Ołpata pocztowa uiszczona ryczałtem
NAJER FOLKSBLAT
פּרייז 30 גראָשען

(ציהונג פון דער מלוכה-לאָטעריע — זעה זייט 18)

היינט 22 זייטען

לאָדזשער פאָלקסבלאַט

№ 288 | Łódź, Piątek, 14 Grudnia 1934 r. | צוועלפטער יאהרגאנג | לאָדז, פרייטאג, ח׳ טבת תרצ״ה | № 288

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 224-71

געוו. מלוכה-פּרעזידענט וואַטשעכאָווסקי
זאָל ווערען שטאָט-פּרעזידענט אין לאָדז
לאָדזשער ענדעקישע דעלעגאַציע פאָהרט וועגען דעם היינט קיין וואַרשאַ

ווי בעקאַנט האָבן די לאָדזשער ענדעקעס אַרויסגעשטעלט די קאַנדידאַטור פון געוו. פּויזנער שטאָט-פּרעזידענט ראַטאַיסקי, אַלס לאָדזשער פּרעזידענט.

נעכטען האָט ראַטאַיסקי אָפיציעל זיך אָפּגעזאָגט אָנצונעהמען דעם פאָרגעלעגטען אַמט. די ענדעקעס זענען דעריבער אַריין אין אַ פערלעגענהייט צוליב דעם, וואָס זיי האָבן נישט קיין אַנדערען קאַנדידאַט אַרויסצושטעלען אַלס שטאָט-פּרעזידענט.

ווי מיר דערוויסען זיך, איז נעכטען פאָרגעקומען אַ גרעסערע פּערטרוילילכע בעראַטונג וועגען אַ קאַנדידאַט אויפן אַמט פון לאָדזשער שטאָט-פּרעזידענט. נאָך אַ לענגערער דיסקוסיע איז בעשלאָסען געוואָרען אַרויסגעשטעלט די קאַנדידאַטען פון געוו. מלוכה פּרעזידענט, סטאַניסלאַוו וואַטשעכאָווסקי, צו דעם צוועק פאָהרט היינט פרייטאָג קיין וואַרשאַ אַ ספּעציעלע ענדעקישע דעלעגאַציע וועלכע וועט זיך זעהען צו וואַטשעכאָווסקין מיטן פאָרשלאָג איבערצונעהמען דעם אַמט פון לאָדזשער פּרעזידענט.

עס זענען אָבער נישט פאַראַן קיין שום אויסזיכטען, אַז וואַטשעכאָווסקי זאָל געבען זיין הסכם אויפן דאָזיגען פאָרשלאָג.

נחום סאָקאָלאָוו רופט די פּוילישע יודען אין פראַנקרייך
צו שטעהן אין ענגען קאָנטאַקט מיט פּוילען

פּאַריז, 13 (ספּ. טעל.)

ביים אנטייל פון העכער 700 פּערזאָן, איז אונטערן פאָרזיץ פון ד״ר האָפּנאַגעל פאָרגעקומען א פערזאַמלונג פון פערבאַנד פון די פּוילישע יודען אין פראַנקרייך. עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו געבען נחום סאָקאָלאָוו'ן דעם טיטול עהרען-פּרעזעס.

נאָכדעם האָט נחום סאָקאָלאָוו געהאַלטען א רעפעראַט וועגען יודען אין ארץ-ישראל און אין דרום-אַפריקע. דער רעפערענט האָט גערופען אַלע פּוילישע יודען אין פראַנקרייך זיך צו גרופּירן ארום פערבאַנד, כדי צו דערהאַלטען דעם ענגסטען קאָנטאַקט מיט פּוילען.

קאָנסטיטוציע-פּראָיעקט
אין דער סענאַט-קאָמיסיע

וואַרשאַ, 13 (טעלעפאָניש)

די קאָנסטיטוציע-קאָמיסיע ביים סענאַט האָט גענומען זיך בעראַטען איבער'ן קאָנסטיטוציע-פּראָיעקט פון ב. ב.

אויף דער זיצונג זענען אויך אָנוועזענד געווען פאָרשטעהער פון יוסטיץ-מיניסטעריום און די פּראָקוראַטאָרן גומינסקי און מילער, אויך פּראָפעס סלאָוועק און די עקספּערטען פּראָפ. סטאַזשינסקי, פּראָפ. קאַמאַרניצקי, דעפּוטאַטען צאַר און מאַקאָווסקי.

אין דער דעבאַטע האָבען זיך בעטייליגט די סענאַטאָרן וואַזשגיצקי (פאָלקס-קלוב), קלושטשינסקאַ (פּ.פּ.ס.), גלאָמבינסקי (נאַציאָנאַלער קלוב).

ליטווינאָוו איז בערלין

בערלין, 13 (ספּ. טעל.)

היינט נאָכמיטאָג האָט דאָ געחיילט דער סאָוויעטישער אויסערן-קאָמיסאַר ליטווינאָוו. לויט אינפאָרמאַציעס פון דייטשע קוועלען האָט ליטווינאָוו נישט געגעבען קיין שום אָפיציעלע וויזיטען און איז אין אָוונט אָפּגעפאָהרען פון בערלין.

3 מיליאָן מיט 650 טויזענד פונט
בעטרעפט דער בודזשעט-עודף פון דער ארץ-ישראל רעגירונג

ירושלים, 13 (יט״א טעלעגראַפיש)

דער בודזשעט-עודף פון דער רעגירונג אויפן 31-טען אָקטאָבער בעטרעפט 3 מיליאָן מיט 650 טויזענד פונט.

די עסטרייכער זענען שטאָלץ
וואָס זיי שטיצען די מינדערהייטען — ערקלערונג פון וויצע-קאַנצלער

ווין, 13 (יט״א טעלעגראַפיש)

דער וויצע-קאַנצלער שטאַרעמבערג האָט ערקלעהרט, אַז די עסטרייכער זענען שטאָלץ דערמיט, וואָס זיי שטיצען די מינדערהייטען.

אָפּקלאַנגען פון דער יודענהעצערישער
לאָדזשער שטאָט-ראַט-זיצונג

דער רושם

די מיטוואָכדיגע זיצונג אין לאָדזשער שטאָט-ראַט, וועלכע האָט געוויזען דער יודישער בעפעלקערונג די וועגען, אויף וועלכע ס'וועט געהען די איצטיגע ענדעקישע מעהרהייט — האָט געמאַכט אַן אונגעהויערען רושם אויף אַלע לאָדזשער יודען. אזא אָפענע ערקלעהרונג וועגען אויסראָטען די 200-טויזענדיגע יודישע בעפעלקערונג אין לאָדז, אַזעלכע אָפענע איבערהזרונגען פון די „דייטשע" נייע טעאָריעס האָט מען נאָך אין פּוילען פון א זעלבסטפערוואַלטונגס-טריבונע נישט געהערט, אויף אַזעלכע ציניש זידלערייען און דראָהונגען אויפ'ן חשבון פון דער יודישער בעפעלקערונג, האָט מען זיך נישט גערעכענט בשום-אופן ריכטען, הגם מיר האָבען זיך נישט געמאַכט קיין שום אילוזיעס וועגען דעם ווערט פון די 39 ראַטמענער, וועלכע זענען אריינגעפיהרט געוואָרען דורך די ענדעקעס אין שטאָט-ראַט אריין.

די ענדעקעס האָבען געהאַט ערפאָלג ביי די וואַהלען נישט צוליב זייער ווירטשאַפטליכען אָדער סאָציאַלען פּראָגראַם, נישט צוליב דעם, ווייל אויף זייערע ליסטעס האָבען פיגורירט אַזעלכע נעמען, צו וועלכע מ'האָט געקענט האָבען צוטרוי, ווי צו געזעלשאַפטליכע טוער — נאָר פּשוט דערפאַר, ווייל זיי האָבען געוואָרפען היטלעריש-אַנטי-סעמיטישע לאָזונגען, ווייל זיי האָבען צוגעזאָגט צו העלפען די ארבייטסלאָזע דורך אָוועקנעהמען די פּרנסות ביי יודען, ווייל זיי האָבען אויסגענוצט די אַנטיסעמיטישע שטימונג ביי אונזער מערב-שכן און צוגעזאָגט איבערצופלאַנצען די זעלבע טעאָריע אויף אונזער באָדען. גלייב איצט זעהען זיי, אַז ווערענדיג פּעראַנטוואָרטליך פאַר דער שטאָטישער ווירטשאַפט דורך זייער מעהרהייט, וועלען די ענדעקעס זייערע וועהלער גאָרנישט קענען געבען, צו קורץ געוואַקסען און צו נאַריש איז די מעהרהייט, אז זי זאָל קענען עפּיס אויפטון און דעריבער ווייל מען כאָטש דערפיהלען אין הבטחה, צו וועלכער מ'דאַרף נישט קיין געלד און נישט קיין חכמה, מ'וויל נאָך מעהר פערשאַרפען די העצע געגען יודען. און כדי צו ערשאַבערן די גאַס, האָט די מעהרהייט אָנגעהויבען די אַקציע שוין ביי דער ערשטער זיצונג, ווען דערצו איז אפילו נישט געווען די מינדעסטע געלעגענהייט און ווען די פּונקטען, וואָס זענען געשטאַנען אויף דער טאָג-אָרדנונג האָבען נישט קיין שום שייכות מיט יודען און יודען-פראַגע.

דער „גדול" אדוו. קאָוואַלסקי האָט אפילו געהאַט די געלעגענהייט צוצוזאָגען, אַז דער ענדעקישער יודען-פּראָגראַם וועט אדורכגעפיהרט ווערן מיט דער גאַנצער ריקזיכטסלאָזיקייט דעמאָלס, ווען מ'האָט בעטראַכט די פראַגע... ווי אַפט די טראַמוואַיען זאָלען קורסירען.

זיי האָבען געוואָלט די יודען געבען די ערשטע לעקציע „למען ידעו" אָפּצושרעקען זיי אויף דער גאַנצער קאַדענץ. און גוט איז געשעהען ווען די יודישע ראַטמענער, אין דער ערשטער ריי אדוו. ווייצמאַן, דעפּ. מינצבערג, יאָעל, ביאַלער, ד״ר קרויש, מילמאַן, האַלעגדערסקי א. א. האָבען אָפּגעשלאָגען דעם ערשטען אַנגריף און דאָס זעהר שטאַרק און ווירדיג.

די יודישע בעפעלקערונג וועט זיך בשום אופן נישט לאָזען אָפּשרעקען פון די קאָפּטשינסקיס, טשערניקס, קאָוואַלסקיס און אַנדערע טיפּען. מ'וועט איהרע פאָרטרעטער נישט פערמאַכען דאָס מויל, מ'וועט איהר נישט צורויבען איהרע רעכט. בשום אופן נישט. מיר וועלען זיך נישט לאָזען אראָפּשטופּען צו קיין בירגער פון צווייטער מדרגה, ווי די איצטיגע צופעליגע „פיהרער" ווילען דאָס האָבען, ווען אפילו מיר זאָלען זיך דאַרפען שטיצען אויף אונזערע אייגענע כוחות און קיינער זאָל אונז אין אונזער גערעכטען קאַמף נישט מיטהעלפען...

י. ד.

וואָס שרייבט וועגען דער יודען-העצע די לאָדזשער פּרעסע

דער „אָרענדאָווניק" האָט נישט בעוויזען צ געבען קיין גרויסען בעריכט. דער יודען-העצערישער אָרגאַן שרייבט נאָר, אַז דער „נאַציאָנאַלער לאַגער" איז אָנגעגריפען געוואָרען דורך דעם יוד ווייצמאַן, דעם יוד פון „בונד" מילמאַן און דעם יוד ביאַלער. ווייטער שרייבט דאָס בלעטעל, אַז די סאַנאַציע און יודען געהען צוזאַמען אין שטאָט-ראַט.

אויף אַנ'אַנדער אָרט אין א לייט-אַרטיקעל ווייסט אָבער דער „אָרענדאָווניק" שוין איצט צו זאָגען, אַז יודען וועלען מעהר נישט האָבען קיין „פּריווילעגיעס" אין לאָדז, אַז די שטאָט וועט פערפּוילישט ווערען און אַז זיי וועלען זיך נישט צום הארצען נעמען אויב קיין שום גרופּירונג וועט נישט וועלען נעמען די מיטפעראַנטוואָרטליכקייט פאַר דעם רעגירען אין לאָדז.

די לאָדזשער „פרייע פּרעסע" בעגנוגענט זיך מיט אָפּגעבען א בעריכט פון דער זיצונג אָהן שום קאָמענטאַרען, דאָך שטרייכט אונטער די צייטונג דאָס אָרט וואו ס'ווערט געזאָגט, אַז די פּוילישע און דייטשע ראַטמענער וועלען קענען געהן צוזאַמען, ווייל זיי פערבינדט די קריסטליכע מאָראַל. מיט יודען קען אָבער קיין פערשטענדיגונג נישט זיין...

ס'איז אויך אינטערעסאַנט, אַז דאָס סאַנאַטאָרישע אָווענד-בלאַט „קוריער טשערוואָני" האָט אַזוי אויסגעדרעהט דעם בעריכט פון דער לאָדזשער שטאָט-ראַט-זיצונג, אַז דאָרט ווערט מיט קיין איין וואָרט נישט דערמאָנט וועגען יודען, נאָר אַזוי קורציג צוגעשפּיצט, אַז די ענדעקעס האָבען געדראָהט די מינדערהייט אין שטאָט-ראַט, ווי פאַר איינעם פּאַסט...

פערשטעהט זיך, אַז די גאַנצע לאָדזשער פּוילישע און דייטשע פּרעסע, איז פול מיט דער סקאַנדאַליעזער שטאָט-ראַט-זיצונג. קיין שטעלונג צו דער דאָזיגער „יודען-דעבאַטע" האָט קיין איין צייטונג, א חוץ דעם „גלאָס פּאָראַנני" נישט אָנגענומען. דער גלאָס האָט אין א לייט-אַרטיקעל שטאַרק פערורטיילט די אַנטי-יודישע העצע און געטאַדעלט די האַלטונג פון דער „בעבע"-פראַקציע, וועלכע האָט נישט גענומען קיין וואָרט בעת דעם מוראדיגען אָנפאַל אויף יודען. דער „גלאָס" גיט אויך בקיצור איבער די רעדעס פון די יודישע ראַטמענער.

אַנדערש האָט שוין וועגען דעם געשריבען די „רעפּובליקאַ". די געשעהענישען אויף דער ערשטער זיצונג רופט די דערמאָנטע צייטונג אַן „אַוואַנטורעס אין שטאָט-ראַט", ווייטער גיט די צייטונג אין טיטעל, אַז די אַנטי-יודישע ארויסטרעטונגען פון ראַטמ. טשערניק האָט ארויסגערופען א געוואַלדיגע רעאַקציע פון די ראַטמענער און פער געסט דערביי צוצוגעבען, אַז די רעאַקציע האָבען ארויסגערופען נאָר די יודישע ראַטמענער. די „רעפּובליקאַ" גיט אויך נישט די רעדעס פון די יודישע ראַטמענער אַזוי גיט ווי זי דערצעהלט אויך נישט וואָס ס'האָבען געזאָגט די ענדעקעס.

דעם „קוריער לודזקי" געפעלט דער גאַנצער ענין. ער נאָטירט מיט אַלע פּרטים די יודען-העצערישע רעדעס און בעמיהט זיך מיט פעטע שריפט אונטערצושטרייכען דאָרט וואו מען דאַרף. מ'פיהלט ארויס דערפון, אַז ס'איז דאָרט דאָ הנאה דערפון; אַז ווי ער שרייבט האָט זיך „גענדיגט אין לאָדז דער גן עדן פאַר יודען". קיין שטעלונג צו דער גאַנצער פראַגע נעהמט די דאָזיגע צייטונג פערשטעהט זיך נישט אָן, מען איז יוצא מיט נאָטירען די יודענהעצערישע רעדעס.

מאַסקווע. קוזניעצקי-בריק 14 MOCKBA

TORGSIN
פאַראייניקט פאַרבאַנד פאַר האַנדל מיט אויסלענדער
ВСЕСОЮЗНОЕ ОБЪЕДИНЕНИЕ ПО ТОРГОВЛЕ С ИНОСТРАНЦАМИ „ТОРГСИН"

„Torgsin", בעזיצט אין אַלע שטעדט פון ז.ס.ס.ר. א נעדיכטע נעץ פון מאַגאַזינען, וואָס זיינען פערזעהען מיט די העכסטע סאָרטען פון אַלערליי עקספאָרט און אימפאָרט-סחורות. פון די מאַגאַזינען „Torgsin" קען געניסן יעדער אינהאַבער פון אַ אַנווייזונג פון אויסלאַנד.

געלד-אַנווייזונגען אויף „Torgsin" פאַר קרובים און פריינד, וועלכע וואוינען אין ז.ס.ס.ר. נעהמען אָן: „באַנק גאָספאָדאַרסטוואַ קראַיאָווענאָ", „פּאָווששעכנע באַנק קרעדיטאָווי" ט.א. געז. „הינאָם" און איהרע אבטיילונגען, „פּאָווששעכנע באַנק זוויאָנזקאָווי", „באַנק זאַכאָדני", און די אָבטיילונג פון דרעזדענער באַנק אין דאַנציג. פירמעס: „ביוראָ פּאַסוליאַק", נאָוואָגראָדזקאַ 39, „געבר. פּאַקולסקי בראַצקאַ 22 אין וואַרשאַ.

ווערט-בריוו נעהמען אָן אַלע פּאָסט-אַמטן אין פּוילן. די פּרייזן אין „טאָרגסין" זיינען קלענערע פון אויסלענדישע.

אינפאָרמאַציעס ערטיילט די האַנדעלס-פאָרשטעהערשאַפט פון ז.ס.ס.ר. אין פּוילן, וואַרשאַ קאַשיקאָווא 4, טעל. 9-58-33 און אויך די געז. „Hias", וואַרשאַ, פּל. גזשיבאָווסקי 10 טעל. 2-75-63.

14/XII—34. 4.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער חשובן שפּס זוהן

ה׳ וואלף ראזענפעלד

מיט פרל.

רוזשא ליבערמאַן

ווינשען מיר אַ הערציגען מזל-טוב און אַ גליקליכע צוקונפט.

דער קאָראָווניק און די קאָנטאָר-אַרבייטער פון דער פירמע א. ראזענפעלד, קאַפּער-ניקאַ 53, זאַקען-פאבריק

בעדענקט!

אַז דער איינציגער הייל-ווין פאַר צוקער- און מאַגען-ליידענדע איז נאַר

„כרמל-MEDOC"

פון באַראָן ראָטשילדס ווינקעלערען.

חברנו יקירי!

משה אהרן בערקאָן

יום מחר כי תעלה על ראש שמחתך הוא שמחת בר-מצוה שלך תקבל מאתנו ברכתינו. הוא ברכת מזל-טוב יתן ד׳ שתתעלה מעלה מעלה גם להורך מברכים בברכת הנ״ל ויזכו לראות ממך רוב נחת וגדולה על הרי ציון וירושלים.

חברכם מנוער
יחיאל סאַכאַטשעווסקי
רפאל זעלווער
אברהם מרדכי איזשביצקי

צו דער חתונה פון אונזערע פריינד

ישראל וויינבערג

מיט פרל.

אידא אסטראָוויעצקא

גראַטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק אויך די עלטערן פיל נחת.

אהרן טשאַרני און כלה,
משה זאַלצבערג,
שלום זשורקאָווסקי
און מתתיהו זאַיאָנץ.

אכטונג, דאַמען!

אין מיין ניי-ערעפענטען קליידער-אַטעליער אויף בזשעזשינער 11 פראָנט, 1. שטאָק בעקומט מען צו יעדער צייט פערשידענע

באַלאָווע און חופה-קליידער

לויט די נייעסטע פאַריזער מאָדעלן אויסגעבאָרגט.
קאָנקורענץ-פרייזן! סאָלידע בעהאַנדלונג!
קומט און איבערצייגט אייך!

Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych M. Józefowiczowa Brzezińska 11, front 1 piętro, m. 5

כ ע מ י ש -
באַקטעריאָלאָגישער לאַבאָראַטאָריום

מ. שאַיי

לאָדז, פּיעטריקאָווער 37

פירט דורך זעמטליכע ערצטליכע אַנאַליזן פון אורין, בלוט, פלעגמע א. א.

מזל טוב!

צו דער פערלאָבונג פון ה׳

יעקב קראָוויעצקי

מיט פרל׳

נאַדזשאַ בערגער

מיין הערציגסטען גליקוואונש

משה בערלינער

פעלא ראַבינאָוויטש
בערעק עדעלסבערג

פערלאָבט

לאָדז, אין דעצעמבער 1934

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע טאָכטער, שוועסטער און שוועגערין פרל׳

פעלא ראַבינאָוויטש

מיט ה׳

בערעק עדעלסבערג

ווינשען אַ הערציגען מזל טוב און אַ גליקליכע צוקונפט

מוטער און געשוויסטער ראַבינאָוויטש
פ. וויינטרויב און פאַמיליע און ם. זאַנענבענד

אַ הערציגען מזל טוב און אַ גליקליכע צוקונפט ווינשען מיר אונזער ליבען זוהן, ברודער און שוואָגער

בערעק עדעלסבערג

צו זיינע תנאים מיט פרל׳

פעלא ראַבינאָוויטש

מוטער און געשוויסטער עדעלסבערג

פיזיקאַליש-טעראַפּישער קאַבינעט

ביי „לינת הצדק"

איז מעשיג טעגליך פון 11—1 פאַרמיטאָג און פון 4—6 נאָכמ. און געפינט זיך אונטער דער אויפזיכט פון אַ דאָקטאָר-ספּעצ.

ערמעסיגטע פרייזן. דיאַטערמיע 2 זל. עלעקטרישע בעדער 1.50 זל. סאָלוקס 1.50, קוואַרץ-לאַמפּען 75 גר. פאַר אונבעמיטעלטע הנחה-פרייזן

די נאַכט-פאַנאַטאָוויע ביי „לינת הצדק" פירט אָנבער קראַנקע אין שטאָט און אויסער דער שטאָט.

ס׳ערהאָלונגס און פערוויילונגס-אָרט

PENSIONAT ŻELAZOWEJ

KOLUMNA Tel. 18

עמפעהלט געהייצטע צימערן מיט וואַסער-לייטונג און בעקוועמליכקייטן, טעראַסען, ווינטער-ספּאָרטען, פערוויילונגס-זאַל, געשמאַקע כשר׳ע קיך, ביליגע פרייזן. אָנמעלדונגען אין לאָדז טעל. 218-26

Z intencji zaręczyn kochanego kolegi mego

p. Natana Chmielewskiego
z p. Henią Borensztajnówną
(Warszawa)

życzy dużo szczęścia i dobrej przyszłości. Genek Kahne.

צו דער פערלאָבונג פון ה׳

שמעון בער

מיט ה׳

מאַניע בירענבוים

ווינשען מיר זיי פיל גליק

יצחק און יוסף בער

Dr. med. Haltrecht

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט-און געשלעכטס קראַנקהייטען

פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21

נעמט אָן פון 8—11 פריה און פון 1[30]—2[30] מיטאָג און פון 5—9 אָוונד.
זונטאָג פון 10—1 בײַטאָג.

אַלע אַרט אַנאַליזען.

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרט-זאַל.

עַנטשולדיגונג.

דערמיט ענטשולדיג איך זיך פאַר דער פּאַרמירער-סעקציע ביים טעקסטיל-פאַראיין אַל. קאָשציושקי 21 און פאַר די פּאַרמירער-מייסטער-סעקציע ביים צענטער. קליינהענדלער-פאַראיין, פּאָמאָרסקאַ 15, פאַר מיין נישט טאַקטישע האַנדלונג און פאַרזיכער אַז אויף להבא וועט אַזעלכעס מעהר נישט פּאַסירען.

מאיר דיזענהויז.

געגעבען בעלוינונג!

השבת אבדה, כ׳האָב פערלוירען 2 פערטעלעך פון דער 3. קלאַס פון דער 31. מלוכה-לאָטעריע נומ׳ 125329 און D 5685, ווי אויך אַ קוויטונג פון אויזשאַנד-סקאַרבאָווי פאַר לאָקאַל-שטייער. אַלע בעוואָרענישען אויף די אויבּיגע לאָטעריע-צעטלען זענען געמאַכט געוואָרען. אָבצוברענגען געגען בעלוינונג צו ם. ראָזנער, קאַמיענאַ 18.

Z intencji zaręczyn ukochanego brata mojego

Natana Chmielewskiego
z p. Henią Borensztajnówną
(Warszawa)

życzą wiele szczęścia i różowej przyszłości

Fela Hochberżanka
Dawid Chmielewski

Z intencji zaręczyn naszego ukochanego syna

Natana Chmielewskiego
z p. Henią Borensztajnówną
(z Warszawy)

życzą dużo szczęścia i różowej przyszłości na nowej drodze życia

Rodzice i Rodzeństwo
w grudniu 1934 r.

Z intencji zaręczyn

p. Heni Borensztajnówny
(Warszawa)
z p. Natanem Chmielewskim

życzą wiele szczęścia
Ruta i Salek.

בנק יהודי בע״מ
תל-אביב — ירושלים

רעפּרעזענטירט די פירמע „מפעלי פתוח הדרום" תל-אביב „משה קאַראַסאָ, יהודה מאַזעס, מאַרקו כהן" און מעלדעט דערמיט, דאָס זי איז צוגעטרעטען צו דער פּאַרצעלאַציע און פערקויף פון בוי-פּלעצער אין דרום פון תל-אביב, אין די שכונות „לב תל-אביב המורהבת, דרומיה און תל-משה" ווי אויך אוים׳ן כביש פון „פתח תקוה".

די קרשאַנעז זענען שוין גרייט. כבישים און וואַסער צוגעפיהרט צו די פּלעצער.

גענויע אינפאָרמאַציעס ערטיילט דער ספּעציעל צו דעם צוועק דעלעגירטער בעפולמעכטיגטער פון תל-אביב, אין דער וואוינונג פון מ. עדעליסט, פּאָלודניאָווא 6, פּראָנט, 2. שט., וו. 6, טעל. 110-49 יעדען טאָג פון 6–9 אָוונד.

לאָדז-פּאַלעסטינא

דער שנעלסטער טראַנספּאָרט פון סחורות און שטוב-חפצים פאַר עמיגראַנטען איז אַלע ערטער פון פּאַלעסטינא ווערט אויסגעפיהרט דורך דער פירמע

Dom Eksp. Przedborski, Kolner i S-ka

שנעל | Łódź, Sienkiewicza 6. | ביליג

צורינגעקעהרט

אויערען, נאָז און האַלז קליניק

מיט בעטען פון Dr.

Z. Rakowski

פּיעטריקאָווער 67, טעל. 127-81

נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועקס אָפּעראַציע א. ז. וו.) ווי אויך אַמבולאַטאָרישע פון 11-1 און פון 5–8 אָוונט.

Dr. J. Lubicz

כירורג און אָרטאָפּעד

9 פּאָלודניאָווא, 9

טעל. 183-17

היזכרה

היינט, פרייטאַג, ד. 14 דעצ. 1934, 10 פאַרמיטאָג קומט פאַר אויפ׳ן בית החיים אַ הזכרה נאָך מיין ליבען מאַן, אונזער טייערן און אונפערגעסליכען פאָטער

נ״ע

שלמה פעלד

אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע ווערען געבעטען צו קומען.

פרוי און קינדער.

פאַר קראַנקע און רעקאָנוואַלעסצענטען!!!

אָריגינעלע רויטע ווייבעץ

ווי אויך

אונגאַר-ווייבעץ

פון דער בעסטער קוואַליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאַנטען ווײַן-געשעפט פון

ע. שיקיער

אינה.: ישראל שיקיער

לאָדז, פּאָלנאָצנא 1

טעל. 107-84

בעקאַנטמאַכונג.

די פערוואַלטונג פון „לינת הצדק"

מאַכט בעקאַנט די מיטגלידער, אַז מאָנטאָג, ד. 17 דעצ. 6 אַ זייגער צום ערשטען טערמין און 8 אָוונד צום צווייטען טערמין ביי יעדע צאָהל מיטגלידער קומט פאַר די יערליכע

אַלגעמיינע פערזאַמלונג

מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג:

1) ערעפנונג, 2) וועהלען אַ פּרעזידיום, 3) בעריכט, 4) וועהלען אַ פערוואַלטונג און רעוו.-קאָמיסיע, 5) פרייע פאַרשלאָגען די פערוואַלטונג.

צום קומענדיגען סעזאָן
די לעצטע

שיך

מאָדעלען
עמפּפעהלט

A. Ogórek

Łódź, Zawadzka 11.

בעמ.: אַ ספּעציעלע אָבטיילונג פון מענער-שיך.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער שווערגעטראָפענער פאַמיליע בעבער צוליב׳ן טויט פון זייער אונפערגעסליכען פאָטער

יוסף נ. ע.

זאָל געטרייסט ווערן מיט די טראַדיציאָנעלע ווערטער: המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

ם. פּזשיראָווסקי און פרוי.

ברית הצה״ר אין לאָדז, 6. שערפּיען 2

מאַכט בעקאַנט אַלע חברים פון לאָדזער הצה״ר, אַז מאָנטאָג דעם 17-טען ד. ח. 7.30 אָוונד צום ערשטען טערמין און 8.30 אָוונד צום צווייטען טערמין (ביי יעדער צאָהל אַנוועזענדע) קומט פאַר די יעהרליכע

גענעראַל-פערזאַמלונג פון לאָדזער הצה״ר

איינטריטס-רעכט האָבען נאָר חברים—בעזיצער פון דינר מיט אָבגל. דינרים צו בעקומען אין סעקרעטאַריאַט פון הצה״ר.

הזכרה.

אין צוזאַמענהאַנג מיט די שלושים פון אונזער חשוב׳ן פערוואַלטונגס-מיטגליד, וועלכער איז נפטר געוואָרען אין ארץ-ישראל

ר׳ נ״ע נחמן אריה ב״ר יונה הכהן ז״ל יונאָוויטש

ווערט זונטאָג, א׳ ויחי דעם 16/12 34 פאַרקומען אַ הזכרה אין דער „תלמוד-תורה" ע״ש הרה״ג ה״צ רבנו אלי׳ חיים מייזל זצ״ל, יאַקובאַ 6, פּינקטליך 12 אַ זייגער מיטאָג, צו וועלכער מיר לאַדען דערמיט איין זיין משפחה, קרובים, פריינד און בעקאַנטע אָפּצוגעבען איהם דעם געהעריגען כבוד פאַר זיין אָפּפערוויליגע און מיהפולע לייסטונג לטובת דער תלמוד-תורה.

די פערוואַלטונג.

פון גלייך צו פעררינגען
פאר אן׳אינטעליגענטער פרוי
א שיינעם צימער
אויף זאוואדזקא 49, וואוינונג 4.
פראנט, פארטער.

LABORATORJUM ANALIZ LEKARSKICH
„HIGJEMA"
Gdańska 31a, tel. 192-64
אפען א גאנצען טאג. נעמט אן אלערליי אנאליזן פאר אומפערטעגליכע—בילינערע פרייזן.

GABINET ŚWIATŁOLECZNICZY
עלעקטרישע בעשטראלונגען, קווארץ-לאמפען, סאלוקס, דיאטערמע.
Gdańska 31a, parter, tel. 192-64

Dr.
S. Kantor
ספעציאליסט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען (סיפיליס און טריפער), היילט מענער-שוואכע
פיעטריקאווער 90 טעל. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 4—9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 8—2 נאכמ
פאר אומבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזן.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא, 5 טעל. 159-40
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמיטאג.
בעזונדערער ווארטע - זאל פאר פרויען.

Dr. med. N. Kajzer
ספעצ. פאר אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
וואוינט יעצט אויף
בזשעזשינער 24 (רוג מלינארסקא)
נעמט אן פון 10—12 און פון 4—7 נ"מ
לעטשניצע-פרייזן.

Dr. med.
S. LIEBESKIND
Akuszer-Ginekolog
przeprowadził się na ul.
Andrzeja 2, tel. 216-66
przyjmuje od 4–6.

Dr. Jakób Handzel
ספעציאליסט אין ארטאפעדיע
(קראנקהייטען פון ביינער און געלענקען.
Sienkiewicza 20, tel. 141-41
נעמט אן פון 4—6 נאכמ.

Hilde Handzel
ספעציעלע ווינער היילגימנאסטיק פאר פערקרימונגען פון רוקען-ביין, שלעכט האלטען זיך פון קינדער.
Sienkiewicza 20, tel. 141-41.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקהייטען
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2—3 און פון 6—8 אוו.

וואוינונגען נצמילט איבערגעארבייט, פון גרויסע אויף קלענערע, ווי 1, 2, 3, 4, 5 שטיבען און קיכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען צענטרום שטאט אהן אבטרעט-געלד, ווי אויך מעבלירטע צימערן מיט בעזונדערען איינגאנג אויף מאנאטליכען דירה - געלד, געהעלבער, געשעפטען און פאבריקס-לאקאלען, פערדינגט און דינגט יעדער נאר דורך דער איינציגער יודישע פערמיטלונגס-ביורא „פאלאנרוך", וואס איז בעקאנט מיט איהר פינקטליכע בעהאנדלונג.
Biuro „Polonruch" Piotrk. 81
w podw. tel. 132-01.
טעטיג פון 9 פריה ביז 7 אוועגד

א גאלדענער האנדעלס-פונקט! א פראנט-געוועלב, האלבע סוטערינע בעלד אוועקצוגעבען אהן אבטרעט-געלד. צו ערפאהרען קאשטשעלנא 3, ביים זייגער-מאכער.

STOSUJCIE
PIECYKI GAZOWE
DO OGRZEWANIA POMIESZCZEŃ:
gabinetów, pokoi kąpielowych etc.
Cena gazu do ogrzewania pomieszczeń została obniżona
i WYNOSI OBECNIE TYLKO:
15 gr. za 1 m.³ gazu.
Piecyki gazowe w cenie od ZŁ. 34.—
— do nabycia —
w Sklepie Gazowni ul. Piotrkowska 40
UWAGA: Sprzedaż za gotówkę i na dogodnych warunkach w ratach miesięcznych

Podatki ulgowe
płacić będą firmy, prowadzące prawidłową księgowość. —
Przyjmuję sporządzenie bilansów, zakładanie i przepisowe prowadzenie księgowości na godziny. Udzielam bezpłatnie informacyj w sprawie organizacji księgowości zainteresowanym firmom. Na żądanie przedstawię referencje poważnych firm. Zgłoszenia proszę skierować pod adresem
D. Kaftal, Łódź,
ul. Południowa 76,

אלע סוחרים דארפן וויסען,
אז פון נײ-יאהר טוען אלע פיהרען האנדעלס-ביכער. א לאנגיעהריגער בוכהאלטער פיהרט פאר איניגע פירמעס האנדעלס-ביכער, מאכט וואכענטליכע אנערקענט פון אוישאגר סקארבאווי און די פירמעס צאהלען פארמינדערטע לויט די ביכער. איך קען אנגעהמען צו פיהרען ביכער נאך ביי איניגע פירמעס מיט גאראנטיע.
צו ערפאהרען ביי ב. זאלצמאן, ליסטאפאדא 11 (קאנטאנטינער) 46, רעכטע אפיצינע, 2. איינגאנג, 2. שטאק.

פאר גאלד, בריליאנטן, ביזשוטעריע
און לאמבארד-קוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
איזידאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

Dr.
Wajnberg
ספעצ. פון לונגען- און הארץ-קראנקהייטן.
וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—5, 8—9 אוו.

Dr. med. M. TAUBENHAUS
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעל. 246-09
נעמט אן פון 4—8 אוונד.

אויגען-קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פיעטריקאווער 90, טעלעפ. 221-72
נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישע פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אוונד.

Dr. med.
Eychner Jakób
ספעציאל. פון אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
שרודמיעסקא 12, טעל. 111-24.
נעמט אן טעגליך פון 5 ביז 7 אוונד.

Lek.-Dent.
Tatjana Sokołow
MONIUSZKI 2, tel. 216-44
godz. przyj od 12-1, 4-7 w.
(פריהער אין „מאז")

עלעקטרישע מאטארען נייע און גענוצטע
פערקויף און אויסטויש. אויסבארגונג פון מאטארען
רעפעראציאנס-ווערקשטעל
רעפעראטור און איבערוויקלונג פון זעמל. עלעקטרישע מאטארען
אינסטאלאציעס פון קראפט און ליכט
שנעלע און סאלידע אויספיהרונג.
Inż. S. LEBENHAFT, Łódź
Wólczańska 35, tel. 205-59.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלער ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
ווישימאטשעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מע אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירעריי

Dr. HELLER
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט,
זונטאג פון 11—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אומבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזן

קארמעלקע - פאקערינס
געזוכט
„ארקאדיא" אגראדאווא 13.

Dr. Z. Henrykowski
ספעציאל-ארצט פאר וועגערישע הויט-קראנקהייטען און מענער-שוואכע
האט זיך איבערגעצויגען אויף
פיעטריקאווער 86
טעל. 143-63
נעהמט אן פון 8—11 און פון 6—9 אוועגד.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע זאל.
פאר אומבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. L. FALK
ספעצ. ארצט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען
Nawrot 7, tel. 128-07.
עמפפאנגט פון 10—12 און פון 5—7 נ"מ

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף
שערפיען 37 (בענעדיקטא) 6.
נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

Dr. med.
A. KLESZCZELSKI
CHIRURG-UROLOG
ספעציאליסט פאר הארן, בלאזע און נירען-קראנקהייטען
Narutowicza 16 tel. 127-79
(Piłsudskiego 76)
נעמט אן 4 ביז 6 אוועגד.

די בילינסטע קוועלע פון
רעשטען
אויף פאלטענס און אנציגער
פאר הערן און דאמען
פון די בעסטע קוואליטעטען פון ביליצער און טאמאשאווער פאבריקען צו בעקומען נור ביי דער פירמע
M. TAZBIR
לאדז, פיעטריקאווער 23
טעל. 226-39. — פריוואט-וואוינונג.
קאנקורענץ פרייזען! קאנקורענץ פרייזען!

שפארט געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די בילינסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„באראוויץ"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 10-528
וועלכע איז די איינציגע
בילינע און רעעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-וויין
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווייגען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען׳ס און מעהר

די פערוואלטונג פון הויזבעזיצער-פאריין
(פיעטריק. 10) מאכט בעקאנט, אז זונטאג, ד. 16-טען דעצעמבער ד. י. 6 אוועגד צום ערשטען טערמין און דעם זעלבען טאג 7 אוו. צום 2-טען טערמין קומט פאר די אלגעמיינע פערזאמלונג פון די מיטגלידער, צו וועלכע אלע מיטגלידער ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען.
די פערוואלטונג.

די 1-טע און בילינסטע קוועלע פון
רעשטען
אויף פאלטענס און אנציגער
פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער סחורות, די מאדערנסטע מוסטערן, אין א גרויסען אויסוואהל, בעקומט מען נאר ביי
R. Szczęśliwy
לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5
טעל. 156-09
געדענקט. פראנט 2 שטאק.
געדענקט, פראנט 2 שטאק. — שטאק 2 פראנט, געדענקט.

PRZETARG.

Zarząd m. Łodzi ogłasza piśmienny publiczny przetarg na eksploatację taniej jatki na terytorjum Rzeźni Miejskiej w Łodzi przy ul. Wołowej Nr. 1 na przeciąg jednego roku.

Oferty piśmienne składać należy w Wydziale Przedsiębiorstw Miejskich Zarządu m. Łodzi ul. Prez. Narutowicza Nr. 65, pokój 9 do dnia 28 grudnia 1934 r. do godz. 12-ej w kopertach zalakowanych z napisem: „Oferta na eksploatację Taniej Jatki przy Rzeźni Miejskiej w Łodzi ul. Wołowa Nr. 1". Do oferty dołączyć należy dowód złożenia wadjum do depozytu Zarządu m. Łodzi w wysokości zł. 500.— gotówką. Oferty nie odpowiadające warunkom przetargu lub złożone po terminie nie będą rozpatrywane.

Warunki przetargu i umowy są do przejrzenia w biurze Wydziału Przedsiębiorstw Miejskich ul. Prez. Narutowicza 65, pokój Nr. 9.

Łódź, dnia 13 grudnia 1934 r.

ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI.

קוילען און קאקס
עמפפעהלט
Spółka Węglowa „IGNIS" Al. Kościuszki 24
telefon 129-28
הורט-פרייזען! הורט און דעטייל!

עסטרייכישער קאנצלער אין בודאפעשט

בודאפעשט, 13 (ספ. טעל.)
נעכטען אווענד איז קיין בודאפעשט געקומען דער עסטרייכישער קאנצלער שושניגג אין דער בעגלייטונג פון אויסערן מיניסטער בערגער־וואלדענעג. דער קבלת פנים איז געווען א פייערליכער.

בודאפעשט, 13 (ספ. טעל.)
די אונגארישע פרעסע ווידמעט א סך ארט דעם וויזיט פון עסטרייכישן קאנצלער אונטערשטרייכענדיג, די ביזאיצטיגע עסטרייך־אונגארישע בעציהונגען.

די פרעסע ברענגט אויך א אינטערוויו מיטן עסטרייכישן קאנצלער, וועלכער זאגט זיך ארויס מיט גרויס בעגייסטערונג בנוגע די פריינדליכע בעציהונגען צווישן עסטרייך און אונגארן.

ארעסטירט 3 יונגע שווייצארישע פאשיסטען
וואס האבען געווארפען א פעטארדע אויף א סינאגאגע

ציריך, 13 (יט"א טעלעגראפיש)
ס'זיינען ארעסטירט געווארען דריי יונגע פאשיסטען אין עלטער פון 15 ביז 18 יאהר, וועלכע האבען מיט עטליכע טעג צוריק געווארפען א פעטארדע אויף דער סינאגאגע.

געשלאסען די טירען פון דער ווינער האנדעלס־אקאדעמיע
פאר יודישע סטודענטען

ווין, 13. (יט"א טעלעגראפיש).
פאר דער האנדעלס־אקאדעמיע האט זיך בעוויזען א פלאקאט מיט א בעקאנטמאכונג אז נישט אריער האבען נישט קיין רעכט צו שטודירען אין דער אקאדעמיע.
ס'איז אונטערגענומען געווארען אן אינטער־ווענץ אבער אהן ערפאלג.

ווען געברויכט מען
Togal
ביי רעאומאטיזם, פאדאגרא נערוועז און קאפ־שמערצען, גריפע און פערקיהלונגען דינען די טאגאל־טאבלעטקעס אויסגעצייכענט. זיי פערלייכטערן זעהר. צו בעקומען אין דער נאהנטסטער אפטייק.

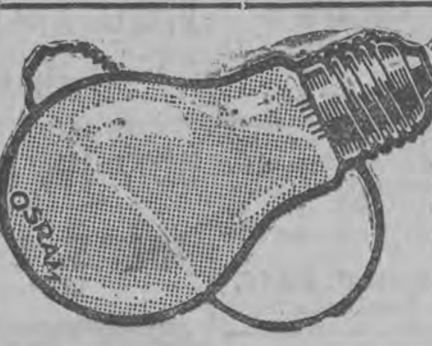

Niema lepszych żarówek nad
OSRAMÓWKI
WYRABIANE W PABJANICACH

נייער שטייער פון צוקער

ווארשא, 13 (טעל. עפאניש)
די פינאנץ־קאמיסיע ביים סיים האט נעכטען בעטראכט דעם רעגירונגס־פראיעקט איינצופירען א שטייער פון צוקער אויף א סומע פון 5 זל. פון 100 קילא.

אין דער זיצונג האט זיך בעטייליגט דער פינאנץ־מיניסטער זאוואדזקי.

אין דער דיסקוסיע האבען זיך בעטייליגט דעפ. לאנגער, גריצמאכער און זארעמבא. עס האט אויך גערעדט דער פינאנץ־מיניסטער.

צום סוף איז דער רעגירונגס־פראיעקט אנגענומען געווארען.

„אונלעגאלע" עולים און ווידער אמאל „פריווילעגע אראבישע עולים־כאפער"

ירושלים, (יט"א) דאס יפו'ער אראבישע בלאט „אל־דיפאא" טיילט מיט, אז אין אראבישע קרייזען האט מען בדעה ווידער צו שאפען „פריווילעגע אפטיילונגען פון גרעניץ־היטער" אויפ'ן פאל. אויב די רעגירונג וועט בעשליסען אפצושאפען די ים־ברעג־פאטראלען געגען דער אז. גער. אונלעגאלער אימיגראציע.

די זעלבע צייטונג טיילט מיט, אז איינינע פאליצי־פאטראלען אין דער נאהענט פון טול־כרם זענען שוין אפגעשאפט געווארען.

מיניסטער מאנולעסקו איז ווארשא

בוקארעשט, 13 (ספ. טעל.)
מען איז מודיע, אז דער רומענישער האנדעלס־מיניסטער מאנולעסקו פאהרט קיין ווארשא מיט'ן ציל צו רעגולירען די האנדעלס־ אוןווירטשאפטליכע בעציהונגען צווישן פוילן און רומעניען.

עפענטליכע טאדלונג פון באיקאט־ברעכער

ווארשע. (יט"א) דאס געזעלשאפטליכע געריכט ביים אנטי־דייטשען באיקאט־קאמיטעט אין שטשעקאצין, וואס איז בעשטאנען פון הרב בן־ציון גראטפעלד, ד"ר ז. מייזלער, אפל, י. ענגלענדער, מ. ט. וואלטשעק און ישראל שווייצער, האט פעסטגעשטעלט, אז דער שצעקאצינער סוחר וואלף (וועלוואוש) ווארמונד האט עפענטליך געבראכען די סאלידאריטעט פון אנטי־היטלער־באיקאט.

דער צענטראל־קאמיטעט פאר דער אנטי־היטלעריסטישער ווירטשאפטליכער אקציע אפעלירט צו דער יודישער געזעלשאפט צו טאדלען די אונווירדיגע האנדלונג פון וואלף ווארמונד.

שמעריטור און אינוואלידען־רענטעס

ווארשא, אויף דער בעטיגער זיצונג פון דער בודזשעט־קאמיסיע ביים סיים, איז בעטראכט געווארען דער פרעלימינאר פון עמעריטור און אינוואלידען־רענטעס.

דעפ. וואגנער (ב.ב.) האט רעפערירט.

אין דער דיסקוסיע האבען זיך בעטייליגט די דעפוטאטען קארבעצקי (נאציאנאלער קלוב), לאנגער (פאלקס־קלוב).

אמעריקא האט נישט קיין צוטרוי
צו דער היינטיגער דייטשער פראדוקציע
ערקלערונג פון וויצע־פרעזידענט פון אמעריקאנער עקספארטערן־פערבאנד

ניו־יארק, (יט"א). דער וויצע־פרעזידענט פון אמעריקאנער עקספארטערן ־ פערבאנד פרענסיס קאול, האט אין אן ערקלערונג פאר דער פרעסע פעסטגעשטעלט אז די בעמיהונגען אנצוהויבען פערהאנדלונגען וועגען א סחורות־אויסטויש אפמאך צווישען די פעראייניגטע שטאטען און דעם דייטשען רייך קענען נישט רעכענען אויף קיין ערפאלג. מחמת די אמעריקאנער אימפארט־הייזער האבען נישט קיין צוטרוי צו דער היינטיגער דייטשער פראדוקציע.

חוץ דעם באדארף זעבען נאך הערבי א שטארונג די וואלוטע־קאמפליקאציע.

בכלל ערקלערט קאול, איז די אלגעמיינע איינשטעלונג פון דער אמעריקאנער עפענטליכקייט לגבי דייטשלאנד נישט אזוי, וואס זאל ערמעגליכען אן אויסטויש־האנדעל דער קאנסומענט איז חוץ־לזה נישט מעהר זיכער אז די קוואליטעט פון דייטשע סחורות איז א גוטע, דייטשלאנד געברויכט איצט ערזאץ־פראדוקטען נישט בלויז אין דער אינדוסטריע פאר איבערליכען מארק, נאר אויך פארן עקספארט. אין אייניגע פעלען זענען אמעריקאנער אימפארטערן שוין אפילו געצוואונגען צוריקצושיקען קיין דייטשלאנד סחורות־טראנספארטען, וועלכע האבען זיך ארויסגעשטעלט צו זיין פראדוצירט פון געמיינע רויה־שטאפען.

ראטעוועט דאס געזונד!
א קראנקער מאגען איז אפט די סיבה פון פערשידענע קראנקהייטען.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
זענען א גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאגען. דורך פערמיידען אבסטרוקציעס און זענען א מילד נאטירליך אפפיהר־מיטעל. זיי בעזייטיגען די פערדויאונגס־סובסטאנצען, וועלכע פערגיפטען דעם ארגאניזם.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
ווערען געברויכט בײַ קראנקהייטען פון דער לעבער, נירען, גאלשטיינער און מערידען, ווערען גערן גענומען דורך די קראנקע.

רעטשניצע
פון דאקטוירים ־ ספעציאליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116־33
רענטגען־קאבינעט
ווענעראלאגישעס אמבולאטאריום
פון 9 פריה ביז 8 א זייגער אוונט.
וויזיט 3 זל.

ברוך־קראנקע!!!
ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל־אנשטאלט אין לאדז, פון דעם אין גאנץ פוילן בעריהמטען ספעציאליסט ארטאפעד דיר. י. ראפאפארט, וועלכער עקזיסטירט 30 יאהר און איז געווארען אנערקענט פון פיל בעוואוסטע פראפעסארען.
J. Rapaport
ברוך־ליידענדע! ספעציעלע ארטאפעדישע גומי־הייל־באנדאזשען פון מיין ארטאפעד. הייל־אנשטאלט בעזייטיגען אהן שום אפעראציע, ריזיקאך שנעל און זיכער מיט דעם גרעסטען ערפאלג, די שווערסטע, געפעהרליכסטע און פערעלטערסטע ליידענדע ברוכען בײַ מענער, פרויען און קינדער. — ספעציעלע ארטאפעד. הייל־באנדאזשען פאר צו ריקגעקומענע ברוכען נאך אפעראציעס, ווי אויך ספעציעלע אינדיווידועלע צוגעפאסטע ארטאפעד. ברוך־באנדאזשען געגען ארפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס.
פאר קאליקעס. הויקערס און אלערליי פעהלער פון גוף!
און מיין ארטאפעד. הייל־אנשטאלט ווערען אויסגעפערטיגט די הייל־בארימטע און פון פיל פראפעסארען אנערקענטע מעטאדע ספעץ. ארטאפעד. הייל־גארסעטען פאר פערקרימונג פון רוקען־ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביין־שווינדזוכט, ליימונגען, פערקרימטע פיס בײַ קינדער און ערזאצטען קינסטליכע הענט (פראטעזען) און פיס, ווי אויך די פראקטישסטע ארטאפעדישע אפאראטען פאר שמערצליכע פלאטפוס לויט גיפס־מאדעל.
אכטונג!
אלע קראנקע אין מיין ארטאפעד. הייל־אנשטאלט, ווערען נאר פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.
30 יעהריגע פראקטיק. פולע גאראנטיע!
ערמעסיגטע פרייזען! עמפפאנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו.
עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אובעזפ. ספאל. (קאסע־כאריך).
ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל־אנשטאלט אין לאדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.
הערצליכען דאנק
היערמיט דריק איך אויס עפענטליך מיט גרויס צופרידענהייט מײַן הערצליכסטען דאנק דעם בעריהמטען ספעציאליסט פאר ברוך־קראנקהייטען דיר. י. ראפאפארט, פון דער ערשטער און איינציגער ארטאפעד. הייל־אנשטאלט אין לאדז וואלטשאנסקא 10, דערפאר וואס ער האט מיר געראטעוועט פון פיל גרויסע ברוך־שמערצען, איך האב א סך יאהרען געליטען פון מײַן יעהר שווערען פערעלטערטען ברוך, וואס קײַן שום פאס האט מיר נישט געקאנט צוריקהאלטען, הײַנט א דאנק זײַן פערלעגען אויסגעצײַכנעטען ארטאפעד. הייל־באנדאזש, האט ער מיר באמת א וואונדער בעוויזען, איך פיהל מיך אויסגעצײַכענט גוט און בין פעהיג צו יעדער ארבייט.
(—) יוסף ברוך לאזינגער.
לאדז, וואלבארסקא 26.

די מעכאנישע שרייפעריי
„ZGODA" א. פ.
לאדז, ציגעל־גאס 2, טעל. 134-51
(רוג פיעטריקאווער)
מאכט בעקאנט, אז זי נעמט אן צו שלייפען און שארפען אלערליי מכשירים פאר פליישערס, שניידער, איינבינדער, פריזיערס זאווי גליטשערס או"וו
ערשטקלאסיגע אויספיהרונג! סאלידע בעהאנדלונג!
ביליגע פרייזען!

וויכטיג פאר אינדוסטריעלער, סוחרים און באנקען!
האנדעלס־ביכער, בעקאנט מיט זייער ערשטקלאסיגער קוואליטעט און אויספערטיגונג פון אלערליי גרויסען און ספעציעלע שעמאטען, קארטאטעקען, קאלעקציעס, קאלירטע קארטען פאר אלע צווייגען פון דער אינדוסטריע.
עמפפעהלט:
Fabryka ksiąg handlowych i kolekcji
Ch. D. Szymszewicz, Łódź,
ul. Piotrkowska 26, tel. 133-86.
קאנקורענץ־פרייזען!

איך בעזיץ א גרויסען אויסוואהל פון
ראהמען צו גארדינען
צו די נידריגסטע פרייזען
זאווי אלל־בילדער פון בעקאנטע מאלער
ראהמען אוואלנע, סטילאווע
לייסטען צו טאפעטע
קינסטלערישע פארטרעטען (פון יעדער פאטאגראפיע)
ספעציאליטעט: פון איינרעהמען בילדער
אלעס בעקומט איהר נור אין דער פירמע
Roma Spokojna
Łódź, Poitrkowska 13

אטוואצק
קלימאטישע וואלד־סטאציע
7.50 זל. טעגליך
Sanatorjum
D-ra med. W. PRZYGODY
לונגען ־ אפטיילונג: ס'ווערען געהיילט לונגען־קראנקע לויט די נייעסטע מעטאדען.
כירורגישע אפטיילונג: ווערען געמאכט: אדמע, איבערברעכונג פון פערוואקסונגען, דורכשניידען פונ'ם נערוו א. ז. וו.
ספעציעלער פאוויליאן: ריטשאלט־פרייזען צוגעפאסט צו דער איצטיגער קריזיס־צייט נעמען ארום: פולע אויסהאלטונג, מעדיצין, אויפזיכט, רענטגען, אנאליזען א"א
כשר'ע קיך! געשמאקע כשר'ע קיך. כשר'ע קיך!
פאר רעקאנוואלעסצענטען זארגפעליגע אויפזיכט.

געעפענט די סעסיע פון אסיפת הנבחרים
רעוויזיאניסטען בעטייליגען זיך אין דער סעסיע

ירושלים, 13 (יט"א טעלעגראפיש).

ס'האט זיך געעפענט די סעסיע פון אסיפת הנבחרים. אויך די רעוויזיאניסטען בעטייליגען זיך אין דער סעסיע. די ערעפנונגס-רעדע האט געהאלטען דער פרעזעס פון ועד הלאומי.

פון דעם פינאנץ-בעריכט איז צו זעהען, אז דער בודזשעט בעטראגט א מיליאן 130.000 פונט.

לופט-קאמוניקאציע מיט א"י
אנפראגע אין ענגלישען פארלאמענט

לאנדאן, 13 (יט"א טעלעגראפיש).

אין פארלאמענט איז אריינגעטראגען געווארען אן אנפראגע וועגען דער לופט=קאמוניקאציע מיט ארץ-ישראל.

דער מיניסטער האט געענטפערט, אז מיט דעם ענין פארנעהמט זיך דער הויך-קאמיסאר.

קאנפיסקירט די באיקאט-אויפרופע!
פון די עסטרייכישע נאצים

וויען, 13 (יט"א טעלעגראפיש)

אויף דער אינטערווענץ פון דער קהלה, זיינען די באיקאט-אויפרופען געגען יודען — קאנפיסקירט געווארען.

40 חלוצים פערסס'ט מיט עסען
אלע געפונען זיך אין שפיטאל

טשערנאוויץ 13 (יט"א טעלעגראפיש)

אין א חלוצה'שען קבוץ, האבען זיך 40 חלוצים פערסס'ט מיטן עסען. אלע געפונען זיך אין שפיטאל, עטליכע געפונען זיך אין א האפ=נונגסלאזע לאגע. די פאליציי פיהרט אנ'אויספאר-שונג וועגען דער סבה פון דער פערגיפטונג.

דאס קינד באדט זיך
און ענטדעקט דעם אלטען, קלוגען אמת...

ווָאס זאל דאס בעדייטען, אז די מאמעשי האט אזא געהיימנישפולע מינע? צי האט זיך עס בעהאנדעלט וועגען די באד? נישט וועגען דעם חייל דאס קינד האט ליב א באד, — זייט דאמאלס, ווען די מאמעשי וואשט דאס קינד מיט דער שעהנער זייף מיט דער שווארצער באנדראל און מיט די גאלדענע אותיות, וועלכע דער אנקעל דאקטאר האט אזוי געלויבט, זי זאל שטענדיג נאר בענוצען די דאזיגע זייף!

איילבירטען-אייל גיט צו דער הויט א סאמעט-ווייכקייט

די עכטע פארב פון דער זייף Palmolive ענטשטעהט פון ריינע, מילדע פרוכט-איילען, וועלכע וועלען פערזיכערן דיין געזיכט א נאטירליכע שעהנהייט. רייב איין מיט א געדיכטע שוים אין דער הויט פון קערפער, שווענק אפ מיט ווארם און דערנאך מיט קאלט וואסער און דאס פרישע געזיכט וועט דיר זאגען אסבאזמטען, וואס פערשאפט די זייף Palmolive

PALMOLIVE

די זייף פון דער יוגענד

דאס איז נישט בלויז זייף — דאס איז א פערשענערונגס-מיטעל.

PALMOLIVE-SHAMPOO PIELĘGNUJE WŁOSY, JAK MYDŁO PALMOLIVE CERĘ

דער לאקאטארן-שוץ-געזעץ אין תל-אביב
דאס געזעץ זאל שיצען אויך געשעפטס-אייגענטימער

תל-אביב (יט"א) אויף א זיצונג פון תל-אביב'ער שטאדט-ראט האט דער וויצע-בירגער-מייסטער ה' רוקח מיטגעטיילט וועגען א געשפרעך, וואס ער האט געהאט מיטן דיסטריקט-קאמיסאר פון יפו'ער קרייז מר. קראמבי וועגען דער פראגע פון פראלאנגירען דאס לאקאטארען-שוץ-געזעץ אין תל-אביב.

דער דיסטריקט-קאמיסאר האט אינפארמירט דעם וויצע=בירגערמייסטער, אז דער הויך-קאמיסאר ארטור וואוקאפ האט א טיפען אינטערעס פאר דער דירות-פראגע און האט בעפאדערט, אז די תל-אביב'ער מוניציפאליטעט זאל איהם פארשטעלען פאקטען און צאהלען צו דער אילוסטראציע פון דער אויספיהרונג און אויסווירקונג פון דעם לאקא-טארען-געזעץ אין משך פון דעם ערשטען יאהר נאך זיין איינטרעטען אין קראפט. דער הויך=קאמי-סאר וויל אויך בכלל זיין אינפארמירט איבער די בעציהונגען פון בעלי-בתים און לאקאטארען.

דער דיסטריקט-קאמיסאר האט אויסגעדריקט זיין מיינונג, דאס אויב עס איז דא א נויטווענדיג-קייט אין א געזעץ פאר לאקאטארען-שוץ, דארפען צוזאלערערשט געשיצט ווערען די יעניגע, וואס פערנעמען לאקאלען צו געשעפטס-צוועקען (סוחרים, קרעמער, האנדווערקער, פריי=פראפעסיאנאליסטען א.א.וו.). ווי בעקאנט, איז דאס איצטיגע תל-אביב'ער לאקאטארען-געזעץ נישט גילטיג אויף לאקאלען.

דער שטאדט-ראט האט דיסקוטירט די פראגע וועגען לאקאטארען-שוץ און אנגענומען א רעזא-לוציע פארצושלאגען דער רעגירונג, אז דאס דירה געלד פון געשעפטס=לאקאלען זאל בערעכנט ווע-רען אויפן יסוד פון דעם דירה=געלד פאר די זעלבע לאקאלען אין 1933 פלוס א מאקסימום-צוגאב פון 20 פראצ, וואס שייך ווידער בנינים, וואס זיינען אויסגעבויט געווארען אין משך פון 1934 זאל דאס דירה-געלד פון געשעפטס-לאקא-לען אין זיי בעשטימט ווערען לויט די אבצאהלען אין לאקאלען פון שכונות'דיגע בנינים, וואס זיינען געווען פערדינגען אין 1933 פלוס א מאקסימום-צוגאב פון 20 פראצ.

Dr. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער=שוואכע=בעהאנדלונג.
ספעקסועלע בעראטונגען און פסיכא-אנאליזען
נעהמט אן פון 11-8 און פון 8-5 אווענד

קינא
EUROPA
20 נארוטאוויטשא 20
הייבט • הייבט
„טשעלוסקין-קאטאסטראפע"
דאקומענטאלער פילם
מיט פראפ. אטטא שמידט
אין דער שפיץ
אנהייב 4, 6, 8 און 10 אווענד
שבת און זונטאג 2 פרימארגענס 12 און 2
צו פערקלענערטע פרייזען.
קינדער: „דער יונגער וואלד".

ברונעמער אהז וואסער און א באהן-סטאנציע, וואו עס לויפן מייז אנשטאט באהנען
אנ'אויטאמאביל-רייזע איבער די אלטע ביבלישע שטעט באר שבע און עזה

פון ק. באזיליאנסקי

— זעצט זיך אריין אין מיין אויטאמאביל, איך האב פאר אייך פלאץ, וועלען מיר ארומפאהרען אין דער געגענד פון עזה און באר שבע.

דער טוריסטען-וועג ליגט נישט אין דער ריכ-טונג, קיין יודישע קאלאניעס זיינען נאך דארט נישטא, — דארט איז נאך א האלבער מדבר.

פאהרט מען ארויס פון יענער זייט חברון, אזוי הערט אפילו די קולטור כמעט אויף, פאהרט מען כמעט גלייך אריין אין א מדבר. וואו דאס אויג גיט א כאפ — אומעטום וויסטע, גרויסע טא-לען, גרויע, פעלזיגע, נישט פעארבייטע בערג, — אומעטום מדבר.

און דא איז דאך געווען איינער פון די הויפט-ווינקלען פון דער מענשליכער קולטור! דא, אויף דעם וועג זיינען געגאנגען אונזערע אור-אור-על-טערן אין דעם פריהמארגען פון דער מענשלי-כער געשיכטע, פון דעם געבורטס-ארט פון מענ-שענטום, פון די טיפענישען פון אזיע און די איב-ריגע וועלט-טיילען. דער וועג איז אמאל געווען פרוכטבאר און בעלעבט. די פעלדער און די בערג — גרין. היינט זיינען זיי פערלאזען און וויסט..

זעלטען, זעלטען ערגעץ-וואו אויף דעם האָ-ריזאנט זעהט זיך א סטאדע שאף און רינדער, זעלטען-ווען — א קליינע טשערעדע קעמלען, וועל-כע פאשען זיך אויף דער פריי, זוכען דערנער און בודיקעס צווישען די נאקעטע פעלזען אדער אויף דעם זאמדיגען באדען. אויף א שטרעקע פון צענדליגער קילאמעטער טרעפט מען בלויז גע-צילטע דריי-פיער בעדואינישע געצעלטען.

פאראלעל מיט דעם וועג וואס מיר פאהרען, ערגעץ אן א זייט, ציהען זיך די זיבען ברונימער, וועלכע אברהם אבינו האט אמאל ענטדעקט. אבער גענוי דעם פלאץ פון די ברונימער ווייסט מען נישט: זיי זיינען שוין הונדערטער יאהרען פער-שאטען און קיינער גיט זיך נישט די מיה זיי אויפצוזוכען. וויכטיגער פון אלע, — די בעדואינער, וועלכע וואנדערען איבער דעם גרויסען פלאך-לאנד.

בלויז נעבען באר-שבע געפינען זיך צוויי פון די אלטע ברונימער. דארט געפינען זיך דער זעק-סטער און דער זיבעטער ברונים. דער זיבעטער הייסט דאס פלאץ באר-שבע, דער ברונים נומער זיבען. אויף דעם זיבעטען ברונים, וועלכער איז איצט דאס אייגענטום פון א בארוועסען אראבער געפינט זיך א בייטע אויפשריפט אין די דריי אפיציעלע שפראכען, — ענגליש, אראביש און העברעאיש, אז דאס איז טאקע דער זיבעטער ברונים, וואס אברהם אבינו האט פון איהם אנגעטרונקען זיינע שאף און רינדער. איצט שטעהט נעבען דעם ברונים א דיזעל-מאטאר און א גרויסע שטאלענע רעהר איז אריינגעשטעקט אינעווייניג, אבער צייכענס פון שטריק, מיט וועלכע

[illegible]

אברהם אבינו האט געשעפט דאס וואסער זיינען נאך געבליבען ביז אויף היינטיגען טאג און זיי ווייזט מען דאס די נייגעריגע טוריסטען, וואס פערבלאנ-דזשען אהין על-פי טעות.

באר-שבע איז א לימענע שטאט. הייזער ליי-מענע, דעכער לימענע, ציגעל לימענע, ואפילו שטיינער לימענע. אויך די פאר געמויערטע גע-ביידעס זעהען אויס ווי לימענע. א לימענע און שטויביגע שטאט. בלויז צוויי מאנומענטען פון אמת'ן שטיין פערמאגט באר-שבע:

דער מיליטערישער בית-עולם און דעם ביוסט פון גענעראל אלענבי. און נאך א פערלאזטע באהן-סטאנציע. אט די סטאנציע איז געבויט געווארען פאר דער מלחמה דורך דייטשלאנד צוזאמען מיט טערקיי. זי האט געדינט פאר מיליטערישע צוועקען. נאך דער מלחמה האט קיינער פון איהר קיין נוצען געהאט: נישט די רעגירונג און נישט די ארעמע בעפעלקערונג. די בעדואינער, — צו וואס דארפען זיי א באהן, אז זיי איז גוט צו פאהרען אויף זייערע אייזלען און קעמלען! מיט דער באהן איז גיכער? — האבען זיי דען קיין צייט נישט? וואס וועלען זיי פערשפעטיגען? עס זעט פון ייז גארנישט אנטלויפען. איז די באהן צווי-שען לוד און עזה—באר-שבע געגאנגען ליידיג און די רעגירונג האט בלויז העריליגט געלד צו איהר. האט זי אפגעשאפט די ליניע — און קיינער איז נישט געקומען זיך בעקלאגען אויף דעם.

שטעהט איצט א ליידיגע שטיינערנע געביידע און מייז לויפען ארום אין איהר און שפינען וועבען אומגעשטערט געדיכטע נעצען און א קליין בערדאיביש שייגעצעל גנב'עט זיך אמאל אונטער צו א אלך, וואו עס איז אמאל געווען א פענסטער, און קוקט מיט מורא צי זיינען דארט קיין שדים נישטא...

קיין יודען זיינען אין באר שבע נישטא. די אראבער פיהרער פון באר-שבע זיינען אונטער דעם איינפלוס פון דעם ירושלים'ער מופטי; זיי געהערען צו די עקסטרעמע אראבישע נאציאנאלע פארטייען, — האבען זיי מורא און האבען נישט גערן קיין יודען. אבער דער המון, — ער גארט, ער ווארט יודען זאלען קומען און אויפלעבען די וויסטע, איי-לען זיך אבער נישט די יודען צו קומען אהין... די אראבער מעגען זיך נאך אביסעל אויסהונגערן, וועלען די יודען זיין אנגעלייגטערע געסט.

אויסגעטרונקען די אמת'ע קאווע און די טיי — פאהרען מיר ווייטער, קיין עזה. באר-שבע ליגט אויף א פלאך, זעהט מען זי פון דערווייטענס. עזה ליגט עטוואס אין א טאל, אנטפלעקט זי זיך, ווען

מען איז שוין גאר-גאר נאהענט, כמעט אומגער-ריכט. זי אנטפלעקט זיך ווי אנ'אאזיס אין דער מדבר,: גרינס א סך, וואסער, לעבען.

עזה איז אזוי גרויס ווי באר-שבע, אבער זי איז פיל לעבעדיגער. זי האט שוין עטליכע גאסען, א סך געמויערטע הייזער, א מיסיאנערישען שפי-טאל און אפילו א „האטעל". עזה איז אמאל געווען אנ'אנגעזעהענער פארט אין ארץ-ישראל. איצט זעהט ער זיך כמעט נישט אן. זעלטען, ווען עס קומען צו איהם צו עטליכע פישער-שיפלעך, נאך זעל-טענער קומען אהין א פאר זעגעל-שיפלעך. און עס איז א פאסירונג פאראיאהרען, ווען עס זיינען לעצ-טענס צוגעקומען אהין צוויי ענגלישע שיפען צוצו-נעהמען דאס ביסעל גערשטען, וואס ענגלאנד האט איינגעקויפט אין יענעם געגענד...

אויב עזה איז עטוואס רעש'יגער פון באר-שבע איז זי אבער נישט ווייניגער ארעם. אויסער די עטליכע געמויערטע הייזער, וועלכע בעלאנגען צו דער רעגירונג, אחער צו די גאר רייכע עפענ-דיס — האט עזה כמעט דעמזעלבען אויסזעהען פון א ליימענער שטאט, ווי באר-שבע, אויך א גרויסע לימענע שטאט. און די אייזוואויבער — די זעלבע בארוויסע, אפגעריסענע אראבער, ווי אין באר-שבע.

אין עזה איז מען פריהער געווען זעהר און זעהר אונפריינדליך צו יודען. די אראבער פון עזה האבען בעטראכט יודען פאר אנ'אומגליק פאר ארץ ישראל. איצט טראכטען זיי שוין אביסעל אנדערש...

אין עזה האבען מיר אנגעטראפען אנ'אראבער, פון אויסזעהען זעהר א רייכען; ער האט א וואונדער-באהרען אויטאמאביל, ער געהט א ריין געשטרייפט העמד און די פעסע אויפ'ן קאפ איז א נייע. דער-צעהלט מיר מיין בעגלייטער, אז אט דער אראבער איז ערשט פריהער מיט עטליכע מאנאטען געגאנגען בארוועס און נאקעט, און האט נישט געהאט, וואס צו עסען. ער האט אבער געהאט דריטהאלבען טויזענד דונאם לאנד. האט ער א טייל פון דעם לאנד פערקויפט צו יודען און אפגענומען טויזענד פונט במזומנים — האט ער זיך אנגעגעסען און בע-קליידט און אנ'אויטאמאביל זיך געקויפט. איצט שטעהט ער אלעמען די אויגען און אלע אראבער זאגען איהם מקנא.

און אז עס קומט אמאל א שליח פון מופטי, אדער עס בעווייזט זיך אנ'ארטיקעל אין אנ'אראבישער צייטונג וועגען דעם, אז מען טאר נישט פערקויפען קיין באדען צו יודען — ווייזט מען אז מיט די פינגער אויף דעם אראבער. דאס הייסט: זעהט ווי ער האט עס שלעכט געמאכט... שווערען די ארימע אראבער, די, וואס האבען קיין באהען נישט, אז זיי וועלען קיינמאל קיין באדען צו קיין יודען נישט פערקויפען, און דער, וואס האט באדען — קומט און בעט זיך ביי די יודען.

סאטיספאקציע פון פעלקערבונד

ענטשיידונג פון דער ליגע אין די 2 דרינגענדסטע און דראהענדע פאליטישע פראגן

די קארעספאנדענטען פון פעלקער־בונד זאגען ענטציקט פון דעם, ווי ס'זענען אריבער די לעצטע זיצונגען פון דער איצטיגער סעסיע. צום ערשטען מאל האט די ליגע בעוויזען, וואסערע ראלע און באדייטונג זי קאן האבען אין אינטערנאציאנאלען לעבען און אין די בעציהונגען צווישען די פעלקער, וואסער דרוק און השפעה זי קאן אויסאיבען אויף די פעלקער, וואס זענען איהרע מיטגלידער און ממילא אויף די פעלקער, וועלכע גייען אין דער ליגע נישט אריין.

עס האט זיך אויף דער איצטיגער סעסיע גע־האנדעלט וועגען צוויי אויסערגעוועהנליך וויכטיגע און שווערע פראגען. ס'האט זיך געדאכט, אז אויב די ליגע וועט האנדלען אזוי ווי דאס פלעגט זיין ביז איצט, וועט קיין אויסגאנג און קיין ענטפער נישט זיין. עס איז געגאנגען וועגען דעם, ווי אזוי צו מאכען א סוף צו דער סאאר־פראגע און ווי אזוי צו לעזען דעם קאנפליקט, וואס איז ענטשטאנען נאך דער ערמארדונג פון יוגאסלאווישען קעניג אין מארסעל. יוגאסלאוויען איז דאך ארויסגעטראטען מיט די שווערסטע בעשולדיגונגען געגען אונגארן. עס האבען זיך געלאזט הערען גאר ערנסטע דראהונגען, וועלכע האבען אויטאמאטיש געקאנט ברענגען צו א בעוואפענטען צוזאמענשטויס מיט אלע פאלגען, צו וואס דאס קאן פיהרען. עס איז אבער געפונען געווארען אן אויסגאנג.

וועגען סאאר־פראבלעם איז ארויסגעטראטען דער פארשטייער פון, באכט זיך, העכסט פעראינטערעסירטען צד, דער פראנצויזישער אויסערן־מיניסטער לאוואל. זיין ערקלערונג איז געווען א קורצע. דאס סאאר־פראבלעם, האט ער געזאגט, איז נישט קיין ענין פון בלויז דייטשלאנד און פראנקרייך, דאס איז אן אינטערנאציאנאלע פראגע און דארף אויף אזא אופן געלעזט ווערען. די ארדנונג און די זיכערקייט, וואס דארף אפגעהיטען ווערען דער גאנצער צייט פאר, בעת און נאך דעם פלעביסציט גייט אן נישט בלויז די דירעקט פעראינטערעסירטע מלוכות, נאר דעם גאנצען אינטערנאציאנאלען פלענום. עס מוז אין סאאר־געביט אפגעהיט ווערען די ארדנונג. אלס דירעקט פעראינטערעסירטער צד זאגט זיך פראנקרייך אפ פון בעטייליגען זיך אין דער ארבייט. דאס דארף טון א געמישטע אינטערנאציאנאלע בעוואפענטע קראפט. אויב דייטשלאנד וועט הערויף איינגיין, איז מצד פראנקרייך דערצו נישטא קיין מניעה.

מצד פראנקרייך איז אזא פארשלאג שוין אייגענטליך צוויי מאל געמאכט געווארען, אבער דאס היטלעריסטישע לאנד האט זיך צוויי מאל דערפון ארויסגעצויגען, מאטיווירענדיג דעם אפזאג דערמיט, וואס ס'איז געגעבען די פראנצויזישע פאליציי אויף אפצוהיטען די ארדנונג אין סאאר־געביט.

איצט איז די לאגע געווען אן אנדערע. אויפ'ן פארשלאג פון לאוואל, האט תיכף מסכים געווען אויך דער פארטרעטער פון ענגלאנד אידען. ער האט ערקלערט, אז ענגלאנד איז גרייט אנטיילצונעהמען אין דעם געמישטען מיליטער, וואס וועט געשיקט ווערען אין סאאר־געביט. נאך אידען'ען האט אן עהנליכע ערקלערונג געמאכט אלאיזי פון איטאליען.

ס'איז אוועק א טאג, און אויך מצד'ן היטלער־לאנד איז געקומען א הסכמה אויפ'ן אינטערנאציאנאלען מיליטער, וואס זאל אפהיטען די ארדנונג אין סאאר, אין דער צייט און נאכ'ן פלעביסציט. אין היטלערס מדינה טייטשט מען אויס דעם גאנצען ענין, ווי א טריומף פון די נאציס. דאס קאן מען טון נאטירליך נאר אין לאנד, וואו יעדער אנדער ווארט איז דערשטיקט און אויסגעראטען. פאקטיש איז עס, נאכ'ן גרויסען פראלען פון די נאצי־לייט ארום און וועגען סאאר־געביט א מיאוס'ע מפלה. ביי די נאציס ווערען געבונדען די הענד, אויף וויפיל אין סאאר־ראיאן ווערט אריינגעפיהרט אינטערנאציאנאל מיליטער. וועגען טעראר, אויף וואס זיי זענען די ערשטע מייסטער'ס, קאן איצט נישט זיין קיין רייד. געבענדיג די הסכמה אויפ'ן דאזיגען שריט און בעהמענדיג אין איהם אן אקטיווען אנטייל, האט ענגלאנד איבערגענומען די פעראנטווארטליכקייט פאר דעם, וואס וועט פארקומען אין סאאר־געביט צוגלייך מיט אנדערע מלוכות. ענגלאנד וועט אקטיוו זיך בעטייליגען און וועט טראגען די אחריות פארן אויסגאנג פון פלעביסציט. דער טריומף פון היטלער־לאנד איז דעריבער נאר א געמאכטער. מעגליך, אז טייל פון די סאאר־איינוואוינער וואלטען נישט געשטימט פאר איבערלאזען דעם איצטיגען מצב, אויס מורא צו בעגיין, אזוי צו זאגען, פערראט געגען פאטערלאנד, איז פארויסגעזעהען, אז אין פינף יאהר ארום קאן דער פלעביסציט ווידערהאלט ווערען. דער טריומף פון היטלער'ס מדינה, אז די סאאר איז ביי זיי אין קעשענע, איז לכל הפחות נאך פריהצייטיג.

אן ערפאלגפולען רעזולטאט האט אויך געהאט די אינטערווענץ פון פעלקער־בונד אין קאנפליקט צווישען יוגאסלאוויען און אונגארן, וועלכע האט געדראהט צו ברענגען צו ווייטע און ערנסטע קאנסעקווענצען. יוגאסלאוויען איז געהאט ארויסגעטראטען געגען אונגארן מיט זעהר שווערע בעשולדיגונגען, אז דאס איז אונגארן שיער נישט דירעקט פעראינטערעסירט געווען אין מארסעלער אטענטאט, אז אין אונגארן זענען געאיבט און ארגאניזירט געווארען די אטענטעטער פון מארסעל, אז דארט, מיט'ן וויסען און ביים שטילשווייגען פון דער אונגארישער מאכט זענען געגאנגען די פעדים פון'ם פערברעכען איבער פערשידענע לענדער פון אייראפא ביז'ן אנקומען פון קעניג אלעקסאנדער אין פראנצויזישען פארט און ביז צו זיין ערמארדונג. דער ראט פון פעלקער־בונד האט מיט'ן הסכם פון אונגארן אנגענומען א רעזאלוציע, וועלכע פעראורטיילט דעם אטענטאט און פאדערט, אז אלע שולדיגע אין איהם זאלען געשטראפט ווערען. דער ראט דערמאהנט, אז אלע מלוכות זענען מחויב נישט צו דערלאזען און נישט צו טאלערירען קיין שום טעראריסטישע פאליטישע ארגאניזאציעס אויף זייערע טעריטאריעס. די דאזיגע פליכט ליגט בעזונדער אויף די מיטגלידער פון פעלקער־בונד. דער ראט לייגט ארויף די פליכט אויף אונגארן אנצונעהמען אלע שריט געגען די מאכט־ארגאנען איהרע, וואס זייער שולד וועט פעסטגעשטעלט ווערען. אונגארן דארף אליין אנהויבען אן אויספארשונג בנוגע די בעשולדיגונגען, וואס זענען געגען איהר ארויסגערוקט געווארען און בעשטראפען די שולדיגע.

אזוי ווי אונגארן האט איהר הסכמה געגעבען, האט טאקע באראן אלאיזי געמעגט אויסדריקען די אלגעמיינע פרייד, וואס דער שטרייט, וועלכער האט בעדראהט דעם שלום פון אייראפא, איז גינסטיג ערלעדיגט געווארען.

מ'קאן זאגען, ס'איז דאס ערשטע מאל, ווי די פעלקער־ליגע איז אין וויכטיגע, ערנסטע און דראהענדע אינטערנאציאנאלע פראגען און קאנפליקטען ארויסגעטראטען ענערגיש און ענטשלאסען. זי האט טאקע דערגרייכט דעם געוואונשענעם ציל. צום ערשטען מאל איז קאנקרעט געקומען צום אויסדריק די איהדעע פון פעלקער־בונד: די צוזאמענארבייט און סאלידארישקייט פון די פעלקער. ביי די פריינד פון פעלקער־בונד הערשט היינט זעהר א גרויסע און בערעכטיגטע צופרידענהייט.

אויך קעניגען יאגען זיך נאך רעקלאמע...

(א בריוו פון לאנדאן)

דער גרויסער טומעל, דער „פאלקסיובעל“, וואס איז אויפגעהויבען געווארען ארום דער חתונה פון ענגלישען פרינץ מיט דער פרינצעסין מארינע פון גריכענלאנד, איז שוין פאריבער. שטיל, אין שלאס פון אן אפגעזונדערטען קעניגליכען פארק פערברענגט דאס יונגע פאר די ערשטע גליקליכע חדשים נאך דער גרויסער, „נאציאנאלער“ פייערונג. עס איז דעריבער צייט צו ווידמען דער בעציהונג צווישען ענגלישען קעניגליכען הויף און דעם געשריגען פאלק עטליכע אביעקטיווע שורות.

ווער עס קען אביסעל בעסער דאס ענגלישע לעבען, די מנהגים און געוואוינהייטען, די טראדיציעס פון די אריסטאקראטישע הייזער און שיכטען, וועט זיך נישט וואונדערען, פאר וואס די חתונה פון קעניגליכען פרינץ איז געפייערט געווארען דורך דער גאנצער נאציע, ווי עפעס אן אייגענער אינטימער יום־טוב.

עס איז געווען א צייט, ווען אין די בעציהונגען צווישען דער קעניגליכער דינאסטיע און דעם פאלק, האט די ראלע פון באלעבאס געהערט צום קעניג — דאס פאלק איז געווען „אן אייגענטום“ פון מלך.

היינט האבען זיך די ראלען געביטען: „באלעבאס“ איז געווארען דאס פאלק. דער קעניג קאן שוין נישט מעהר אזוי געוועלטיגען מיט'ן פאלק, ווי איהם גלוסט זיך, שענקען דאס פאלק אלס נדן זיין טאכטער, אוועקגעבען — א טייל פון „ליבען פאלק“ צו עפעס א שכן. דאס פאלק רעגירט איצט מיט'ן קעניג. אויב דער קעניג איז נישט לויט'ן געשמאק פון פאלק, דאן קאן ער קריגען דימיסיע, אויב ס'איז וואוילגעפעלען, דאן בעציהט מען זיך צו איהם מיט ליבשאפט.

אין ענגלאנד זענען די בעציהונגען צווישען פאלק און דער דינאסטיע אזעלכע, אז די קרוין איז פארן ענגלענדער א געוויסער ווערטפולער טייל פון אלגעמיינעם נאציאנאלען פערמעגען. דאס לעבען פון קעניגליכען הויף רופט דעריבער ארויס ביי דער בעפעלקערונג אן אינטערעס, ווי צו א זאך, וואס איז א טייל פון גאנצען נאציאנאלען פערמעגען. ווען ס'ווערט געבוירען א פרינץ, זענען די אויגען פון דער געזעלשאפט געווענדעט צו דער געשעהעניש מיט א ליבענדען אינטערעס. ער פערפאלגט זיין וואוקס, זיין ענטוויקלונג, זיינע ערפאלגען און אויפפיהרונג. דער ענגלענדער איז איבערציגט, אז דער ענגלישער פרינץ טאר נישט פערגעסען, דאס זיין רענאמע געהער'ט צו דער נאציע, אז זיין רוהם אדער שאנדע, זענען די רוהם און די שאנדע פון לאנד.

ווען אן ענגלישער פרינץ האט חתונה שמועסט מען וועגען דעם דער זעלנער מיט'ן צווישען ביים טיש פון קעניגליכען הויף, עס רעדט דעריבער די ארימעלייט אויף דער גאס, מ'פיהרט דעריבער שמועסען אין די פאמיליעס פון פראווינציעלע פאסטארען, אין די שלעסער, אין די קלובען, אויף די מערק.

די צערעמאניע פון דער חתונה איז א געשעהעניש, וואס ווערט אין אלע קרייזען ערווארט מיט א ווירקליכער אינטערעס, ווייל די ענגלישע מאסען האבען זעהר ליב פראצעסיעס און אלטע און גאר אלטע מנהגים, וועלכע קריגען דא גאנץ טעאטראלע פארמען. דער גלאנץ פון דער הויפישער רייכקייט רופט ארויס ביי די מאסען א מין ענטציקונג מיט דער רייכקייט און לוקסוס פון „זייער“ הויף, פון „זייער“ קעניג, פון „זייער“ פרינץ.

די חתונה פון פרינץ געארג איז געווען א געשעהעניש אין לאנדאנער לעבען. אבער די אויסנאהמסווייזע סענסאציע, וועלכע די חתונה האט ארויסגערופען אין דער ענגלישער פראווינץ און אין דער וועלט־פרעסע, האט דאך געמאכט א מאדנעם איינדרוק און האט הערוועקט שטוינונג. א גריכישע פרינצעסין איז געווארען אן ענגלישע הערצאגין. נו, גאט זיי דאנק, גע'פטר'ט א דאגה. אבער וואס איז עס דאך פאר א טומעל איבער דער גאנצער וועלט? — האט געפרעגט נישט איינער פון די זאכליכע מענשען, וועלכע אינטערעסירען זיך מעהר מיט'ן קריזיס, און דער קלאנג פון די קלויסטער־גלאקען אינטערעסירט זיי ווייניג. אין דער צייטונג זוכען זיי די לעצטע פרייזען פון תבואה אויף דער בערזע, די פרייזען פון וואל און בוימוואל, פון גומי און זילבער. וואס קאן אנגיין מיליאנען מענשען די היטיל, די שמאכטעס, די מענטלען פון דער פרינצעסין מארינע? וואס גייט עס אזוי אן אן שיעור מענשען, וועלכע זענען נישט קיין מחותנים און נישט קיין פריינד פון די דירעקט פעראינטערעסירטע? וואס איז עס מיט דער וועלט, איז זי טאקע משוגע געווארען?

אויב די וועלט איז נישט אראפ פון זינען, לעבט זי [illegible] אין אנ'אנדער טעמפא, אטעמט אין אנ'אנדער אטמאספערע.

אין אמעריקא זענען פערהאן ספעציעלע אגענטען, וואס פערנעהמען זיך מיט ארגאניזירען די רעקלאמע נישט בלויז פאר זינגערס און אקטיארען, וועגען רעקלאמע זארגען אין אמעריקא נישט בלויז אקטיארען, נאר אויך ערנסטע געשעפטס־מענשען, גרויסע אינדוסטריעלער, פינאנסיסטען, פילאנטראפען. עס זענען דארט פערהאן ספעציעלע רעקלאמע־אגענטען, וואס פיהרען גרויסע געשעפטען און האבען ברייטע קליענטעלע. די אויפגאבע פון אזא אגענט איז ביי יעדער געלעגענהייט צו לאזען א פאר ווערטער אין דער פרעסע וועגען קליענט, מעג ער זיין וואס ער איז באר, ער מעג זיין דער גרויסער, דער גרעסטער מענשען־פריינד, פילאנטראפ. די אויפגאבע פון אט די אגענטען איז צו האלטען די אויפמערקזאמקייט, צו ציהען די אכטונג פון געוועהנליכען לעזער, ער זאל נישט פערגעסען, ער זאל זיך דערמאהנען דעם נאמען פון'ם דאזיגען כלל־טוער, פונ'ם דאזיגען פילאנטראפ.

אין טומעל פון דער מאדערנער צייט קאן פערלוירען ווערען יעטוועדע פאפולערקייט, יעטוועדע גרויסקייט. אהן קונציגער רעקלאמע איז אין אונזער צייט נישטא קיין רוהם, קיין פאפולערקייט. און דינאסטיעס פערשטייען עס פונקט אזוי גוט, ווי ס'פערשטייען דאס די געשעפטסלייט פון וואל־סטריט אין ניו־יארק.

אין אייראפע איז ביים היינטיגען טאג נישטא קיין קעניגליכער הויף, וואס זאל נישט האבען קיין בעזונדערע ספעציאליסטען פון רעקלאמע, ביאגראפען, בעשרייבערס פון רייזעס און געיעגען, דערציילערס פון אנעקדאטען, וועגען שארפזין און ליבע שפאסען פון פרינצען און פרינצעסינס, לויבזינגערס פון דער שווערער פראפעסיע פון קעניגליכען אויסערוועהלטען.

אין אונזער צייט, ווען דער „באלעבאס“ איז דאס פאלק, קאן א דינאסטיע אהן ספעציעלער רעקלאמע נישט אויסקומען. די דינאסטיע זוכט און געפינט פאפולערקייט, פונקט ווי אן ארטיסט, פונקט ווי א גרויסער סוחר. (ליט)

יודען דארפען אויפהערען צו זיין „אנאנים“

די פרעטענזיעס צו דער מוהמע יק״א

אין דער יודישער עפענטליכקייט האט זיך אנגעהויבען אן אטאקע אויף דער פעסטונג פון יק״א, וועלכע זיצט אויפ'ן „צרור הכסף“ און לאזט קיינעם נישט הנאה האבען דערפון.

די אטאקע איז א טאפעלע. ראשית, פאדערט מען ביי איהר א דין וחשבון, ווי אזוי זי פיהרט אויס די צוואה פון'ם גרויסען נדיב באראן הירש און שנית פערלאנגט מען א רעוויזיע פון איהר סיסטעם און א צופאסונג צו די היינטיגע פערהעלטעניסען.

אין פלוג האט די יק״א גארנישט צו טון מיט דער עפענטליכקייט, ווייל זי איז א פריוואטע אינסטיטוציע און איז פעראנטווארטליך בלויז פאר איהרע אייגענע קאנטראל־ארגאנען און משנה זיין דעם באראנ'ס ווילן טאר זי דאך אודאי נישט, זי מוז פאלגען געטריי, בוכשטעבליך, זיין צוואה.

אבער דער דאזיגער שטאנדפונקט גופא פאלט אויך ארונטער אונטער דער קריטיק פון דער עפענטליכקייט און סוף כל סוף איז פארט דאס יודישע פאלק א באלעבאס איבער די געלטער, וואס זענען פאר איהם בעשטימט געווארען, און ס'איז נישטא קיין גרעסער'ער אבסורד, ווי פרעגען ביי טויטע וועגען לעבעדיגע.

אויף וויפיל מיר וויסען, האט דער באראן הירש, ביים בעשטימען זיין ריזיגען לעגאט, געשטעלט צוויי הויפט תנאים: ראשית, זאלען אויף די אינוועסטיציעס בענוצט ווערען בלויז די פירות פון זיין קאפיטאל, דער קרן אבער זאל בלייבען נישט געריהרט, און שנית, זאלען די אינוועסטיציעס גיין בלויז אויף פראדוקטיווע צוועקען, אדער ווי מ'רופט עס היינט: אויף איבערשיכטונג, אריבערצופיהרען יודען פון מסחר און לופט־פרנסות צו מלאכה און ערד־ארבייט.

די דאזיגע צוויי הויפט־פונקטען מוזען געהיט ווערען, און אויב עמיצען זאל איינפאלען אויסצוגעבען דעם גאנצען קאפיטאל פון יק״א, למשל, אויף פאלקס־בילדונג, אויף שולען און ביבליאטעקען, וואלט עס געווען א פערשוועכונג פון'ם שכיב־מר'עס ווילען. אויף אזוי ווייט איז זיין צוואה אונבערירבאר.

אויף וויפיל אבער ס'האנדעלט זיך מכח צווייט־ראנגיגע פראגעס, וועגען די מיטלען, ווי אזוי צו פערווירקליכען זיין ווילען, דעמאלט מעגען שוין זיין אויסטייטשונגען לויט'ן גייסט פון דער נייער צייט.

אט למשל, האט דער באראן הירש נישט געוואלט הערען פון ארץ־ישראל און האט פערווארפען אלע ציוניסטישע פלענער פון ד״ר הערצל. דארפען מיר רעכענען, אז דאס איז נישט געווען סתם א פאנטאזיע פון א באראן, נאר ווייל לויט די דעמאלסדיגע אומשטענדען האט א״י נישט געפאסט צו די צוויי הויפט־פונקטען פון זיין פראגראם. איז דאך אבער דער באראן הירש דעמאלט נישט געווען דער איינציגער, וואס האט נישט געגלויבט אין א״י, פעריקעהרט, איינציגע האבען געגלויבט, און מיליאנען זענען געבליבען קאלט צו די פאנטאזיעס פון יחידים.

היינט אבער, זינט א״י איז געווארען ווירקליכקייט, איז געווארען כמעט די איינציגע אימיגראציע־לאנד ביי יודען, ווען טאקע אין יענעם לאנד קען מען אויפ'ן בעסטען אופן פערווירקליכען דעם באראן הירש'ס ווילען וועגען איבערשיכטונג און פראדוקטיוויזאציע, — ווי איז עס מעגליך, אז ער וואלט נאך איצט געווען אזא פערביסענער געגנער פון דער קאלאניזאציע אין דעם דאזיגען לאנד? פאר וואס זאל מען נישט רעווידירען זיין בעציהונג צו ארץ־ישראל?

אדער לאמיר בעהמען די פראגע מצד דעם מקבל. דער באראן הירש האט אין זיין צד געזעהן בלויז איין טייל יודענטום אין שרעקליכע יסורים און נגישות. דאס איז געווען דאס מזרח־יודענטום, האט ער זיין הויפט־אויפמערקזאמקייט געווענדעט אויף אט די יודען. ווי האט איהם געקענט איינפאלען, אז דער ביטער'ער גורל זאל טרעפען נאך שפעטער די יודען פון מערב־אייראפא, פון דייטשלאנד און אויך פון עסטרייך? צי איז נישט קלאר, אז ער וואלט מיט דער גרעסטער ווילליגקייט געווידמעט גרויסע קאפיטאלען, כדי ארויסצוראטעווען זיי פון גיהנום און געבען זיי די מעגליכקייט צו לעבען?

און ווי וואלט דער באראן הירש געקוקט אויף די רעזולטאטען פון זיין גראנדיעזען אויפטו, אויף דער אומפראדוקטיווער קאלאניזאציע אין ארגענטינע, וואס איז, נישט געקוקט אויף די אומגעהייערע אנשטרענגונגען, געבליבען א קוים־בעמערקטער עפיזאד אין דער יודישער געשיכטע?

אויך דער אופן פון באלעבאטעווען מיט די פאנדען איז בשום אופן נישט קיין פילקאמער. די סטאבילקייט פון די פאליטישע פערהעלטענישען צווישען די מלוכות איז צושטייסלט געווארען, און די פערוואלטונגען פון א 5—6 קהלות אין מערב־אייראפא זענען לחלוטין נישט קיין ערבים פאר דער גאנצקייט פונ'ם קאפיטאל און ריכטיגקייט פון זיין פערוועדונג.

אין דער צייט פונ'ם באראן הירש האט די יודישע נאציע נישט געהאט קיין אדרעס, ער האט דאך אפילו אין דער עקזיסטענץ פון דער נאציע גופא נישט געגלויבט.

ביים היינטיגען טאג איז שוין פערהאן אן אדרעס פון אן ארגאן, וואס האט בעקומען עפענטליכע רעכט, צו יודען אין נאמען פונ'ם יודישען פאלק: די יודישע אגענץ. אבער די דאזיגע רעכט זענען בעגרענעצט בלויז אויף ארץ־ישראל. וואלטען די אויספיהרערס פונ'ם באראנס ווילע שוין געפונען פאר מעגליך, צו אינוועסטירען די פרייע סומעס פון יק״א אין דעם דאזיגען לאנד, וואלטען זיי גאנץ רוהיג געקענט איבערגעבען דאס געלט אין רשות פון דער „יודישער אגענץ“.

אבער דא זעהט מען בולט, ווי יודען דארפען אויפהערען צו זיין אנאנים, ווי נויטיג ס'איז פאר'ן גאנצען פאלק צו האבען אן אדרעס פון א לעגיטימען ארגאן, צו רעדען אין זיין נאמען אין די פערשיידענסטע ענינים. דערצו איז נויטיג אן אלוועלטליכער יודישער קאנגרעס. אפשר נישט דער ערשטער צונויפקום — אבער נאר אויף דער דאזיגער טריבונע קען געשאפען ווערען דער ארגאן, וואס זאל נישט בלויז מעגען קריטיקירען די טעטיגקייט פון דער יק״א, נאר אפשר אויך, איבערנעהמען איהרע פאנדען, כדי צו מאכען זיי מעהר בעוועגליך און פראדוקטיוו.

פ. ק.

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז — 14 דעצעמבער 1934

רעוואָלוציאָנערער סעקסואַליזם

פון לעאָ קעניג

ווען דו געהסט צו אַ פאָלק, צו אַ מאַסע, נעהם מיט אַ בייטש.

זאָל די בייטש פייפען, ווען דו וועסט זיי איהר ערקלערען אין ליבע.

זידעל זי, דערנידעריג זי, און תוך כדי דבור מאַך איהר די זיסטע קאָמפּלימענטען.

ווייל אַ פאָלק, אַ מאַסע, איז ווייבליך, און זי האָט ליב ביידע זאַכען גלייך, און איינצייטיג.

זי וויל זעהן אין איהר פיהרער דעם ברי־טאַלען מאַן און צו דער זעלבער צייט דעם צאַר־טען ליבהאָבער.

קושען וואָס בייסען, און בייסען וואָס קושען.

דערצעהל איהר ווי שעהן און ערהאַבען זי איז ווי געטליך איהר שטימע איז, און ווי זויבער דערבאַר זאַפטיג איהר לייב איז, און באַלד, בנשימה אחת, ווי זי איז געפאַלען, ווי מען שעצט זי נישט אָב און ווי שונאים בערעדען און באַליידיגען זי און ווייז איהר אַז דו ביזט אַ מאַן, אַז דו קענסט נעמען מיט געוואַלד, ווייל דו ביזט איהר בעשעטער, איהר פון גאָט געשיקטער און געוואָלטער.

בעהאַנדעל זי ברוטאַל, לאָז דיין בייטש פייפען ווען דו זאָגסט איהר, אַז דו ביזט גרייט אָבגעבען דיין לעבען פאַר איהר, אַז דו לעבסט נאָר פאַר איהר; אַז דיין ליבע צו דיין פאָלק איז דיין מזבח אויף וועלכען דו ביזט גרייט זיך צו מקריב זיין און אַז די זעלבסט־אָפּפערונג איז דיין גרעסטע גליק, דיין שליחות...

און מאַסע וועט דיר גלויבען, ווייל די מאַסע איז ווייבליך און זי וויל אין אַזעלכע זאַכען פון צייט צו צייט גלויבען...

און ווי אַ אמת'ער ליבהאָבער, דאַרפסטו אַכטונג געבען אויף דיין אויסזעהן, ווען דו געהסט צו דער מאַסע. אַחוץ די בייטש, דאַרפסטו מיטנעהמען דיין „נעגליזש" ווען דו געהסט צו איהר.

דאַרפסט נישט זיין אויסגעפוצט ווי אַ דענדי, נאָר דיקאַ צושויבערט, גלייך ווי דו וואָלסט זיך מיט געוואַלד אָפּגעריסען פון אַ וויכטיגער בעראַטונג מיט'ן וועלט־שמערץ צי מיט דער שכינה, און דו ביזט געקומען צולויפען צו איהר, ווייל דו האָסט געמוזט, ווייל דו האָסט שוין נישט געקענט אויסהאַלטען, ווייל דיין ליבע צו איהר ברענט אַזוי ליידענשאַפטליך. און איז אַ נעגליזש זיך אַנטאָן, זאָלסטו וויסען, איז פיל שווערער ווי אויספוצען זיך לויט דער לעצטער מאָדע.

שעה'ן זאָלסטו אָפּשטעהן ביים שפּיגעל איידער דו געהסט צו די מאַסען, און אָוועקגעהענדיג — פון שפּיגעל זאָל דיין „נעגליזשע" זיין פאָלקאָם ווי דו וואָלסט ערשט פון אַ ממעקים אַרויס, פון אַ שרעקליכען מן המצר.

דיינע האָר זאָלען זיין צושויבערט, מיט אַ געפלעגטער צושויבערטקייט, און קיין ביינעם אַנצוג וואָג נישט אָנצוטון, ווען דו געהסט צו די מאַסען.

טראָג גוט אויס אין דער היים בחדרי חדרים דיין ביינעם ראָק כדי ער זאָל אויסזעהן אַלט ווען דו קומסט צום פאָלק.

און פערגעס נישט אויסצוזעהן מיד און נישט מיט אַלעמען, ווען דו קומסט צו איהר...

ווייל מאַסען ווי פרויען, האָבען ליב זייערע מענער זאָלען זיין אביסעל מידליך און נישט מיט אַלעמען, ווייל דאַן דאַכט זיך זיי, אַז די ליבע איז אינטענסיווער, פייערליכער און ליידענשאַפטליכער.

די ווייבליכע מאַסען האָבען נישט ליב קיין יונגע צוציקעס, פרישע צאַפּלדיגע ליבהאָבער.

זיי האָבען ליב מענער מיט פערגאַנגענהייט, אַזעלכע וואָס האָבען שוין געהאַט אַנדערע ליבעס..

פערגעס נישט למעה"ש צו קומען צו די מאַסען מיט אַ פערגאַנגענהייט. מיט אַ אַלטער ליבע אונטער די פּלייצעס...

ווייל מאַסען, ווי פרויען, זענען בטבע מאָראַליש: זיי האָבען שטענדיג גרויס דרך ארץ פאַר די מענער, וועלכע זענען אַנטלאָפען פון אַנדערע פרויען און געקומען צו איהר, ווייל... זי איז די אמת'ע געטליכע און בעפרידיגענדע.

פערגעסט נישט, אַז קיין גרויסער פיהרער איז נישט געקומען מיט זיין ערשטער ליבע צו זיין פאָלק, נאָר מיט אַ צווייטער, דריטער — "כל המרבה הרי זה משובח".

שרעק זיך נישט פאַר'ן וואָרט „פערווערטער". און אויב איהר זענט אפילו נישט קיין פערווערטער, ווערט ציניש און מאַכט זיך פאַר אַ פערווערטער.

ווייל דאָס גיט צו פיקאַנטעריי צו אייער ביי'ער, „לעצטער ליבע", ווי איהר דאַרפט עס רופען. אַ פאָלקס פיהרער דאַרף קענען די הלכות סעקס בעסער פון'ם געפעהרליכסטען דאָן־זשואַן.

און ער דאַרף קולטיווירען אין זיך דעם ספּעציפישען דעמאַגאָגישען פאָלקס־אַפּיעל, פונקט ווי אַ דאָן־זשואַן קולטיווירט זיין סעקס־אַפּיעל.

זייט נישט לאַנגווייליג און זייט דרייסט. ווען איהר קומט צו אַ מאַסע, גיט זי גלייך אַ נעהם דורך און דורך; ווי דער דאָן זשואַן מיט די אויגען, אַזוי דאַרפט איהר זי גלייך אויסטון נאַקעט מיט אייערע רייד... און ווען זי וועט שוין שטעהן נאַקעט פאַר אייך, הויבט צו איהר אָן רעדען פון די געטליכסטע זאַכען... וואָס מיסטישער אַלץ בעסער.

ווייל אַ נאַקעטע פרוי־זונה האָט ליב ווען מען רעדט צו איהר פון הייליגע מיסטישע זאַכען.

דאָס מאַכט נאָך איהר ליבע זינליכער, זינדיגער און ליידענשאַפטליכער...

זאָגט איהר, אַז זי איז אַ מאַדאָנאַ.

און ווען איהר קענט און איהר ווערט צוהיצט פון אייערע אייגענע איבערגע'חזר'טע רייד, און פונ'ם פייפען פון אייער אייגענער טעאַטראַלער פּראַנצען־בייטש, פערמאַכט די אויגען און שטעלט זיך פאָר, רעדט זיך אַליין איין און הויבט אָן גלויבען, אַז עס שטעהט טאַקי אַ נאַקעטע הייליגע מאַדאָנאַ פאַר אייך...

אפשר וועט איהר דערמיט מכפר זיין אייער אָרימע אימפּאָטענטע קורצע לעבענס, ווייל איהר טאָרט אויך נישט פערגעסען, אַז רעוואָלוציעס — ווי געוויסע חיות־נקבות — עסען אויף זייערע אייגענע קינדער.

הויפּט־פעלשער פון „זקני־ציון־פּראָטאָקאָלען"

איז אַמאָל געווען פאַקטישער רעדאַקטאָר פון אַ רוסיש־יודישער צייטונג

אַ פאַקט, וואָס איז כמעט קיינעם נישט בעוואוסט. — אַלע איינצעלהייטען פון דער מערקווירדיגער פּאַסירונג

פון שאול גינזבורג

דער פּראָצעס אין בערן וועגען די „זקני ציון־פּראָטאָקאָלען" האָט זיך נאָך נישט פערענדיגט, די ווייטערדיגע פערהאַנדלונגען זענען אָפּגעלעגט געוואָרען, אָבער אויך די עטליכע זיצונגען פון דעם בערנער געריכט וואָס זענען שוין פאָרגעקומען, איז שוין דורך אַ רייה אָנגעגעבענע עדות און עקספּערטען ענדגילטיג און קלאָר פעסטגעשטעלט געוואָרען אַז די טרויעריג־בעריהמטע „פּראָטאָקאָלען" זענען אַ גראָבע, שענדליכע פעלשונג און אַז זיי זענען פאַלסיפיצירט געוואָרען דורך אַגענטען פון דער אַמאָליגער צאַרישער „אָכראַנקע". אַזעלכע זאַכקונדיגע און צופערלעסיגע אויטאָריטעטען ווי די רוסישע היסטאָריקער בורצעוו און סוואַטיקאָוו, האָבען בעשטעטיגט אַז די הויפּט ראָלע ביי אָט דער שמוציגער און מיאיסער פעלשונג האָט געשפּילט דער בעוואוסטער ראַטשקאָווסקי. דאָס איז געווען איינער פון די פעהיגסטע און שעדליכסטע טוער פון דער רוסישער פּאָליטישער געהיים־פּאָליציי. פון יאָהר 1885 ביז 1902, איז ראַטשקאָווסקי געווען אין פּאַריז דער פערוואַלטער פון דער אויסלענדישער רוסישער געהיימער פּאָליציי, וואָס האָט געהאַט די אויפגאַבע אַכטונג צו געבען אויף די רוסישע פּאָליטישע עמיגראַנטען, דערגעהן זייערע סודות און שטערען זייער אַרבייט אין דער שווייץ. ראַטשקאָווסקי האָט עס דורך זיינע אַגענטען אין יאָהר 1888 געמאַכט אַ נאַכט־אָנפאַל אויף דער דרוקעריי פון דער רוסישער רעוואָלוציאָנערער פּאַרטיי „נאַראָדנאַיאַ וואָליאַ" און זי פולשטענדיג פערניכטעט. אין יאָהר 1902 איז ער אַרויסגערופען געוואָרען צוריק קיין פּעטערבורג און ער האָט געקראָגען אַ שטעל פון וויצע־דירעקטאָר אין דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט, דאָ האָט ער בעקומען די מעגליכקייט נאָך ברייטער צו ענטוויקלען זיין טעטיגקייט, ראַטשקאָווסקי פערפאַסט און דרוקט אין נאָמען פון די רוסישע רעוואָלוציאָנערע פּאַרטייען פאַלשע פּראָקלאַמאַציעס און בריף, וואָס ווערען שטאַרק פערשפּרייט דורך זיינע אַגענטען איבער'ן גאַנצען לאַנד און האָבען דעם צוועק — צו דיסקרעדיטירען, פערמיאוסען די שטרייטער געגען צאַריזם אין די אויגען פון די ברייטע מאַסען. אין ראַטשקאָווסקיס צייט ווערען דורך דער פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט אייפריג פערשפּרייט אויך פּאָגראָם אויפרופען געגען יודען, ער האָט פעסט איינגעפונדעוועט אין דער טעטיגקייט פון דער „אָכראַנקע" די שענדליכסטע מיטלען און גענג; ער פלעגט זיינע פערשטעלטע אַגענטען אַריינפיהרען אַלס מיטגלידער אין פערשיידענע געהיימע רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס כדי אויף די אַכטונג צו געבען פון אינעווייניג, איהם האָט זיך איינגעגעבען צו געווינען פאַר זיינעם אַ פערשטעלטען אַגענט אַזעף'ן — איינעם פון די וויכטיגסטע טוער און אָנפיהרער אין דער סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערער פּאַרטיי. עס איז אַלזאָ קיין וואונדער נישט, וואָס אַזאַ מייסטער פון פעלשונג און פּראָוואָקאַציע ווי ראַטשקאָווסקי האָט פאַבריצירט די „זקני ציון פּראָטאָקאָלען", ווען די צאַרישע רעגירונג האָט זיך אין זיי געניטיגט, כדי צו פערטוסקעלען די מוחות פון דער רוסישער בעפעלקערונג, העצען דעם עולם קעגען יודען און איינשמועסען איהם, אַז די אַלע צרות און אומגליקען וואָס רוסלאַנד שטעהט אויס בעהמען זיך אויסשליסליך דורך די בעפעהלען פון די „זקני ציון".

אין ראַטשקאָווסקיס ביאָגראַפיע איז פאַראַן איין עפּיזאָד וואָס איז כמעט קיינעם נישט בעוואוסט: אָט דער שפּעטער בעריהמט־געוואָרענער פּראָוואָקאַטאָר, שפּיאָן און פעלשער, איז אין זיין יוגענד איינציגע צייט געווען — דער פאַקטישער רעדאַקטאָר פון אַ רוסיש־יודישער צייטונג. פאָרגעקומען איז דאָס ביי פאָלגענדע אומשטענדען:

אין סוף פון די 70־ער יאָהרען פון פאָריגען יאָהרהונדערט איז אין דער יודישער וועלט אין רוסלאַנד ענטשטאַנען אַ געוויסע געזעלשאַפטליכע אויפלעבונג. עס האָט זיך נאָר וואָס געענדיגט דער רוסיש טערקישער קריג, מען האָט נאָך נישט פערגעסען, אַז נאָך דער סעוואַסטאָפּאָלער מלחמה האָבען זיך אין רוסלאַנד אָנגעהויבען וויכטיגע רעפאָרמען און צוגלייך אויך פערגרינגערונגען פאַר יודען, — און מען האָט זיך גערעכנט אַז אויך דאָס מאָל וועט זיך דאָס זעלבע ווידערהאָלען, אַנדערע זענען געווען גענייגט צו קוקען אויף דער „רבנישער קאָמיסיע" וואָס די רוסישע רעגירונג האָט אין יאָהר 1879 בעשלאָסען צונויפצורופען, ווי אויף אַ סנהדרין וועלכען עס האָט אין יאָהר 1806 פערזאַמעלט דער קייזער נאַפּאָלעאָן ווען ער האָט בעשלאָסען צו מאַכען די יודען אין פראַנקרייך פאַר פולבערעכטיגטע בירגער. פון דער אַנדערער זייט האָט מען געשמועסט וועגען ביי'ע שאַרפע בעגרענצונגען געגען יודען, וואָס ווערען בעטראַכט אין די רעגירונגס־קרייזען, די אַנטיסעמיטישע פּרעסע מיט סוּוואָרינס „נאָוואָיע ווערעמיאַ" אין דער שפּיץ, האָט פערשטאַרקט איהר אַגיטאַציע געגען יודען.

דאָס אַלץ האָט געמוזט אַרויסרופען צווישען יודען אַ געוויסע געזעלשאַפטליכע בעוועגונג, בעזונדערס אין פּעטערבורג, וואו עס זענען געווען קאָנצענטרירט די בעדייטענדסטע פאָרשטעהער אי פון דער יודישער אינטעליגענץ, אי פון די יודישע פינאַנציעלע קרייזען. די אידעע פון זעלבסטהילף בעקומט פיל אָנהענגער צווישען יודען און צוגלייך לאָזט זיך מערקען צום ערשטען מאָל אַן אומצופרידענהייט מיט דער פּאָליטיק פון די פּעטערבורגער יודישע „גדולים", עס קומען פאָר אָפטע בעראַטונגען פון דער יודישער אינטעליגענץ, וואו עס ווערען בעהאַנדעלט די פראַגען וועגען אָרגאַניזירען עקאָנאָמישע הילף פאַר די יודישע פאָלקסמאַסען, אויפקלערען פאַר דער רוסישער עפענטליכער מיינונג די נויטווענדיגקייט פון גלייכבערעכטיגונג פאַר יודען, פיהרען אַ סיסטעמאַטישען קאַמף געגען די אַנטיסעמיטישע העצעריען א.ד.גל. אַזוי אַרום איז מען גאַנץ נאַטירליך געקומען צו דעם געדאַנק, אַז עס איז דורכאויס נויטיג צו בעשאַפען אַ צייטונג וואָס זאָל זיין געווידמעט צו די אינטערעסען פון די רוסישע יודען, אין רוסלאַנד האָבען דאַן עקזיסטירט בלויז צוויי העברעאישע וואָכענבלעטער — סלאָנימסקיס „הצפירה" אין וואַרשע און צעדערבוימס „המליץ" אין פּעטערבורג. די ערשטע האָט געהאַט ווייניג צו טון מיט דעם ווירקליכען לעבען און פלעגט יוצא זיין כמעט אויסשליסליך מיט אַרטיקלען וועגען נאַטור־וויסענשאַפט און מאַטעמאַטיק. דער „המליץ" איז געווען פיל לעבעדיגער, אָבער דעם לעזער מיט אַ מעהר אָדער ווייניגער ענטוויקעלטען גוסט האָט געמוזט עקלען פון צעדערבוימס שטענדיגע מעשיות וועגען די געשפּרעכע וואָס ער פיהרט מיט גרויסע שרי"ות מכח דער שווערער יודישער לאַגע, אַ חוץ אַלעם דעם זענען דאַן די ביידע צייטונגען אַרויס אויף העברעאיש, און דעריבער אַליין האָבען זיי דאָך נישט געקאָנט ווירקען אויף דער רוסישער געזעלשאַפטליכער מיינונג.

האָט אַ גרופּע אָנגעזעהענע פּעטערבורגער יודישע שריפטשטעלער און כלל־טוער אין יאָהר 1879 בעשלאָסען אַרויסצוגעבען אַ רוסיש־יודיש וואָכענבלאַט (צוגלייך האָבען זיי פּראָיעקטירט צו גרינדען דאָ אויך אַ יודישע וועכענטליכע צייטונג וועלכע עס האָט געזאָלט רעדאַקטירען ש. י. אַבראַמאָוויטש (מענדעלע מוכר ספרים), מען האָט איהם אַפילו צוליב דעם אַרויסגערופען פון אָדעס קיין פּעטערבורג כדי דורכצושמועסען זיך וועגען די אַלע איינצעלהייטען). אויף אַרויסצוגעבען אַ צייטונג האָט מען אָבער אין רוסלאַנד בעדאַרפט האָבען אַ ספּעציעלע ערלויבעניש פון דעם איבער'ן־מיניסטער, און דאָס איז געווען זעהר אַ שווערע זאַך. די רוסישע רעגירונג האָט נישט געוואָלט קיין ביי'ע בלעטער. בעזונדערס יודישע, זעהר וויכטיג איז געווען אָנצוווייזען אַ פּאַסיגע פערזאָן אַלס רעדאַקטאָר. האָט מען אין דער בקשה וואָס איז דערלאַנגט געוואָרען וועגען דעם אין מיניסטעריום, געבעטען צו בעשטעטיגען אַלס רעדאַקטאָר דעם געאַכטעטען פּעטערבורגער אַדוואָקאַט מ. בינשטאָק אַלס אַ מענשען, וואָס האָט פערנומען אַ געוויסע געזעלשאַפטליכע שטעלונג און פערדינט צוטרוי, דער מיניסטער האָט אָבער אָפּגעזאָגט, האָט מען זיך ווייטער געפּרובט און אָנגערופען אַלס רעדאַקטאָר דעם בעוואוסטען געלעהרטען דר. אַ. האַרקאַווי, וועלכער האָט געדינט אין דער פּעטערבורגער שטאָט־ביבליאָטעק, און דעם דאָצענט פון פּעטערבורגער אוניווערזיטעט מ. קויפמאַן — אַ בעאַמטער פון דער צענטראַלער סטאַטיסטישער פערוואַלטונג, די ביידע האָבען פערנומען רעגירונגס־אַמטען, אָבער אויך דאָס האָט נישט געהאָלפען. מען האָט ווידער בעקומען אַ נ'אָפּזאָג.

אין מיטען אָט די בעמיהונגען האָט מען זיך פּלוצלונג דערוואוסט, אַז די צוויי אייגענטימער פון אַ פּעטערבורגער דרוקעריי — ל. בערמאַן און ה. ראַבינאָוויטש, וועלכע האָבען קיין שום שייכות צו זשורנאַליסטיק נישט געהאַט, איז געלונגען אויסצוווירקען אַן ערלויבעניש אויף אַרויסצוגעבען אין פּעטערבורג אַ רוסיש־וועכענטליכע צייטונג מיטן נאָמען „רוסקי יעווריי". עס איז געווען נאַטירליך, אַ גרויסער פערדרוס. וואָס אַזאַ וויכטיגע און פעראַנטוואָרטליכע זאַך איז אַריינגעפאַלען אין ווייניג פּאַסיגע הענט. די גרופּע שריפטשטעלער, וועלכע מיר רעדען דאָ, האָט זיך, אָבער נישט געוואָלט אָפּזאָגען פון דעם געדאַנק, אויף וועלכען זי האָט געלעגט פיל געוויכט. דער רעדאַקטאָר פון „המליץ" א. צעדערבוים האָט געהאַט אַן אַלטע ערלויבעניש וואָס איז נאָך געווען גילטיג אויף אַ רוסיש וואָכענבלאַט „וויעסטניק רוסקיך יעווריעוו", וואָס ער האָט שוין מיט פיל יאָהרען צוריק אויפגעהערט אַרויסצוגעבען. האָבען עסקים מיט צעדערבוימען און פיגורירען אונטער זיין פירמע איז נישט געווען פון די אָנגענעהמע זאַכען, אָבער מען האָט קיין אַנדער ברירה נישט געהאַט און מען האָט געמוזט מיט איהם דורכקומען. עס איז איהם געשטעלט געוואָרען נאָר איין בעדינג: ער זאָל ענדערען דעם נאָמען פון דער צייטונג, און צעדערבוים האָט פאַר איהר אויסגעוויילט אַ ביי'עם נאָמען „ראַזסוויעט".

ביידע ביי'ע רוסיש־יודישע וואָכענבלעטער האָבען אָנגעהויבען אַרויסצוגעהן אין הערבסט 1879, אָפיציעל האָט געהייסען אַז דער רעדאַקטאָר פון „ראַזסוויעט" איז צעדערבוים, אָבער פאַקטיש האָט די צייטונג געפיהרט אַ רעדאַקציאָנעלער קאָמיטעט אין וועלכען עס זענען אַריין די אָנגעזעהענסטע יודיש רוסישע שריפטשטעלער: מ. קולישער, מ. ראָזענפעלד, ה. באַגראָוו, ב. ווילענקין (מינסקי), ל. סלאָנימסקי און נאָך אַנדערע. עס זענען צום „ראַזסוויעט" צוגעצויגען געוואָרען נאָך פיל וויכטיגע מיטאַרבייטער פון דער פּראָווינץ, צווישען זיי דער בעוואוסטער אָדעסער שריפטשטעלער און טוער מ. מרגליות. אַרום דעם „ראַזסוויעט" האָבען זיך גרופּירט די גרעסטע ליטעראַרישע כוחות. וואָס דאָס רוסישע יודענטום האָט דאַן פערמאָגט.

גאָר אַנדערש איז עס געווען מיט דעם „רוסקי יעווריי". קיינער פון די פּעטערבורגער יודישע שריפטשטעלער זענען צו איהם נישט צוגעשטאַנען. בשעת אַז דער „ראַזסוויעט" האָט צווישען זיינע רעדאַקטאָרען געהאַט אַזעלכע גלענצנדע זשורנאַליסטן ווי מ. קולישער, י. ראָזענפעלד, וועלכע האָבען יאָהרען־לאַנג געאַרבייט אין דער רוסישער פּרעסע, — האָט דער „רוסקי יעווריי" אייגענטליך קיין שום רעדאַקציע נישט פערמאָגט. ל. בערמאַן איז געווען אַ לעהרער, אָבער בכלל נישט קיין שרייבער. ה. ראַבינאָוויטש האָט פערפאַסט עטליכע העברעאישע ווערק וועגען פיזיק, אָבער ער האָט זיך מיט זשורנאַליסטיק קיינמאָל נישט פערנומען; און אַ חוץ דעם איז איהם די רוסישע שפּראַך געווען פרעמד. ער האָט געקאָנט שרייבען נאָר העברעאיש און אַביסעל דייטש. אמת, זיי איז געלונגען צו צוציהען צו זייער צייטונג דעם בעוואוסטען ווילנער שריפטשטעלער ל. לעוואַנדע. ער האָט זיי פיל מיטגעהאָלפען מיט ערצעהלונגען, אַרטיקלען און עצות, אָבער ער האָט דאָך נישט געקאָנט פון ווילנע רעדאַקטירען דעם „רוסקי יעווריי". בערמאַן און ראַבינאָוויטש האָבען דורכאויס געבראַכט אַ

(ווייטער זעה 15. זייט)

די געשיכטע פון יודען אין לאדז

דוחק, ענגיגקייט און לעבענס-געפאהר אין יודישען בעצירק

פון ד"ר פ. פרידמאן

אין די פערגרעסערונג פון יודישען בעצירק אין 1841, האט די יודען געבראכט נאר א צייטווייליגע דערלייכטערונג. אפילו שוין דער פערגרעסערטער בעצירק, איז ווייטער נישט בכוח געווען גענוגען צו טאן דער איבעריגער טויזענד, אין שנעלען טעמפּ וואקסענדיגער יודישער בעפעלקערונג. אין 1841 האט די לאדזער יודישע בעפעלקערונג געצעהלט 1359 נפשות, אין 1848 האט די צאהל יודישע נפשות שוין איבערגעשטיגען דעם ציפער 2000, (2067) אין 1857, האט די יודישע בעפעלקערונג אויסגעמאכט 3050 נפשות, אין 1858 — 4577 פערשוין, און אין 1862, האט דאס יודישע לאדז געצעהלט 5380 קעפּ. דערביי דארף מען אויך גערעכענען, אז א גאנץ בעדייטענדיגער טייל פון דער יודישער בעפעלקערונג האט זיך פערנומען מיט האנדעל און, אז אויף דעם קליינעם און ענגען שטח, האבען זיך אנגעזאמעלט גאנצע שטאָסען פון פערשידענע סחורות, אויך אז דא (אין דעם יודישען בעצירק) איז געווען, בפרט אין די מארקטעג, אן אויסערגעוועהנליכע בעוועגונג; מען האט געקויפט, פערקויפט און עס האבען זיך גע־שטופּט, נישט בלויז די עטליכע־צעהנדליג טויזענדער בעפעלקערונג פון דער שטאט, נאר אויך די פויערים און סוחרים פון די ארומיגע, אויסערשטאטישע ישובים. וועגען דער האנדעלס־בעוועגונג, אין דער יודישער געגענד, ארום 1850, גיט אונז אזא שאר־פער אבסערוואטער, ווי א פלאט, פאלגענדיג בילד:

„הגם דער האנדעלס־צענטער איז אין מארק פון דער אלטער שטאט, איז אבער אויך, אין דער סאמע שטאט נישט קיין קלענערע בעוועגונג, דא אין דער יודישער געגענד, ווערט דער האנדעל גע־פיהרט מיט דער גאנצער איבערגעקלוגעלקייט, וועל־כעס איז אזוי אייגען דעם יודישען האנדעלס־קלאס, און די בעדייטענדיגע דערווייטערונג פון אטא דעם האנדעלס־צענטער פון פאבריקס־ישוב, איז, אהן א ספק, איינע פון די עיקר'דיגע אומבע־קוועמליכקייטען, וועלכע עס פיהלען די פאבריקאנ־טען, א דאנק דעם אויסצי פון דער שטאט אויף א שמאלען און לאנגען שטח."

געגען אט דער נייער ענגיגקייט אין יודישען בעצירק, האבען די שטאטישע מאכט־האבער — לויט זייער מיינונג — אויסגעפינען א מיטעל.

„אזוי ווי דער יודישער בעצירק איז שוין צו ענג, אפילו פאר די פאמיליעס, וועלכע וואוינען שוין דארט פון לאנג", דארף מען דעריבער בכלל פאר־ביטען דאס אריינקומען פון פרעמדע, אויסערווער־טיגע יודען קיין לאדז... צוליב דעם טאקע, האט דער לאדזער מאגיסטראט, אין 1843, אפגעווארפען „דעם מאדנע (!) פערלאנג פון דעם פעלצען־פאבריקאנט, שמואל פולווערמאכער, וועלכער האט זיך געוואלט אריינציהען קיין לאדז, כדי, מכלומרשט, מיטצוווירקען אין איהר וואוקס..." דעם אפזאג, האט נאך דער מאגיסטראט מאטיווירט מיט פאל־גענדיגען, אינטערעסאנטען ארגומענט:

„די שטאט לאדז, נעמליך, אין אזא ברייטען פערנעהם, איז נישט געגרינדעט געווארען פאר קירזשנער'ס, איהר בעשטימונג איז פאר פאברי־קאנטען — וועבער'ס. עס וואלט קיינמאל נישט ענטשפּראכען די אפזיכטען פון דער רעגירונג, ווען יודען זאלען זיך וועלען, אונטער, וועלכען עס איז אויסרייד, דווקא דאהט אריינשטופען און דארט וואוינען..."

מיט שווערקייט נאר, האט עס זיך איינגע־געבען, אייניצעלנע, אויסערווערטיגע יודען צו בע־קומען א דערלויבעניש אויף צו וואוינען אין לאדז, און דאס אויך נאר דירעקט, נאך דער פערגרעסע־רונג פון יודישען בעצירק, אין די יאהרען 1841, 1843, און 1844.

די שטאטישע מאכט־האבער, זענען געשטאנען אויף דעם שטאנדפונקט, אז די איבערפילונג איבע'ם יודישען בעצירק, איז ענטשטאנען, „א דאנק דעם כסדר'דיגען, אריינשטופען זיך פון יודען אין לאדז", אז „אויסערדעם, האבען זיך, צווישען יודען, גע־מעהרט אפּבארער, וועלכע לעבען פון נישט־ערה־ליכע אופנים," אז „דאס פערמעהרען זיך, צווישען יודען פון אזעלכע איבערוואוינער, ווי ר. למשל, (ד. ה. אומבעמיטעלטע) איז נאר גורם צו א בעלעסטי־גונג פון דער געמיינדע, פערגרעסערט די צאהל פון שעדליכע שאכער־מאכער און ווירקט אויף די פריי־זען־עליה פון לאקאלען" דעריבער האט דער מא־גיסטראט, על פי רוב, די יודישע בקשות, וועגען דערלויבענישען צו וואוינען אין לאדז, אפגעזאגט און די אומלעגאל־אריינגעקומענע, ריקזיכטסלאז, דער־ווייטערט. אין פאלען, וואו די פאליציי־אישע איבער־טרעטונג, איז געווען נישט גענוגענד און „דאס דאזיגע מיטעל (פון ארויסטרייבען די אומלעגאלע יודען מיט פאליציי־הילף) האט זיך ארויסגעשטעלט פאר צו מילד אויף צו ברעכען דעם עקשנות פון די פרעך־געווארענע יודען", האט דער מאגיסטראט פערלאנגט, „א מיליטעריש־זשאנדארמערישע עקזע־קוציע, אדער א קאזאקישע". (ארכ.. פון אלטע אקטען אין לאדז, קאטאל. נומער 215, שריפט פון לאדזער מאגיסטראט פון 30 אפריל 1858, צום נאטשאלניק פון לענטשיצער דיסטריקט.)

אין פאלען, וואו עס זענען יא געגעבען געווא־רען דערלויבענישען אויף צו בעזעצען זיך אין לאדז, האבען דער מאגיסטראט און דער דיסטריקט־נאטשאלניק, זעהר גענוי אפגעהיטען, אז עס זאלען אויסגעפיהלט ווערען די בעדינגונגען, וועלכע זע־נען מיט אזא דערלויבעניש געווען פערבונדען, דהיינו, אז דער פריש־אנגעקומענער, זאל זיך אויס־לעגיטימירען פון אן'ענטשפּרעכענדען פערמעגען, און אז ער זאל אויפשטעלען א געמויערטען בנין.

ווען, למשל, דער סוחר פון גארן און ביינוועל־סחורות, י. זיידעמאן פון טשענסטאכאוו, האט, דעם 13 אפריל 1840, דערהאלטען א דערלויבעניש אויף צו בעזעצען זיך אין לאדזער יודישען בעצירק און האט זיך דערביי פערפליכטעט, במשך פון דריי יאהר, אויפצושטעלען א געמויערטען בנין, האט איהם דער מאגיסטראט, תיכף, נאכ'ן אפלויף פון די דריי יאהר, דעם 9־טען יולי 1843, זיין גע־וועלב פערזיגעלט.

„איך ווייס נישט פארוואס — קלאגט זיך י. זיידעמאן, אין זיין בקשה צום דיסטריקט־נאטשאל־ניק — דער מאגיסטראט האט מיר מיין געוועלב פערזיגעלט... איך צאהל דאך צאל־אפצאהל, בין צוויי הונדערט טויזענד פוילישע גילדען און בין נישט קיין באנקראטירטער." קיין מויער האט זיידעמאן נישט געקענט אויפשטעלען „צוליב די פערשידענע פערנומענקייטען, וועלכע זענען פער־בונדען מיט זיין האנדעל אין און אויסלאנד. די הויפּט־סיבה איז געווען א קראנקהייט.. בפרט נאך, אז איך האב נישט געקענט אויסגעפינען קיין ענט־שפּרעכענדיגען פלאץ פאר מיין געשעפט". איבע־ריגענס — גיט זיידעמאן ווייטער אן, — האט ער, בכלל, אין לאדז נישט געוואוינט, בלויז זיין גע־וועלב האט ער דארט געגרינדעט.

אין 1849 האט די גובערניאלע־מאכט ווידער־אמאל בעאויפטראגט דעם לאדזער מאגיסטראט, אז ער זאל, אונטער קיין שום אומשטענדען, נישט אריינלאזען אין לאדז קיין יוד, וועלכער זאל נישט זיין בכח אויפצושטעלען א געמויערטען בנין און וועלכער זאל נישט קענען אויפווייזען קיין פאנד, וואס זאל איהם געניגען אויף אויסצוהאלטען — זיך.

די אלע אבער, מצד דער מאכט, אנגעווענ־דעטע רעסטריקציעס, זענען נישט געווען בכח איינ־צוהאלטען דעם נאטירליכען צופלוס פון דער יודי־שער בעפעלקערונג קיין לאדז, וועלכער האט אן אנ'אויפהער, מיטגעריסען פון ברייטען אימיגראציע־שטראם, זיך כסדר אריינגעגאסען אין דער, זיך פונאנדער־בליהענדיגע" מעטראפאלע פון דער פוי־לישער אינדוסטריע. נישט קענענדיג זיך אריינבע־קומען אויף א לעגאלען אופן — זענען יודען אריינגע־קומען דורך שטיל־און אומוועגען און האבען זיך בעזעצט, סיי אין יודישען בעצירק, סיי אין קריסט־ליכע געגענדען.

„די יודען בענוצען זיך מיט פערשידענע תחבולות, אבי נאר זיך אריינצושטופען אין דער שטאט. צום ערשט קומט אן דער מאנספערשוין, אלס פועל, וואס זוכט זיך ארבייט און, ווען ער בעקומט ערגיץ אן'אויפהאלט־ארט — קומט, נאך איהם זיין ווייב אלס דינסט. און אזוי ארום — בערמה זיך אריינבעקומען — פערבונדען זיי זיך און שפּעטער, בעניענדיג, במשך פון א פאר יאהר זייערע צייגנישען, ווערען זיי שוין תושבים און ווילען נישט פערלאזען די שטאט".

אט א די בעשרייבונג, וועלכע איז געמאכט געווארען פון לאדזער שטאט־פרעזידענט פ. טרע־גער, (שריפט פון לאדזער מאגיסטראט צום נא־טשאלניק פון לענטשיצער דיסטריקט פון 22 מערץ 1852) איז זעהר א טיפישע פאר די תחבולות, וועל־כע עס האבען געמוזט אנווענדען די ארימערע, יודישע אימיגראנטען, כדי זיך אריינצובעקומען אין לאדז.

איבעריגענס איז געווארען וואסאמאל שטארקער דער צופלוס פון דער פערמעגליכערער, יודישער בעפעלקערונג, וועלכע האבען ענטשפּראכען די בע־דינגונגען פון „אוקאז פון 1825, און וועלכע האט שוין פּרעטענדירט צו וואוינען אין קריסטליכע גע־גענדען, (אין דעם א. ג.. „עקסטרעטוויר", אדער „עקסימאוואבירטע" גאסען) און נישט, אין ענגען, יודישען בעצירק. דער נייער „אוקאז" פון 1848, האט נאך מעהר פערלייכטערט דעם יודישען, פער־מעגליכערען עלעמענט צו בעזעצען זיך אין עקס־טרעטוויר. ארום 1850, מעהרען זיך שוין די פאלען, ווען די שטאט־מאכט האט קיין שום גרונד נישט אפצוווארפען די בקשה פון יודישע פעטע־טען ,וועגען בעזעצען זיך אין יודישען בעצירק, אדער אין דער קריסטליכער געגענד. לסוף, הויבט די שטאטישע מאכט אן תופס צו זיין, אז עס דראהט זיי ...עס מעהר, ווי „דאס אריינשטופען זיך פון יודען אין יודישען בעצירק" — זי האט אנגעהויבען מורא צו בעקומען פאר דעם, וואסאמאל גרעסערען אריבערדרינג פון דער יודישער בעפעל־קערונג אין דער געגענד פון דער ניישטאט.

„האבענדיג בדעה צו פערהיטען פון אריינ־שטופּען זיך פון יודען אין דער פאבריקס־געגענד", האט די שטאטישע מאכט, הגם פּרינציפּיעל געג־נעריש געשטימט צו דער פערגרעסערונג פון יו־דישען רעוויר, אנגעהויבען זיך מעהר צו פּראינ־טערעסירען מיט די בקשות פון דער יודישער בע־פעלקערונג, וועגען דער פערגרעסערונג פון זייער געטא, און דאס נאר, כדי צוצונעהמען ביי יודען דעם פּרעטעקסט אויף צו בעזעצען זיך אין די אזוי גערופענע עקסימאוואנירטע גאסען.

נו, און עס זענען טאקי אויך די לעבענס־בעדינגונגען אין יודישען בעצירק געווארען וואס א טאג אומדערטרעגליכער. אלס אילוסטראציע קען אונז דינען דער אנקלאג, וועלכען הערש פּרינץ האט אין 1850, אין נאמען פון אלע לאקאטארען פון דער אלטשטאט, אפגעגעבען צו דער שטאטישער מאכט:

אויסערגעוועהנליך (טייער) מוזען מיר צאה־לען פאר דירות און אז די ווירטסלייט האבען זיך אזוי אפגערעדט ,אז זיי העכערען די פרייזען פון דירות אויף באכאמאל אזוי פיל. — און אט האבען מיר בדעה פארצושטעלען ,אז עס זענען פער־האנען לאקאלען ,זעהר געפעהרליכע, רואינירטע, אדער אונטערערדישע, סוטעריגעס גערופענע, וועל־כע פאלען זיך פונאנדער און וואו, די לאקאטארען מיט זייערע פאמיליעס, זענען מיט'ן לעבען נישט זיכער — און דאס דערנעהמט זיך דערפון, וואס די געביידעס זענען שוין זעהר אלטע, בויפעליגע און די בעלי־בתים רייסען פון זיי דירה־געלד, ווי פון בעקוועמע וואוינונגען. און ווייל דאס גיט זיך זיי איין, ווילען זיי קיין נייע היזער נישט בויען." (ארכיוו פון אלטע אקטען אין לאדז, קאטאל. נומער 3907: בקשה פון ה. פּרינץ צום לאדזער שטאט־פּרעזידענט פון 1־טען יולי 1850)

כ'בין א מענש מיט א קאנצעסיע!

מאנאלאג פון א בעקאנטען לאדזער שדכן

פון י. אבערזשאנעק

לויט דעם נייעם האנדעלס־געזעץ, וועלען שידוכים־ביורא'ס און שדכנים פון נייער יאהר אן, מוזען האבען ספּעציעלע קאנצעסיעס, די אבראטען וועלען מוזען פערשריבען ווערען אין האנדעלס־ביכער, און וועלען מוזען אפּגע־בען „זעגבאניקעס" פון אומזאץ (פון דער פּרעסע)

איך הייס, הערצקע, הערצקע דער שדכן! וועלכער לאדזער בחור, וועלכעס לאדזער מעדעל, וועלכער לאדזער יוד אדער יודענע, וואס האט דער־וואקסענע קינדער קאן מיך נישט? ווען מען איהר וועט פרעגען: ווער איז ר' הערצקע? וועט מען אייך באלד ענטפערען: אהא! דאס איז דער בעלער יוד מיט'ן פאראסאל, וואס רעדט פאר א מיין ווייבער און קען צוזאמענפיהרען א קאץ מיט אנ'איינדיק, א חסיד מיט א טערק, א געגריוועטען שטעמער מיט א בייגעל־בעקער, א גרושה מיט אנ' אלמן, א 90 יעהריגען מושב־זקנים־יוד מיט א 17־יעהריגע בתולה — א וואנד מיט א וואנד קאן ער צוזאמענפיהרען!..

דערטאפ איך א בחור, וואס איז נאר „זדאלנע" חתונה צו האבען, גלימשט ער זיך מיר שוין נישט ארויס פון מיינע הענד. טאמער טוט ער זיך נאר „איינמעלדען" אין מיין נאטיץ־ביכעל, מוז ער שוין ביי מיר בעגראבען ווערען. צי ער וויל יא, צי ער וויל נישט, קוים האלט איך איהם פאר'ן גארגעל, מוז ער ענדיגען אונטער די פיער חופה־דרענג־לען.

אט אזא מזיק בין איך. דאס וואס ס'קאן הערצקע דער שדכן, קען נישט קיין אנדערער שדכן, און דאס איז אלץ דערפאר, ווייל איך בין א „זאוואדאווע" שדכן, נישט קיין אויפגעקומענער. נישט קיין וויבקעל־שדכן — איך בין א פאכמאן! איהר פערשטעהט? א פאכמאן בין איך!

איז אבער א צרה מיט דער גאנצער שדכנים־בראנזשע. ווייניג, וואס די טאנץ־זאלען, די זשע־טעקא'ס און פארטייען, נעמען ביי מיר צו פרנסה, וואו חברה פיהרען זיך אליין שידוכים, זענען אויפגעקומען פארטאטשעס, וויבקעל־שדכנים. ווי א געוועזענער פאבריקאנט, ווערט ער א שדכן, סוחרים נעמען זיך צו שדכנות, ווייבער טראגען זיך ...דיום מיט ארויסען און רעדען שידוכים, מלמדים זענען שדכנים, קאלעקטארען פערקויפען לאטעריע־צעטער־לעך און אין איין וועג רעדען זיי שידוכים, ווער ס'האט א האנד מיט א מויז און א פאראסאל — ווערט א שדכן און רעדט שידוכים.

שדכנים זענען פונקט, ווי להבדיל — רעכטס־קאנסולענטען: ווער ס'האט א שטוב מיט א שרייב־מאשין און קען טשאקען, ווערט א רעכטסקאנ־סולענט, פונקט אזוי איז מיט די שדכנים; ווער ס'איז א בודניק און האט א שירם, דער ווערט א שדכן און רעדט שידוכים.

נו וואס, כ'בעט אייך, איז דער חידוש, וואס די שדכנים־בראנזשע ליגט אזוי טיף אין דר'ערד? אז ס'זענען דא מעהר שדכנים ווי שידוכים!

איצט וועט שוין בעמען א סוף צו די וויבקעל־שדכנים, איצט, אז מ'וועט מוזען האבען קאנצעסיעס אז שדכנים וועלען מוזען פיהרען האנדעלס־ביכער און יעדע „טראנזאקציע" וועט מוזען פערשריבען ווערען אין בוך, וועט קומען א שטיקעל אויפלעבונג אין דער שדכנים־בראנזשע. וועלכער שדכן ס'וועט וועלען פיהרען שדכנות, וועט צום נייעם יאהר מוזען ארויסנעמען א קאנצעסיע, און קיין קאנצעסיע בעקומט נישט אזוי לייכט, אויף צו בעקומען א שדכן־קאנצעסיע, וועט מען מוזען אפגעבען אנ־עקזאמען.

א טייערע זאך, וועלען זיין די עקזאמענס. ערב ניי־יאהר, אז א וויבקעל־שדכן וועט וועלען ארויס־נעמען א קאנצעסיע, וועט ער אפגעבען א פאר־דאניע צו דער וולאדזע, וועט מען איהם רופען, צום „גרינעם טיש" מ'וועט איהם שטעלען פראגעס און ער וועט מוזען ענטפערען, און וואס וועט א וויבקעל־שדכן וויסען צו ענטפערען? אבער איך? איך וועל שוין וויסען וואס צו ענטפערען. איך בין דאך ערפּעס א זאוואדאווע שדכן! ערב ניי־יאהר, וועל איך אפגעבען א פּאדאניע אויף א קאנצעסיע און וועל מיך שטעלען צום עקזאמען. איך ווייס שוין פריהער, וואס מ'וועט מיך פרעגען, און וואס איך וועל ענטפערען. איהר ווילט הערען, ווי אזוי ס'וועט צוגעהען מיין עקזאמען? וועל איך אייך זאגען פון אויסווייניג:

— ווי הייסט איהר?
— הערצקע.
— פארוואס זענט איהר געווארען א שדכן?
— ווייל כ'האב א ווייב מיט קינדער.
— ווען האט איהר אויסגעפיהרט דעם ערשטען שידוך?
— מיט 25 יאהר צוריק.
— איז דאס געווען א זיווג?
— א שאלה? זיי לעבען זיך ווי די טייבעלעך — ביידע פליהען: ער פליהט ארום גאנצע טעג נאך א גילדענע פרנסה, און זי פליהט — אויף ראנדקעס.
— האבען זיי קינדער?
— ניין.
— וואס דען?
— מזיקים, רוחות, שדים.
— ווער איז עס דער מאן?
— דאס בין איך אליין!.. דעם ערשטען שידוך, האב איך אויסגעפיהרט צווישען מיר מיט מיין ווייב, און פון דעמאלס אן בין איך געבליבען אין דער שדכנים־בראנזשע.
— האט איהר די נויטיגע פאך־קענטניש?
— א שיינע שאלה!
— וואס דארף א שדכן קענען?
— א שדכן דארף קענען דאס אייגענע וואס א קברן: ער דארף קענען קובר זיין, נאר אהן תכריכים און נעמען קבורה־געלד.
— וואס נאך דארף א שדכן זיין?
— א שדכן מוז אלץ קענען: ער מוז קענען מאכען פון א 70־יעהריגע זקנה — א יונגע פא־ניענקע, פון אנ'אלטע געשטיפּעלטע מויד, מוז ער קענען מאכען א קראסאוויצע. פון א געלע — א בלאנדינקע. פון אנ'אויסגעצויגענעם לולב — א „שלאנקע" פיגור. פון א שלימזלדיגען בחור, וואס איז נישט פעהיג א גראשען צו פערדינען — א גאלדענעם פערדינער. פון א מחותן, א קבצן — א יוד א גביר — דאס אלץ דארף א שדכן קענען!

יא, איך ווייס פריהער, וואס מ'וועט מיך פרע־גען און וואס איך וועל ענטפערען — איך בין זיכער, אז איך וועל אי"ה אויסהאלטען דעם עקזאמען, ווארום איך בין דאך א זאוואדאווע שדכן, איך בין דאך נישט קיין אויפגעקומענער, קיין וויבקעל־שדכן איך ווייס וואס א שדכן דארף קענען!

אז איך וועל שוין האבען די קאנצעסיע, וועל איך מיך נעמען פיהרען ביכער. פונקט ווי א פאב־ריקאנט ווי א מאנופאקטור־סוחר, וועל איך מיר פיהרען פּראווידלאווע ביכער. איך וועל פיהרען א „פשיכאד" מיט א „ראסכאד" א קאסע־בוך און א לאגער־בוך.

אין מיין לאגער־בוך וועל איך אזוי שרייבען:

10 מיידען אהן נדן, האבען אייגענע דירות מיט וושעלקע וויגאדעס.

20 טיץ מיידען מיט נדן, אלע האבען זיי ביכלעך — פון פ. ק. א. און פון דער קראנקען־קאסע.

36 טיץ גרושות פון פערשידענע קאליבערען.

62 טיץ אלמנות אין עלטער פון 24 ביז 93. די לעצטע זוכען „זשוואווע" מענער, וואס זאלען נאך קענען... קידוש־מאכען.

דאס אייגענע אויך מיט דעם מענער־געשלעכט. אלץ וועט קומען אין מיין לאגער־בוך. כ'וועל איינ־בוכען און אויסבוכען. כ'וועל פיהרען פּראווידלאווע ביכער. א פשיכאד מיט א ראסכאד, וועט צו־קומען א מויד, א גרושה אדער אנ'אלמנה, וועט זי באלד אריינגעטראגען ווערען אין „פשיכאד", וועט זי חתונה האבען, וועט זי באלד ווערען אריבער־געטראגען אין „ראסכאד". יעדעס יאהר וועל איך מאכען א בילאנס כך וכך מיידלעך, כך וכך גרושות, אדער אלמנות, כך וכך חתנים שדכנות געלט אזויפיל און אזויפיל. די אונטערשטע שורה איז כך וכך, 2 מיט א האלב פּראצענט פון אומזאץ, וועל איך אפגעבען א „זעגבאניקע אבראַ־טאווע", און וועל זיין א סוחר מיט סוחרים צו־גלייך.

אט אזוי רבותי, וועט קומען א סוף צו דעם קריזיס אין דער שדכנים־בראנזשע, און דאס אלץ צוליב דעם נייעם אוסטאוו, אלץ צוליב מיין שדכן־קאנצעסיע!

אין יודישען געזעלשאַפטליכען געדאנק

פון ש. ניגער

משיח איז געבוירען געוואָרען אין דעם טאָג, ווען דער בית המקדש איז חרוב געוואָרען... דאָס איז נישט סתם אַזוי אַ לעגענדע. דאָס איז אַ שטיק יודישע פאָלקס־פּסיכאָלאָגיע. נאָך יעדען גרויסען חורבן ווערט צוריק געבוירען פון זיין אייגענעם אַש אונזער משיח־גלויבען. אַזוי איז עס געווען אַמאָל, אַזוי איז עס אויך איצט. בעת׳ן וועלט־קריג, אַלעמענס ליידען און דערהויפּט אונזערע אייגענע יסורים זענען נישט איבערצוטראָגען, — האָט מען אָנגעהויבען נביאות זאָגען, אַז די שעה פון אויסלייזונג איז געקומען. איצט, נאָך דער היטלער־קאַטאַסטראָפע, וועקט זיך ווידער די אַלטע בענקשאַפט נאָכ׳ן לעצטען ענטפער. ווידער וויל מען די ענטפּלעקונג פון קץ. מען בעגנוגענד זיך נישט מעהר מיט לאַטעס אויפ׳ן יודישען בגד, מען גלויבט נישט מעהר אין קליינע אויסבעסערונגען. אַ סוף וויל מען, זאָל בעמען צו די צרות — איינמאָל פאַר אַלעמאָל. מען זוכט ראַדיקאַלע מיטלען, און עס ווייזען זיך ווידער מענשען מיט געפליגעלטע חלומות און גרויסע צילען, — מעסיאַנישע מענשען.

ווי נאָר מען גיט אַ טראַכט, וויל מען, אַז דאָס זאָל זיין אַ „טראַכט פון משיח׳ן“. אין יעדען אָנהויב וואָס מען מאַכט, וויל מען זעהן דעם אָנהויב פון דער גאולה...

דער אַפּעטיט ביי אונז קומט מיט׳ן הונגער, נישט מיט׳ן עסען. וואָס הונגעריגער מען איז, אַלץ מעהר וואָלט מען וועלען איינשלינגען דעם שור־הבר. וואָס ערגער די לאַגע פון יודען איז, וואָס אָהנמעכטיגער מיר זענען, אַלץ מעהר לאָזט אונז נישט רוהען דער דורשט נאָך גרויסע מעשים, דער־דורשט נאָך אויסלייזונג.

איז עס שלעכט? ניין, פאַרקערט, עס איז גוט, וואָס מיר הויבען אויף די אויגען צו די בערג און זעהען, אַז אונזער הילף קומט פון דאָרט, — ווען מיר שטעהען אויפ׳ן ברעג פון אַפּגרונד. עס איז גוט, וואָס דאָס ליכט פון האָפענונג צינדט זיך אָן אין צייט און לאָזט אונז נישט אַריינפאַלען אין פינסטערען יאוש. עס איז אַן אויסדרוק פון גרויסער און געזונטער באַלאַנסירונגס־קונסט...

די וואָגשאָל פון ליידען ווערט אַלץ שווערער און שווערער, אָט וועגט זי אַריבער, — לייגט זיך אויף דער צווייטער וואָגשאָל מיט זיין גאַנצען געוויכט דער גלויבען, — און זאָגט: משיח׳ס צייטען.

ווי, אויף וואָסער שפּראַך ער זאָגט עס, איז נישט וויכטיג. ער רעדט אויף זיבעציג שפּראַכען, מיט זיבעציג צונגען. באַלד נאָכ׳ן קריג איז עס געווען די שפּראַך פון דער באַלפור־דעקלאַראַציע, די שפּראַך פון אַ „היינטיגען פּרש“. איצט איז ארץ ישראל אַ רעאַליטעט, — טאָוויג עס נישט מעהר פאַר אַן „אינוועל אוטאָפּיע“. מען פאָהרט דאָרט שוין טאַקע אַהין, מען בעזעצט זיך דאָרטען אויף אַן אמת. און נישט מעהר יחידים, קליינע גרופּעס. ניין, פערציג־פופציג טויזענד יודען אַ יאָהר. דאָס איז שוין נישט קיין חלום. דאָס איז עקאָנאָמיק, דאָס איז אימיגראַציע. זענען ציוניסטען שוין איצט רעאַל־פּאָליטיקער. זיי האָבען וואָס צו טון, זיי קאָנען זיך מעהר נישט פערגינען צו חלומ׳ען. עפּרצי דאַרף שוין פאַלעסטינאַ מעהר נישט אָנקומען צום גאולה־כשוף. געבען אַ היים צענדליגער טויזענדער יודישע וואָגלער, — איז אַ גענוג גרויסע אויפגאַבע.

גאולה ווערט מען פון אומבעשטימטע זאַכען, פון זאַכען, וועלכע האָבען נאָך נישט קיין ממשות. זיי לאָזען זיך אַרומוועבען מיט פאַנטאַזיעס, זיי לאָזען זיך אַרומרינגלען מיט אַ מעסיאַנישען נימבוס... איז דער טרעגער פונ׳ם משיחישען געדאַנק איצט, — דער טעריטאָריאַליזם. קיין טעריטאָריע איז נאָך נישטאָ, קאָן מען זי אויספּוצען אין די שענסטע פאַרבען. זוכען אַ טעריטאָריע קאָן מען פאַר אַלע זיבעצען מיליאָן יודען. ממילא, שטערט קיין זאַך נישט צו זעהן אין איהר די אמת׳ע און די לעצטע אויסלייזונג.

אויך אַרום בירא בידזשאַן שוועבען נאָך דערווייל גרויסע מעסיאַנישע האָפענונגען. אָבער די, וואָס וואַרטען, זי אויף משיח׳ן, אויף דער בירא־בידזשאַנער יודישער רעפּובליק, וואָלטען זיך געדאַרפט צואיילען. בירא־בידזשאַן קאָן נאָך אַמאָל אויך ווערען אַ ווירקליכקייט, — אַ צענטער פון אמת׳ער יודישער איינוואַנדערונג. דאַן וועט זיין שפּעט צו זוכען דאָרט די „שפּורען פון משיח׳ן“. מען וועט זעהען, אַז עס איז אַ הילף, אָבער נישט די הילף, אַזוי ווי מען זעהט עס שוין איצט אין ארץ־ישראל. דערווייל אָבער איז דער אָנהויב פון דער יודישער אויטאָנאָמער געגענד נאָך גענוג נעפּלדיג אויף צו זעהען אין דעם וואָס דאָס האַרץ גלוסט, — און אויך אַן׳אָנהויב פון דער גאולה.

און אפשר וועט לאַנג נאָך מעגליך זיין צו מאַכען פון בירא־בידזשאַן אַ קוואַל פון מעסיאַנישער הייללונג. אפשר וועט דער נייער סאָוויעטיש־יודישער ישוב, ווען ער וועט זיך בעפעסטיגען, אונז נאָך אַלץ כשופ׳ען מיט אומבעגרענעצטע מעגליכקייטען. מיר האָבען אַ ביישפּיל פון די רעוויזיאָניסטען. זיי ווערען נישט בהפעל פון די ביזאַהעריגע דערגרייכונגען אין פאַלעסטינאַ, זיי האַלטען, אַז עס איז נאָך אַלץ „גאָרנישט“, ממילא, קאָנען זיי חלומ׳ען וועגען אַלץ.

גאָרנישט גיט אַ בעסערע געלעגענהייט צו טרוימען וועגען אַלץ, ווי עפּיס. וועלען אונזערע בירא־בידזשאַניסטען אפשר אויך נאָך לאַנג נישט וועלען זיך בעגנוגענען מיט די אויפטואונגען פון דער „אויטאָנאָמער יודישער געגענד“ — און זיי וועלען האָבען אַ מעגליכקייט צו וואַרטען אויף גרעסערע זאַכען אויף דער גרעסטער זאַך, — אויף דער יודיש־נאַציאָנאַלער אויסלייזונג...

איצט שוין הערען מיר פון אייניגע, אַז די „איינציגע האָפענונג“ איז בירא־בידזשאַן, פונקט אַזוי ווי פאַר אַ סך אַנדערע משיחיסטען איז פּאַלעסטינאַ די איינציגע און די לעצטע האָפענונג.

אָבער נישט נאָר אין דעם פערשטאַרקטען אינטערעס צו קבוץ גליות דריקט זיך אויס די ביי׳ע אויפוואַכונג פונ׳ם מעסיאַניזם. ער נעמט אָן אַנדערע פאָרמען אויך.

משיח, ווי מיר ווייסען, וועט נישט נאָר יודען אויסלייזען פון גלות — די גאַנצע וועלט וועט אויסגעלייזט ווערען: „אין יענער צייט וועט גאָט לאָזען אויפליכטען דאָס ליכט פון דעם יודישען פאָלק, און אַלע פעלקער פון דער וועלט וועלען זיך ציהען צו זייער ליכט“... ווייזען זיך צווישען אונז שוין אַזעלכע, וואָס גלויבען, אַז די צייט איז געקומען פאַר יודען צו ווערען אַ „ליכט פאַר די פעלקער“.

שרייבט הלל צייטלין אין איינעם פון זיינע „פּופצען רעטונגס־בריף“, אַז אַן׳אַלוועלטליכער קאָנגרעס פאַר יודישער גייסטיגע ענוים דאַרף איבערזיבען האָבען נישט בלויז דאָס אינעווייניגסטע יודישע לעבען, ווי ער דאַרף ברענגען אַ בשורה אַלע פעלקער פון דער וועלט. ער דאַרף „אַנווייזען פאַר גאָר דער וועלט, אַז גראָד די אַלט־יודישע קולטור, אָט די קולטור, וואָס ווע׳ט אַזוי געשימפּט און בעשמוצט דורכ׳ן אַנטיסעמיטיזם בכלל און דורך דער היטלער־רשעות בפרט, — אַז גראָד אָט די קולטור טראָגט הילף און דערלייזונג פאַר דער פיל־ליידענדיגער מענשהייט, גראָד זי איז אַ קוואַל פון לעבען און ברכה פאַר אַלע פעלקער, א. אַ. וו., א. אַ. וו.“

הלל צייטלין גלויבט, אַז דוקא דערפאַר, ווייל „די מענשהייט איז פון גרונד אויס אויפגעוואָרט און אויפגעטרייסעלט געוואָרען דורך דער וועלט־מלחמה“, איז זי רייפער און פעהיגער געוואָרען דורך איהרע שטאַרקע ליידען צו פערנעמען אַזעלכע אמת׳ען, וואָס אַמאָל, פאַר דער וועלט־מלחמה, האָט זי פאַר זיי קיין אויער נישט געהאַט,“ — און אָט די גרויסע אמת׳ען זענען מיר, יודען, גלויבט הלל צייטלין, בערופען איהר צו זאָגען.

הלל צייטלין איז פון זיין פאָלקיסטיש־רעליגיעזען שטאַנדפּונקט געקומען צום אוניווערסאַלען מעסיאַניזם. דעמזעלביגען מעסיאַניזם פּרעדיגט י. נ. שטיינבערג פון זיין רעוואָלוציאָנער־סאָציאַליסטיש־רעליגיעזען שטאַנדפּונקט: „...עס זאָל קומען עפּעס אַזוינס,“ וויל ער, „ווי אין יענע „משיח׳ס צייטען“, ווי אין דער צייט פון די רעליגיעזע פאָלקס־בעוועגונגען, ווען מען האָט געוואָרפען געשעפטען און פּרנסה, אָפּגעזאָגט זיך פון פאַמיליע און זיכערקייט, — און געגאַנגען נאָך דער גאולה“...

י. נ. שטיינבערג און הלל צייטלין געהען זיך פונאַנדער אין אַ סך גרויסע און וויכטיגע פונקטען, אָבער אין איין פונקט טרעפען זיי זיך צוזאַמען, — און דאָס איז דער מעסיאַנישער אויסקוק, דער משיחישער גלויבען. זיי ביידע האַלטען, אַז עס איז ענדליך געקומען די צייט פאַר׳ן יודישען פאָלק צו ווערען דער משיח פון דער מענשהייט. און דאָס איז נישט נאָר זייער איבערצייגונג. אַנדערע זענען אויך דורכגעדרונגען מיט אָט דעם משיחישען גלויבען.

אַזוי איז עס געווען אין אַלע שלעכטע צייטען. אַזוי איז עס אויך איצט.

חידושי הרי״ם קלויבט אויס די קוויטלעך

וואס דער קאצקער רבי זאל לייענען

אַ וואונדערליכע מעשה מיט אַ יודישען בריליאַנטען־סוחר. וואס אַ גראף האט איהם געוואלט אויספּרובירען, צי ער איז אַן׳ערליכער יוד

פון מנשה אונגער

דאָס התנהגות פון חידושי הרי״ם, צונויפצונעהמען אַלע קוויטלעך פון די געהויבענע חסידים און זיי אַריינצוטראָגען צום קאָצקער רבי׳ן, האָט געבראַכט דערצו, אַז די יונגע חסידים האָבען אָנגעהויבען צו זעהען אין דעם חידושי הרי״ם דעם אמת׳ן רבי׳ן. דער חידושי הרי״ם פלעגט תמיד איבערענטפערען די חסידים וואָס דער קאָצקער רבי האָט געהייסען זאָגען, אָבער עס האָט זיך זעהר אָפט געטראָפען, אַז דער קאָצקער רבי איז געווען אַזוי פערטאָן אין זיינע ענינים, איז געווען אַזוי אָפּגעריסען פון דער וועלט, אַז ער האָט גאָרנישט בעמערקט, ווי דער חידושי הרי״ם לעגט אַוועק אַ פּעקעל קוויטלעך אויפ׳ן טיש. דעמאָלט האָט דער חידושי הרי״ם, אַרויסקומענדיג צו די חסידים, זיי אַליין געזאָגט, אַנשטאָט דעם רבי׳ן: „איהר וועט געהאָלפען ווערען“.

דאָס האָט שוין מיט דער צייט געמוזט ברענגען דערצו, אַז ער, דער חידושי הרי״ם אַליין, זאָל אָנהויבען צו לייענען די קוויטלעך, נאָך איידער ער האָט זיי אַריינגעטראָגען צום קאָצקער.

האָט זיך געמאַכט, אַז דער קאָצקער האָט נישט געוואָלט לייענען די קוויטלעך, פלעגט איהם דער חידושי הרי״ם בעטען ער זאָל לכל הפחות לייענען די גאָר וויכטיגע, כדי ער זאָל קאָנען געבען אַן ענטפער.

און איינמאָל האָט געטראָפען, אַז דער חידושי הרי״ם איז אַריינגעקומען צום קאָצקער רבי׳ן אין חדר מיוחד און איהם געטראָפען דאָרט שטאַרק פערטיפט אין מחשבות. ער האָט געפיהלט, אַז דאָס מאָל וועט דער קאָצקער רבי גאָר נישט וועלען לייענען, האָט ער אַרויסגענומען די גאָר נויטיגע קוויטלעך און זיי אַוועקגעלעגט אויפ׳ן שטענדער, ביי וועלכען דער קאָצקער רבי איז געשטאַנען. די איבעריגע האָט ער אויסגעשיט אויפ׳ן טיש.

דער קאָצקער רבי, וועלכער איז די גאַנצע צייט געשטאַנען ביים וואַטענעם שפּענצער ביים אַלמער, פערטיפט אין אַ ספר, אָנגעלעהנט זיין פוס אויפ׳ן בענקעל, האָט פלוצלונג בעמערקט דעם חידושי הרי״ם. ער האָט זיך געגעבען אַ שטעל אויף און האָט איהם אָנגעקוקט מיט אַ מאָדנעם בליק. דערנאָך איז ער צוגעלאָפען צום שטענדער, גענומען די פאַר קוויטלעך אין דער האַנד אַריין און אויסגעשריען:

וואָס? זיי זענען מיוחסים? זיי ליגען בעזונדער, ווייל זיי ווילען מיך אָפּנאַרען, אַז זיי פערנעהמען זיך בלומרשט מיט רוחניות׳דיגע ענינים? איך האָב ליבער דאָס אויפריכטיגקייט פון דעם פּשוט׳ן יוד ווי זייער פערשטעלטע הייליגקייט. איך האָב ליבער אַ יוד, וואָס גיט מיר אַ קוויטעל און רעדט וועגען אַנ׳אָקס און מיינט אַנ׳אָקס, איידער דעם, וואָס רעדט וועגען גאָט און מיינט אַנ׳אָקס... ניין, איך וועל נישט לייענען מעהר די קוויטלעך, וואָס דו האָסט מיר בעזונדער אָנגעגרייט, נאָר די, וואָס רעדען וועגען אָקסען“... — האָט ער זיך נאָך העכער צושריגען.

און ער איז צוגעלאָפען צום טיש, אַוועקגעוואָרפען די קוויטלעך, וואָס זענען געלעגען אויפ׳ן שטענדער, און געגעבען אַ נעהם אַרויס אַ קוויטעל פון אַ וואַרשאַווער יוד, אַ גביר, אַ גרויסער סוחר פון בריליאַנטען. ער האָט געגעבען אַ בליק אויפ׳ן קוויטעל און געזאָגט: „זאָג שמואל׳ן, ער זאָל זיך האַלטען — וועט ער מקדש השם זיין!...“

דערנאָך איז דער קאָצקער צוריקגעלאָפען צו דעם אַלמער ספרים און ווייטער גענומען אַריינקוקען אין ספר, וואָס איז געלעגען אָפען אויפ׳ן בענקעל.

דער חידושי הרי״ם איז אַרויס פון קאָצקער רבי׳ס חדר און האָט געהייסען רופען ר׳ שמואל וויביאַווער, וואָס איז געווען אַ גרויסער בריליאַנטען־סוחר און האָט געפיהרט מסחרים מיט די גרעסטע פּוילישע מאַגנאַטען.

ר׳ שמואל וויביאַווער איז באַלד געקומען צוגעהן צום חידושי הרי״ם און דער חידושי הרי״ם האָט איהם געבעטען, ער זאָל איהם דערצעהלען, וואָס פאַר אַ מסחר ער האָט די לעצטע צייט געמאַכט כדי צו פערשטעהן, וואָס דער קאָצקער רבי האָט בעפוילען.

ר׳ שמואל וויביאַווער האָט דאַן דערצעהלט פאָלגענדעס:

„איך בין שוין זייט יאָהרען אַ יוצא ונכנס ביים פירשט לובאָמירסקי. איך פלעג איהם תמיד פערקויפען בריליאַנטען און אַנדערע צירונג־זאַכען און ער האָט מיט מיר גוט געלעבט. ער פלעגט מיר אָפט געבען געלד, מעהר וויפיל עס האָבען בעטראָפען די געקויפטע זאַכען, און ביים אָפּרעכענען פלעג איך איהם צוריקגעבען וויפיל עס איז איהם געקומען.

מיט אַ פאַר וואָכען צוריק קומט פלוצים אַ רייטער און ברענגט מיט אַ בריף, אַז דער פירשט לובאָמירסקי רופט מיך תיכף צו זיך אין שלאָס אַריין און מיטברענגען אַ פאַר טייערע איידעלשטיינער.

איך בין באַלד אַהיימגעפאָהרען, אָנקומענדיג צום פירשט לובאָמירסקי אין שלאָס, האָב איך דאָרט געטראָפען עפּעס אַ גראַף, וואָס האָט געוואָלט קויפען אַ גאָר טייערען בריליאַנט. איך האָב איהם געוויזען פערשידענע בריליאַנטען און ער האָט זיך אויסגעקליבען דעם טייערסטען. דאָס געלד האָט ער מיר באַלד בעצאָהלט דער פירשט לובאָמירסקי און איך בין באַלד אָפּגעפאָהרען אַהיים. אין שטוב האָב איך איבערגעצעהלט דאָס געלד און האָב פלוצלונג דערזעהען, אַז איך האָב מיט גאַנצע טויזענד גילדען מעהר.

איך בין גלייך צוריקגעפאָהרען צום פירשט און האָב איהם געזאָגט, אַז ער האָט זיך זיכער טועה געווען און מיר געגעבען מיט טויזענד גילדען מעהר. דער פירשט לובאָמירסקי צוזאַמען מיט׳ן גראַף האָבען אָבער געענטפערט, אַז זיי ביידע האָבען גוט איבערגעצעהלט דאָס געלד און ס׳איז נישט געווען מעהר קיין פּרוטה און מסתמא האָב איך אַ טעות געהאַט. אַז איך האָב געהערט אַזעלכע דיבורים, בין איך צוריק אַהיימגעגאַנגען און האָב נאָכאַמאָל איבערגעצעהלט די קאַסע און ווידער דערזעהען, אַז ס׳איז דאָ ביי מיר אַן׳איבעריגע טויזענד גילדען.

בין איך ווידער געלאָפען צום פירשט און איהם געזאָגט, אַז איך האָב איבערגעצעהלט גענוי מיין קאַסע און דאָס געלד קען בשום אופן נישט זיין מיינס. אָבער דאָרט האָב איך ווידער געטראָפען דעם פרעמדען גראַף, וועלכער האָט אויפגעוויזען, אַז דאָס געלד איז נישט זיינס.

— לאָמיר זאָגען, אַז איהר ווייסט אויף בעשטימט, אַז דאָס געלד איז נישט אייערס — האָט דער גראַף צו מיר געטענה׳ט — אָבער אַז מיר זאָגען אייך, אַז אונזער קאַסע שטימט, טאָ וואָס אַרט עס אייך?“

בין איך טאַקע אַהיימגעגאַנגען מיט די טויזענד גילדען, אָבער איך האָב מיר נישט געקאָנט קיין אָרט געפינען. איך האָב אפילו זיך גענויטיגט אין די טויזענד גילדען, אָבער געהן נעהמען געלד, וואָס געהערט נישט צו מיר, האָב איך עפּעס נישט געקענט. און איצט בין איך געקומען קיין קאָצק און אַריינגעשיקט דעם רבי׳ן אַ קוויטעל — האָט דער בריליאַנטען־סוחר פערענדיגט.

דער חידושי הרי״ם האָט דעם בריליאַנטען סוחר געזאָגט, אַז ער זאָל אין קאָצקער רבי׳ס ווערטער, „אַז ער זאָל זיך האַלטען“ אַ רמז, אַז ער מוז באַלד פאָהרען צום פירשט לובאָמירסקי, איהם צוריקגעבען די טויזענד גילדען און איהם זאָגען, אַז דאָס געלד געהערט נישט צו איהם. און אויב ער וויל עס נישט צונעהמען, וועט ער עס איבערלאָזען און זאָל דער פירשט דערמיט טון וואָס ער וויל.

דער בריליאַנטען־סוחר ר׳ שמואל איז גלייך געפאָהרען צום פירשט. אַריינקומענדיג אין פּאַלאַץ האָט ער דאָרט געטראָפען דעם פרעמדען גראַף.

— וואָס ביזטו שוין ווידער געקומען — האָט איהם דער גראַף געפרעגט

— איך בין געקומען אָפּגעבען די טויזענד גילדען.

— איך האָב דאָך דיר שוין געזאָגט, אַז דו קאָנסט דערמיט טון וואָס דו ווילסט, ווייל אונזער קאַסע שטימט.

— אָבער מיין קאַסע שטימט אויך — האָט דער סוחר געענטפערט — און איך וויל קיינמאָל נישט נעהמען קיין געלד, וואָס געהערט נישט צו מיר!

און דער יודישער בריליאַנטען סוחר האָט גענומען די טויזענד גילדען און זיי אויסגעשאָטען אויפ׳ן טיש. און געאיילט אַרויסגעהן.

אָבער פלוצלונג איז אויף איהם אַרויפגעפאַלען דער פירשט לובאָמירסקי און האָט איהם אָנגעהויבען צו האַלזען און צו קושען.

— דו האָסט מיך און דיך געראַטעוועט און אויך געראַטעוועט דעם כבוד פון דיין פאָלק.

דערנאָך האָט דער פירשט לובאָמירסקי געהייסען דעם יודישען בריליאַנטען הענדלער זיך זעצען, געלאָזט אַריינברענגען דעם טייערסטען מעהט פון זיין קעלער און איהם אָנגעהויבען צו דערצעהלען אַ גאַנצע געשיכטע, בעת דער פרעמדער פּוילישער גראַף איז געזעסען אַ פערשעהמטער, מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגען.

— איך האָב צו מיר געהאַט איינגעלאַדענט אָט דעם גראַף — האָט דער פירשט אָנגעהויבען — מיר האָבען זעהר גוט פערבראַכט אַ פאָר טעג אויף יאַגד, און אין אַ שמועס מיט איהם וועגען יודען, זאָגט ער מיר, אַז אַלע יודען זענען גנבים און שווינדלער. זאָג איך איהם, אַז דאָס איז נישט אמת, אַז איך וועל איהם ווייזען אַ יוד, וואָס איז אַ העכסט אָנשטענדיגער מאַן, וואָס וועט קיינמאָל ביי יענעם נישט צונעהמען קיין גראָשען, אויב ער וועט עס נישט האָבען אַליין פערדינט. איך האָב דערמאָנט דיין נאָמען, זאָגט דער גראַף: „דו האָסט צופיל צוטרויען צו דיין מאָשקע, איך וועל דיר ווייזען, אַז ער וועט דיר אַליין בע׳גנב׳ענען. נאָר אויב איך וועל גוט בעווייזען, מוזט מיר מודה זיין, אַז אַלע יודען זענען שווינדלער!“

(ווייטער זעה 15. זייט)

תיקון טעות

אין קאַפּיטעל פון לעצטען פרייטאָג איז אַריינגעפאַלען אַ פערדריסליכער פעהלער. אין דער צווייטער שפּאַלטע 5־טער שורה דאַרף זיך לייענען: אַ שמץ פון כפירה א.א.וו.

„שטאָלענע חברים"

אַ קאַפּיטעל פון ראָמאַן „אויף פעלדער" פון יודישער קאָלאָניזאַציע אין ראַטענפערבאַנד

פון פּריץ הירשביין

מיט אַ סך אַ מונטערען פנים ווי ביידע האָבען דערוואַרט, האָט דאָס דאָרף בעגעגענט לאַנען מיט יוסף'ן. כאָטש שוין פראָסטיגע נעכט, — זענען נאָך די טעג געווען ליבע און וואַרימע; צוגעטריקענטע שטעגען פון ביידע זייטען גאַס. די עלטערע האָט זיך נאָך נישט געקליבען געהן שלאָפען אויף אַ גאַנצען ווינטער; און די יוגענט? — די יוגענט, איבאייבעם מיט דער עלטער האָט זיך שטאַרק געקהל'ט און העכער ווי שטענדיג גערעדט, אַלץ צוליב די „שטאָלענע חברים", די צוויי טראַקטאָרס, וואָס זענען צוגעזאָגט געוואָרען פאַר די „רויטע פעלדער", מען האָט זיך שוין געהאַט אַרומגעקריגט און ווידער שלום געמאַכט: דער ווינטער איז אָנגעקומען און נישט בעגעגענט קיין פּעפער אויף די „רויטע פעלדער"; דווקא די מיט די וואָרצלען טיף אין דאָרפישען לעבען. דווקא זיי האָבען די אויגען געריבען, ווי אָפּגעוואַרט אַ פריהצייטיגען פריהלינג, וואָס וועט איבערהיפּען דעם ווינטער. דאָס וואָרט האָט ביי יעהען הערבער אַ שלאָג געטון, ווען די טריט האָבען דערשפּירט אייגענע ערד, ווען טריט האָבען בעקאַנטע שטעגען אויפגעזוכט, און אויך יענע בענקשאַפט וואָס קומט אַ פון באָהענט אַ פון ווייט, יענע נאָגענדיגע בענקשאַפט, וואָס וועקט אויף דורשטיגע פערלאַנגען, און ווען, די דאָזיגע בענקשאַפט האָט אויך תיכף אַרויס געשטעקט דעם קאָפּ נאָך דעם, ווי די נייגעריגקייט אויסצוגעפינען וואָס דאָס דאָרף האָט פאַר זייער אָפּ-וועזענהייט געטראָגען און געבוירען, איז שוין מיט איהרס בעלויבט געוואָרען.

בערע קאָוואַלסקי האָט זיך געשלאָגען מיט דער דעה, ביי וועמען ער זאָל אויספרעגען וועגען דער גרויסער מאָסקווע, די היים פון דער רעוואָלוציע; אגב האָט ער געוואָלט הערען וועגען גרויסען אָקטאָבער יום-טוב טאַקע פון אַזאַ איינעם, וואָס האָט דאָס אַליין איבערגעלעבט. בערע אַליין איז נאָך פול געווען מיט דעם אייגענעם יום-טוב ביי זיך אין דאָרף, און פאַר איהם איז נאָך די רעטעניש נישט בעשיידט געוואָרען. פאַרוואָס לאַנע האָט זיך אויפגעהויבען עטליכע טעג פאַרן יום-טוב און איז בשתיקה אַוועק קיין מאָסקווע. בערע האָט געקלערט אַז לאַנע וועט שוין צוריק נישט קומען; און אַז יוסף וועט שוין אויך דאָרטען בלייבען. ער איז אָבער פון טיפען האַרצען געווען צופרידען, ווען ביידע זענען געקומען צוריק. נאָר בערע ווייסט אַליין נישט איצטער, צי זאָל ער זייער אַוועקפאָהרען און קומען פערצייכענען אויפן חשבון פון זייער רעוואָלוציאָנערישקייט, אָדער...

בערע האָט בעשטימט ער זאָל תחילת פרעגען ביי יוסף'ן: אגב זאָל לאַנע נישט אויסרעכענען, אַז ער האָט נאָך איהר אויסגעקוקט די אויגען, און מיט איהר מיינונג רעכענט ער זיך מעהר.

— נו, יוסף, איך קוק דיך אָן און טראַכט: וועט דער דאָזיגער מענש איצטער שוין אויפהויבען דעם קאָפּ? ביזט דאָך טאַקע אַ מענש מיט בייגער, אַז דו האָסט געקאָנט בעהמען און אַ פאָהר טון קיין מאָסקווע! האָסט מאַרשירט מיט די בעפרייטע אַרמעיען, האַ, יוסף, ווי אַזוי האָסטו עס געטון? עס האָט שטאַרק געקלאַפּט דאָס האַרץ? האַ? דאָס איז שוין נישט קיין מלחמה, יוסף; נישט קיין בירגער-קריג, כאַ-כאַ-כאַ... אַ פריידליכע אַרמעע פון אַרבייטער און רעוואָלוציאָנערען... דערצעהל מיר.. יוסף, ווי איז דאָס געווען?

יוסף האָט געקוקט בערען גלייך אין פנים אַריין; ער האָט שוין לאַנג אַזאַ אויסגעלייטערטקייט און מיט גוטסקייט בעלויכטענעם פנים נישט געזעהען, בערע האָט אויסגעזעהען ווי אַ דערוואַקסען און נאַאיוו קינד, וואָס שטעהט פאַר אַן עלטערען און דערפאַהרענעם ברודער, וואָס איז געקומען פון אַ ווייטען וועג און האָט נסים ונפלאות אויסצודערצעהלען.

יוסף'ן איז אין דער רגע געקומען פאַר די אויגען דער גרויסער מענשען-טייך, וואָס האָט גאַר נישט לאַנג צוריק אין מאָסקווע געשטראָמט צום „רויטען סקוועיר"; פון דעם דאָזיגען מענשען-שטראָם האָבען אַ סך, גאָר אַ סך אַזעלכע אויסגעלייטערטע און בעלויכטענע פנימער אַרויסגעשטראַהלט; אַ סך, גאָר אַ סך אויגען, אָנגעצונדענע מיט גליק, וואָס שטראַמט צו זיי פון דערוואַכטען רעוואָלוציאָנערען קוואַל.

— איך, בערע, בערע, — האָט יוסף אָנגעהויבען, בעת זיינע טונקעלע אויגען האָבען אויך אַ גליה געטון. — איך קלער איצט בשעת איך קוק דיך אָן, אַז אַנשטאָט מיר, האָסטו גאַר געדאַרפט פאָהרען קיין מאָסקווע...

— ביזט נישט צופרידען?

— איך בין זעהר צופרידען מיט דעם, וואָס איך בין געפאָהרען.

— סאָ פאַרוואָס-זשע רעדסטו, פונקט, ווי דו וואָלסט געווען נישט צופרידען.

— פרעג לאַנען, זי וועט דיר קאָנען אַ סך דערצעהלען.

— האָסט נישט געמאַרשירט צום „רויטען סקוועיר"?

— איך בין מיט לאַנען געווען אַ גאַנצען טאָג איבאַיינעם.

— איז גאַר לאַנע די רעוואָלוציאָנערקע און נישט יוסף, אַ זוהן פון האָרעפּאַשניקעס!

— אוודאי, בערע.

— האָסט זיך נאָך נישט אויסגערוהט פון וועג; דו וועסט זיך אויסשלאָפען, וועסטו בעדאַרפען פאַרן גאַנצען דאָרף דערצעהלען, האָסט איהר דערצעהלט פון אונזער יום-טוב דאָ, — ווי אַזוי מען האָט אַ נאָמען געגעבען דעם דאָרף?

— אוודאי האָב איך איהר דערצעהלט.

— נו, איהר איז געפעלען געוואָרען?

— ווילסט נאָך אַלץ, לאַנע זאָל געפעלען ווערען, וואָס מען טוט דאָ... שעהם זיך נישט, בערע, געה אַריבער צו איהר, זי וועט זיין צופרידען דיר צו דערצעהלען, זי איז אין מאָסקווע געווען די גליקליכסטע אויף דער גאַנצער וועלט.

יוסף האָט געזעהען, ווי ביי די לעצטע ווערטער, איז בערען געקומען דאָס בלוט אין פנים אַריין, ער האָט אָבער נישט געוואָלט איצטער רעדען מיט בערע'ן, נישט פון מאָסקווע, און נישט פון לאַנען, פאַר די פאָר שעה, וואָס ער איז אין דאָרף האָט ער זיך דערוואוסט פון אַ סך ווינציגע נייעס; ער האָט נאָר געוואָלט פון בערען הערען אַ מיינונג.

— ווי איך הער, בערע, געהען מיר דאָ האָבען אַ גאַנצע איבערקעהרעניש; דיין נבואה ווערט מקוים.

— דער פינטשוק בעני איז אַ בעסערער רעוואָלוציאָנער ווי איך האָב געקלערט; ער איז אַליין אַרויסגעקומען מיט ערנסטע רייד, איז דער ערשטער געפאָהרען זיך לערנען, ווי צו טרייבען אַ טראַקטאָר... און זי האָט אויך חרטה געהאַט!

— ווער?

— סימקע; זי איז דאָ געבליבען;; איהר טאַטע האָט זי איינגערעדט זי זאָל דאָ בלייבען.

— מסתמא האָסטו זי איינגערעדט.

— זי איז אַן האָרעפּאַשניצע.

— אַזוי, אַזוי, איז ער אַוועקגעפאָהרען זיך לערנען... היינט עס, היינטיגען ווינטער וועלען מיר דאָ האָבען די „שטאָלענע חברים"!

— וועסט אויך מיטגעהן אין שפּאַן.

— קום אַריבער צו די ברעזערס; איך וויל, דו זאָלסט זיך דורכרעדען מיט איהר.

מיט יעדער האַנד, ווי גרויס די האַנד זאָל נישט זיין, אַז מען נעמט זי פאַר די אויגען, — קאָן מען מיט איהר פערשטעלען די זון. אין לאַנע'ס לעבען, וואוהין די זון האָט כסדר געקאָנט אַריינשיינען, אין איהר לעבען איז גאַר אומגעריכט גאַנץ אָפּט געווען די האַנד, וואָס האָט די זון פערשטעלט. אויך איצט, כאָטש זי האָט זיך צוריקגעקעהרט צו איהר ערד, צו איהר דאָרף און איהרע אויסגעלייטערטע הימלען, — זענען שוין די ערשטע פאָר שעה געווען פערשטערטע. כאָטש מאָסקווע האָט איהר געמיט געשטאַרקט, זי זאָל פאַר אַבי-וואָס מעהר קיין טרעהרען נישט פערגיסען.

זי האָט זיך דערוואוסט, אַז בעני פינטשוק, וואָס אויף איהר פערלאַנג האָט ער אָנגעהויבען נאָך איהר אַוועקפאָהרען קומען צו די ברעזערס מיט דער דעה אַרויסצוהעלפען — איהם האָט וואָווע ברעזער געגעבען אָנצוהערען, אַז ער נויטיגט זיך נישט אין קיינעמס הילף. וואָווע ברעזער האָט ביי דער ערשטער געלעגענהייט געגעבען לאַנע'ן אָנצוהערען, אַז ביי זייער „כאַמלע" האָט זי נישט געדאַרפט בעטען קיין טובות. וואָווע האָט לאַנע'ן אויך חושד געווען, אַז זי האָט זיך אפילו נישט בעמיהט איבערצורעדען בייל'קע'ן, זי זאָל מיט איהם, מיט וואָווע'ן פאָהרען לעבען אין שטעטעל, פון וואַנען די ברעזערס האָבען געשטאַמט.

לאַנע האָט געשוויגען; זי האָט אין וואָווע'ס פנים דערקענט אַ בייזקייט. איהר איז נישט געווען ביתא ביי איהם אויסצופרעגען, ווי אַזוי דער יום-טוב אין דאָרף איז אַריבער. ווי איהר שטייגער, איז זי איצטער אויך שוין אַ פאָר מאָל געווען אין שטאַל, געבליבען דאָרטען אַליין מיט די בהמות, און זייער שטומער געזעלשאַפט האָט זי פערבומען די רייך פון אייגענעם האַרצען. אין אַ צייט, ווען עס איז נישט געווען פאַר אימיצען אַנדערש דאָס האַרץ אויפצודעקען. דעריבער, ווען יוסף און בערע זענען אָנגעקומען, איז לאַנע פונקט דעמאָלט געווען אין שטאַל; זי האָט געהערט זייערע רייד אין שטוב, און איז אין שטוב נישט אַריינגעגאַנגען. זי האָט אויך געהערט, ווי יוסף און בערע זענען אַוועקגעגאַנגען.

ווען לאַנע האָט זיך אומגעקעהרט צוריק אין שטוב אַריין, האָט וואָווע זי בעגעגענט מיט אַ שפּאָטישען שמייכעל.

— ווי איך זעה, ביזטו נישט צופרידען מיט מיין קומען צוריק.... — האָט לאַנע געזאָגט מעהר צום פענסטער, ווי צו וואָווע'ן.

— אַדאַי איז דיין טאַטע נישט צופרידען, — האָט וואָווע ביין דורכגעווייט דורך די ציינער.

— האָסט אָפּגים זיך איינגערעדט, אַז איך בין אַוועקגעפאָהרען פון דאַנען אויף שטענדיג?

— האָב געמיינט, ביזט געקומען צום שכל; אַלע האָבען עס געמיינט.

— צום שכל, כאַ-כאַ-כאַ...

— לאַך נישט, מיין טאָכטער; מיר איז פינסטער געוואָרען פאַר די אויגען, אַז איך האָב דיך דערזעהען היינט איבערפריה פאַר'ן שטוב.

— דאָס איז עפּעס אַנדערש: אויב איך פערפינסטער דיר דאָס לעבען — איז שוין עפּעס אַנדערש.

— האָסט נישט געדאַרפט קומען אַהער, גראָבען פאַר מיר די גרוב טיפער; איך זיץ שוין אַזוי אויך גענוג טיף אין בלאָטע. ביזט געווען אין מאָסקווע — דאָרטען האָסטו געדאַרפט בלייבען!

— טון וואָס אייגענע, וואָס ביילקע טוט?

— איך ווייס נישט; ביזט געראָטענער פון איהר.

— דיין יחוס, טאַטע, וועט איך ערגעץ נישט טויגען.

— איך זוך נישט קיין יחוס, איך וויל נאָך לעבען! יאָ, איך וויל לעבען, לעבען, לעבען...

וואָווע ברעזער האָט געשוויגען און דערביי קרענקליך געקלאַפּט אין טיש; אַזוי האָט איהם נאָך לאַנע קיינמאָל נישט געזעהען.

לאַנע האָט מורא געהאַט, וואָווע וועט אַרויס פון געדולד און, ווי פאַראַיאָהרען, וועט ער זיך אויף איהר אַ וואָרף טון שלאָגען. זי האָט אַליין נישט געוואוסט, וואָס צו טון; אין דער רגע איז איהר געוואָרען פרעמד די גאַנצע וועלט און שווער איז איהר איצט געווען אַרויסצוגעהן פון שטוב, מאַכען אַ פריהליכע מינע, אַוועק איבער'ן דאָרף און אָנהויבען צו דערצעהלען נסים ונפלאות פון מאָסקווע, ווי זי וואָלט עס געדאַרפט טון; — דאָס איז איצט געווען אוממעגליך. אויס'טענה'ן זיך מיט וואָווע'ן, איז אויך קיין פעולה נישט. וואָלט כאָטש דער עלטער יאָשע געווען אין שטוב; אין זיין געגענוואַרט האָלט זיך וואָווע איין.

לאַנע האָט פערביסען די ליפּען, אַזש ביז בלוט האָט זי די ליפּען פערביסען, און צוגעגאַנגען גאָר באָהענט צו וואָווע'ן, אָנגענומען זיין האַנד און ווייך גערעדט:

— אמת, טאַטע, איך בין געווען אין מאָסקווע; דאָרטען בין איך געווען אַ פרייע בירגערין; האָב אפילו געמאַרשירט מיט אַלעמען צום „רויטען סקוועיר", איבאיינעם מיט אַלע פרייע בירגער, יודען און נישט-יודען; אפילו דו וואָלסט אויך געקאָנט זיין איינער אין די געשלאָסענע רייהען. נו, איז וואָס, מיינסטו איך האָב געדאַרפט בלייבען אין מאָסקווע? אמת, איך בין יונג; דיר קאָן זיך אויסדוכטען, אַז פאַר דיין טאָכטער האָט עמיצער צוגעגרייט אַ גרויס אומגליק, ווי דאָס איז געווען אַמאָל, ווען אַ רייכער טאַטע האָט צוגעגרייט פון אַלדאָס-גוטס פאַר זיין טאָכטער, די צוקונפטיגע כלה, און זי האָט נאָר געדאַרפט געדולדיג אויסוואַרטען אויפ'ן בעשערטען חתן, כאַ-כאַ-כאַ, — האָט לאַנע ביטער אַ לאַך געטון, — יענע צייט, טאַטע, איז דאָך שוין

(ווייטער זעהט 15. זייט)

„האָניג"-חודש פון פערהייראַטע

פון ה. בלום

דאָס פּאָרעל הויבט אָן דאָס נייע לעבען, דאָס פערהייראַטע לעבען. אָט אין דער טומעלדיגער וועלט געפינען זיך צוויי מענשען פלוצלינג אין אַ וועלט פאַר זיך אַליין, די פרוי הויבט אָן צו בעטראַכטען איהר מאַן פאַר איהר הויפּט-אינטערעס. און ער, די פרוי, ווי די הויפּט-העלדין פון דער לעבענס-דראַמע, וואָס שפּילט זיך אָפּ אַרום איהם. פריהער האָבען פריינד און פאַמיליע קלובען און טעאַטער'ס, קינאָס און ספּאָרט אויסגעפילט זיין עקזיסטענץ, און איצט האָבען זיך די אַלע אינטערעסען קאָנצענטרירט אויף איין פּערזאָן; יעדענפאַלס איז דאָס אַזוי די ערשטע צייט. און מען הויבט אָן צו שפּירען, און דאָס איז אפשר דאָס וויכטיגסטע פון פערהייראַטען לעבען, אַז וואָס עס זאָל נישט פּאַסירען, אַ מלחמה אָדער אַן ערד-ציטערניש, פּלוצימדיג רייכטום אָדער גליק, אַ קאָפּ-וועהטאָג אָדער אַ פּעלוסט אין געשעפט, — וואָס עס זאָל נישט זיין, איז פאַראַן איין מענש אין דער וועלט צו וועמען מען קאָן זיך גלייך קעהרען און צו וועמען מען וויל זיך גלייך ווענדען, און דאָס איז דער מענש וועמען מען האָט גענומען פאַר אַ לעבענס-בעגלייטער.

דער מענש איז פון דער נאַטור אַן איינזאַמע בריאה; אָבער ווי גרויס אונזער געזעלשאַפטליכער קריין זאָל נישט זיין, און ווי פעל-צווייגט אונזערע וועלטליכע אינטערעסען, נויטיגען מיר זיך אַלע אין איין מענשען צו וועמען מען קאָן זיך ווענדען צו יעדער צייט, אונטער אַלע אומשטענדען מיט אונזער איבערלעבענישען און פּראָבלעמען, גוטע צי שלעכטע. דאָס מיינט פריינד, איז אייגענטליך, די אורזאַכע, די פונדאַמענטאַלע און נאַטירליכע אורזאַכע, וואָס טרייבט אפילו די גרעסטע געגענער פון הייראַט, צו נעמען דעם שריט. מען זעהט איין, אַז ווען מען האָט די גאַנצע וועלט אַלס אַ פריינד, האָט מען קיינעם נישט, און אַז מען קאָן זיין זעהר איינזאַם אויף דער גרויסער, ברייטער וועלט-אַרענע. נעמט מען זיך איין מענשען צו זיך אַזוי ווי אָדם האָט געטון, און דער איין מענש ווערט די גאַנצע וועלט אין מיניאַטור.

דאָס איז דער אימפּולס, וואָס פיהרט צו הייראַט, און דאַכט זיך אַ גאָר נאַטירליכער און געוועהנליכער אימפּולס. אָבער יונג-פערהייראַטע מענשען דערשרעקען זיך אַביסעל פאַר דעם דאָזיגען וועלטעל, וואָס זיי בויען פאַר זיך. אָט, ערשט נעכטען דאַכט זיך, איז מען געגאַנגען און געטון, געמאַכט נייע בעקאַנטשאַפטען, געפלירטעוועט און געקאָקעטעוועט, געזוכט און געהיפּצט, און פלוצלינג — אַן ענדע. אַלע וועגען פיהרען אין איין ריכטונג — אַהיים, אַלע אינטערעסען לאָזען זיך אויס אין איין פונקט, די היים.

איז די דאָזיגע שרעק אויך אַ נאַטירליכע און לאָמיר זאָגען אויך אַ געזונטע. און דאָ דאַרף די פרוי, מעהר ווי דער מאַן, שטעהן אויף דער וואַך און זעהען נישט מאַכען קיין אומזיסטע פעהלערען. זאָל זי נישט פרובירען מאַכען פון דעם נעכטיגען וועלט-מענש, אַ בירגער און היים-מענש; זאָל זי נישט אָנהויבען אַגיטירען צופיל פאַר דער פלוצימ'דיגער רעוואָלוציע אין איהר יונגען מאַן. די פרוי איז פון דער נאַטור מעהר פעהיג אויף נאַטירליכע איבערגאַנגען, און מיר זעהען ווי זעכצען יאָהריגע מיידלעך קאָנען ווערען באַלעבאָסטעס אין פיער און צוואַנציג שעה, פשוט דערפאַר ווייל פון דער נאַטור זענען זיי בעשאַפען געוואָרען צו זיין אַ באַלעבאָסטע, און די אַלע מיידעלשע יאָהרען זענען געווען אַ מין צוטריט און פאָרבערייטונג פאַר דער פעריאָדע, דעריבער פאַסט זי זיך אַריין אַזוי גיך און גוט אין איהר נייער ראָל.

דער מאַן ווידער, ווי מיר האָבען אָנגעוויזען, ווערט אַביסעל איבעראַשט פון דער נייער ראָל, און קאָן זי נישט אויפפאַסען אַזוי גרינג. און אויב די יונגע פרוי זיינע הויבט אָן איהם צו טעראָריזירען, איהם ציהען ביים אַרבעל צו ווערען אַ באַלעבאָס און אַ בירגער, וועט זיין שרעק וואַקסען, און אָפט ברענגען גאָר שלעכטע רעזולטאַטען.

די וועלט ראָט אפילו אַ פרוי צו נעמען דעם מאַן אין די הענד גלייך נאָך דער חתונה, ווייל דעמאָלט קאָן זי מיט איהם טון דאָס וואָס זי וויל, און איהם „רעפאָרמירען" ווי זי זעהט עס פאַר נויטיג. מיר גלויבען נישט אין דער דאָזיגער טעאָריע. בעסער דעם ערשטען יאָהר, די ערשטע צוויי יאָהר, לאָזען איהם אָנהאַלטען זיינע „ווייסע" חטאים, די יעניגע שוואַכקייטען און עקסצענטריציטעטען, וואָס מיינען פאַר איהם אַזוי פיל. ערשטענס, וועט ער אָנהאַלטען זיין פּערזענליכקייט, און צווייטענס, וועט לענגער אָנהאַלטען די האָניג-פּעריאָדע. צו וואָס וועלען געזעצטע, בעזאַכטע, איינגעאָרדענטע מענשען איידער די קינדער קומען?.. צו וואָס אַרויפציהען אויף זיך צו גיך די קליידער פון באַלעבאַטישקייט און טאָג-טעגליכע געוואוינהייטען? דאָס מיטלעבען און צוזאַמענלעבען וועט עס שוין אַליין פון זיך שאַפען.

זאָל בעסער דער יונגערמאַן בלייבען יונגערמאַן; זאָל די פרוי איהם נישט איינשפּאַנען אין אַ געוויסער ריטינע, און איהם שטעלען פאָרמולעס.

די גרעסטע צרה אין פערהייראַטען לעבען איז ווען די צוויי מענשען הויבען אָן צו לעבען לויט אַ טאָג-טעגליכען פּלאַן אָהן וואַריאַציעס, אָהן רייעסען, אָהן אויפרעגונגען, אָהן טומלענישען פון דער גרויסער וועלט. און די פרוי דאַרף נישט אַרויפצווינגען אַזאַ מין מאָנאָטאָנע אָרדנונג, הגם עס ליגט אין איהר נאַטור אַרומצוצוימען דאָס פערהייראַטע לעבען אַזוי, אַז איהר מאַן זאָל נישט האָבען קיין בעזונדערע אַרויסגאַנגען און איבערווידזעל-אויסגעאַרבייטע וועגען.

און כדי אויסצומיידען די דאָזיגע מאָנאָטאָנישע אָרדנונג, דאַרף זי זעהן נישט נאָר צוריקהאַלטען איהר אימפּולס איהם איינצושפּאַנען, נאָר זי מוז אַליין אויך צוגעבען פאַרב און וואַריאַציע. זאָל זי אָנהאַלטען עטליכע זייטיגע אינטערעסען, כדי זי זאָל קאָנען דערציילען איהר מאַן אין אָוונד, אַז זי האָט געזעהען די און די פרויען, און וואָס ע... האָט איהר דערציילט; זאָל זי לייענען אַ ביכעל, און איהם דערציילען דעם אינהאַלט; זי אָנטון אַן'אַלט קלייד מיט אַ נייער בעפּוצע כדי צו ציהען זיין אויפמערקזאַמקייט אויף ד... נייעם קאַלנער; זאָל ער קומען אַהיים און געוויסען אָוונד און געפינען אַ ביי שטיקעל מעבעל אָדער אַן'אַנגענעהמען גאַסט; זאָל זי אין אַ מיט... מאָנטאָג איהם זאָגען, אַז זי וויל געהן צו אַ ווייסער לעקציע, און איהם ראַטען צו געהן אַל... אין אַ קינאָ אָדער פערברענגען אין שטוב, באַכדעם זאָלען זיי זיך טרעפען ערגיץ, נעמען שפּאַציר און קומען אַהיים צוזאַמען.

דאָס בעזעצען און איינאָרדענען זיך זענען טאַקע גאָר וויכטיגע אומבייטס-פונקטען אין לעבען פון צוויי יונגע מענשען, אָבער מען דאַרף זעהען, אַז דער אומבייטס-פּראָצעס זאָל אַנגע... נישט גיך צו גיך, זאָל בעסער נעמען לענגער און ווערען לענגער.

איידער די קינדער קומען, מעגען זיך ביידע פערגינען צו בלייבען „יונגע" מענשען אין לייכטערען זין פון וואָרט; זיי מעגען נאָך זיך דערלויבען אַ סך נאַרישקייטען און אַ סך קליי... ניגקייטען, וואָס וועלען אפילו שאַפען קריגערייען פון צייט צו צייט; אָבער די דאָזיגע קריגערייען מיינונגס-פערשידענהייטען און מיספערשטענדנישען וועלען צוגעבען פריש בלוט צו דער עקזיסטענץ פון ביידע און צו זייער געמיינשאַפטליכער עקזיסטענץ.

זוכט נישט צו מאַכען דאָס ערשטע יאָהר אָדער די ערשטע עטליכע יאָהר נאָך דער חתונה צו גלאַט, צו גראָד און צו שטיל. עס קומען אַ שטילע יאָהרען שפּעטער, צו שטיל און צו באַטאָן אפשר. פערגינט זיך די אַלע סטימולירענדע שטרייטען פון יוגענד. זיי וועלען פערלענגערן אייער „האָניג"-פּעריאָדע, און נישט שאָדען ווייטערער און מעהר סאָלידער פּעראייניגונג, מען דערוואַרטעט פון פערהייראַטען לעבען.

פיניעלע מזיק
גיט רשון

צ'זעיץ, יאַטן, כ'גיי פאַבינדן דעם האַלדז מיט אַ פאַטשיילע אין מיט וואַטע. כ'שווענק מיר מיט באַרזיירע און מ'לייגט מיר קאַניפּראָסען אַבעט.

צ'וויסך כאַדזשביג, פון וואָנעז כאַב אַזאַ האַלדז גיקריגן ? צ'מיינך, אַז כאַמיך פאַקיהלט ? ניין ! כ'בין גיוועין אַפּן זיצעכץ פון שטוט־ראַר (געמיינט : שטאָט־ראַט).

אוי אַב איך דאָרט, אַף דער גלעריע, גימאַכט גיוואַלטן ! כאַניש גישאַנעוועט די יענדיקעס, כאַזיי אַראַנגיזוגט אין טאַטנס טאַטן אַראַן. ווי באַר אַ שאַלעוו אַט געשריגן אַף די ציין : זשידזשי דאָ, פאַלעסטינע, אַב איך פין דער גלעריע אַ געשראַ־מגעבן : העי, סטאַוויקאַרקע, ביזע מאַנדראַי שע ! טשימיי געמבע !

צ'הערך ? אַז איך אַב גיזעין ווי די אַנטע־סעמיסטען אַבן געגראַרזשעט די יזון מיט די פאַס־טן, אַב איך מיך שוין ניש גיקענט אנהאַלטען, סאַט מיר גינימען בורטשן אין באַעך, כאַב גי־מיינט אַז די קישקיס דרייען זיך מיר איבער. איך אַב גינימען שרייען און טאַמפּיען מיט די פיס. ווען מ'לאָזט מיך אַראַפּ פין דער גלעריע, וואָלט איך דאָרט אין דעם שטוט־גאַר גימאַכט שוואַרץ שאַבים. כ'וואָלט זיי גיוויזן, וואָס פיניעלע קען !

אָט מען דעה מיך ניש אַרופגילאָזט, אַב איך גימיזט זיצן אין קיקן ווי אַ גרויסע יידישע ראַט־ניקעס לאָזן זיך ניש בלוזן אין דער קאַשע אַראַן. כ'זאָג ענק, יאַטן, אַז פין איינעם אַב איך גיגאַט אַ פשיעמנאָשטש. צאָך גידאַרפט העירן, ווי דער אַוודיקאַט ווייצמאַן אַט זיי פאַציילט די מאַנסע, פין שוויגער — כאַבאַר אַזוי געקוואָלן !

יעץ גיי איך פאַבינדן דעם האַלדז, און כ'שווענק מיר מיט באַרזיירע. דערוואַל אַצך מיר אַ גיטן שאַבים און זאַצך מיר גיזינט.

א קלוג משרת

מאַדאַם : גיי באַר רופע און רוף אַ דראָזש־קע, דער הער פאָהרט קיין פאַריז.

משרת : אַזוי וויט אויף אַ דראָזשקע ?

רעלעם.

באמת א סקאנדאל !
א מעשה'לע וועגעז קורט קאטש'ז

אין די טעאַטער־קרייזן דערצעהלט מען אַזאַ מעשה'לע :

מיט עטליכע טעג צוריק, האָט די קולטור־ליגע אָפּגעקויפט אין יידישען טעאַטער אַ פאָרשטע־לונג. געשפּילט איז געוואָרען „סער־זשאַנט גרישאַ“, די קולטור־ליגע“ האָט פריהער געהאַט אויסגעקויפט אַלע בילעטען ביז'ן לעצטען פּלאַץ.

פאַר דער פאָרשטעלונג קומט קורט קאַטש אויף דער ביהנע, און זעהענדיג דעם ריזיגען עולם אין טעאַטער, רופט ער אַוועק קאַרנטייער'ן און אַ זייט און זאָגט צו איהם:

— חבר קאָרנטייער, ביי אַזאַ זבאַר פעי־קויפט מען אַ פאָרשטעלונג ?!..

א באַרמהערציגער הויזווירט
געהערט פון גאספאדאזש אליין

צום היגען הויזווירט אורומטשעזיטש קומט אַריין אַ ייד דינגען אַ דירה, פרעגט איהם דער ווירט :

— וויפיל קינדער האָט איהר ?

— זיבען.

— אויב אַזוי קען איך אייך לייַדער די דירה נישט פאַרדינגען.

— פאַרוואָס ?

— ווי אַזוי וועל איך קענען אַרויסוואַרפען אַ טאַטע מיט זיבען קינדער ? — האָט ה' אוו־רומטשעוויטש געענטפערט.

ס'קוינט נישט !

סובלאָקאַטאָר (צו דער ווירטין) וויפיל קאָסט ביי אייך דער צימער אַ חודש ?

ווירטין: 25 זל. אַ חודש.

סובלאָקאַטאָר (צו זיין פרוי) קום, פעלע, ס'איז צו ביליג. אַזאַ קליינע סומע וועט מיר נישט פאַסען נישט צו בעצאָהלען.

זי פערשטעהט אנדערש

בעל־הבית: אויב דו וועסט זיין אַ לייט בעק־קומסטו פון מיר אַ קלייד.

דינסט : און די מאַדאַם וועט גאָר אַנקומען ?

— וועט זי בעקומען דאָס קלייד.

ס'ווענדט זיך !

וו'יי ב : עס שטייט אין „ביינעם פאָלקסבלאַט“, אַז ס'איז געשטאָרבען אַ פרוי וואָס איז אַלט געווע־זען 120 יאָהר, וואָס זאָגסטו ? קען איך אויך אַזוי אַלט ווערען ?

מאַן : אויב דו וועסט ווייטער אַזוי לאַנג שטיין איינ'איין עלטער — צווייפעל איך דערין.

היינטיגע קינדער

מאַדעם: (רופענדיג דעם משרת): פייגעלע, קום באַר אַריין !

קינד : מאַמעשי, ס'משרת הייסט פייגעלע? טאָ פאַרוואָס רופט זי דער טאַטעשי — טייבעלע ?

ש רעלעם.

כמעט געטראפען
דער פראווינצער און דער אפטייקער

אַ פּראָווינצער ייד קומט אַריין אין אַנ'אַפּ־טייק, ווענדט זיך צום פּראָוויזאָר :

— כ'וואָלט געוואָלט עפּעס אוּאַ... אוּאַ... איך האָב פערגעסען ווי דאָס הייסט

— צו מיגרענע? — פרעגט דער פּראָוויזאָר.

— אָט... אָט... באַר ביי אונז אין שטעטעל רופט מען דאָס — אַ פּראַשעק צו וואַנצען.

א מענש מיט א רייכער פאנטאזיע

שעף (צום אָנגעשטעלטען) פאַרוואָס האָט איהר מיר געזאָגט, אַז איהר האָט 5 יאָהר געאַר־בייט אין דער ווידזעווער מאַנופאַקטור ?

אָנגעשטעלטער : דער שעף האָט דאָך ווי־ראַוש־ע געשריבען אין דער אַנאָנסע, אַז איהר זוכט אַ מענש מיט אַ „רייכער“ פאַנטאַזיע!

צווישעז בחורים

ערשטער : איז דאָס אמת ? כ'האָב געהערט אַז דו האָסט שוין די טעג חתונה ?

צווייטער : יאָ, ס'איז אמת ! מיינע טעג זע־נען נעבעך געצעהלטע.

זיך פערורעדט

ער: דו האָסט געלעזען די בריף, וואָס איך האָב דיר געשריבן פון די ליכטיגע זומער־נעכט, וואָס מיר האָבען פערבראַכט ?

זי : אַזוי גאָר ? דו האָסט דאָס געשריבען די בריף ? און איך האָב געמיינט, אַז אַנ'אַנדערער.

דראבנע אנאנסעז
ביז 15 ווערטער צאהלט בעניעס צו 1 זלאטע

איך ווענד מיך צו דעם, וואָס האָט מיר צו־גע'גנב'עט די קאַלאָשען ער זאָל מיר אָפּשיקען די מעשענע ליטערעס ס. ס.

צו מיין מאַן !

קענסט שוין אַהיים קומען, כ'האָב אַרויס־געוואָרפען דעם סובלאָקאַטאָר און דעם ראַניאַ אויך.

איך מאַך אויפמערקזאַם מיין בוכהאַלטער, וועל־כער איז אַנטלאָפען מיט מיין ווייב מיט'ן שליסעל פון דער קאַסע, אַז דאָס צווייטע איז מיר אומבעדינג נויטיג. דאָס ערשטע דאַרפען, קען ער האַלטען פאַר זיך.

דער קונדס

● הומאר ●

● סאטירע ●

צוזאמענגעשטעלט פון אב — נעק ●

ביילאַגע צום „נייעם פאלקסבלאַט“ נומער 288 פרייטאג, דעם 14 דעצעמבער 1934

דער ענדעק גרייט זיך

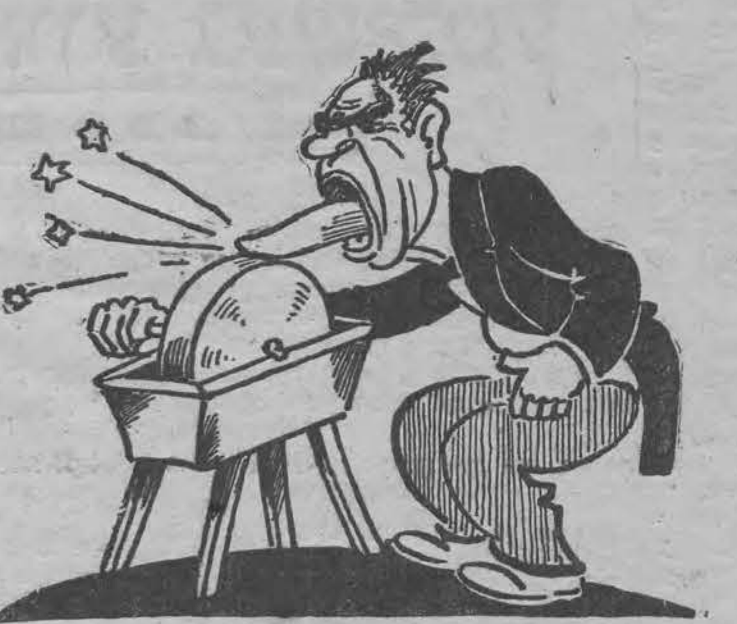

צו דער זיצונג פון לאדזער שטאט־ראַט...

פאליטיק פון וואר

שלום ?

האלטן מיר טאקע ביי שלום אויף אונזער וועלטעל, אזוי זאגט דאך אונז אן דער פעלקער־ליגע ראט.

צווישן אונז דיפלאמאטן איז היינטיגע וואך געווען א וואכשע וואך. דאס וואשינגטאן איז בעשאפט אין דעם, וואס מען האט זיך צונויפגעקומען מיט גרויס אויפמערקזאמקייט צו דער ארבייט פון פעלקער־ליגע־ראט און גאנץ דייטליך געזעהן ווי ווייט עס דעריגרייכט די ליבע דארט צווישן די פעלקער.

און, האט מען זיך דארט ליב ! פאר גרויס ליבע וואלטען זיי זיך איינער דעם אנדערן די נעז אפגעביסען אויב נישט אויסגעשלאגען, אז אויך די קעפ.

שלום ! ? דער פעלקער־ליגע־ראט זאגט אזוי, מוזן מיר גלויבען דעם ראט. אפשר וועט אונז לייכטער ווערען דורכ'ן גלויבען...

יודען זענען שולדיג !

צוגעשיקט ספעציעל פארן „קונדס“

אין א בערלינער שולע פרעגט דער לעהרער א שילער :

— זאג מיר, האנס, ווער איז שולדיג אין דער איצטיגער מפלה פון דייטשלאנד ?

— די יודען ! — האט דער שילער געענטפערט.

דער לעהרער פרעגט א צווייטען שילער :

— ווייסט דו פריץ, ווער ס'איז שולדיג אין דעם, וואס דייטשלאנד האט פארשפילט די מלחמה ?

— די יודען ! — האט פריץ געענטפערט.

— מיט וואס ? האט געפרעגט דער לעהרער.

— ווייל די יודען זענען געווען ליבעראלען — און זיי האבען צוגעשטעלט שלעכטע אמוניציע — האט פריץ געענטפערט.

אין דער ריין ארישער שולע, האט זיך באהאלטען איין יודישער שילער, וועלכער האט זיך דער לעהרער צום יודישען שילער :

— זאג דו, הערמאן, ווער איז שולדיג אין דעם, וואס די דייטשען האבען פארשפילט די קריג ?

— די יודען, האט הערמאן געענטפערט.

— דו זאגסט אויך אזוי ? — האט זיך דער לעהרער געוואונדערט. טא ערקלער מיר, פארוואס די יודען זענען שולדיג ?

— ווייל יודען זענען געווען גענעראלען.

— וואס רעדסטו ? האט זיך דער לעהרער געבייזערט — אין דער דייטשער ארמיי זענען געווען יודישע גענעראלען ?

— ניין, אין דער ענגלישער ארמיי — האט דער יודישער שילער געענטפערט. ס. ט. רוגאטש.

א גוטע עצה פאר געבעלס'ן

אימפארטירט פון היטלערלאנד

געבעלס איז קראנק געווארען, האט ער געשיקט רופען צו זיך א דאקטאר, דער דאקטאר איז גראד געווען א יוד, וואס געבעלס האט נישט געוואוסט.

— וואס פעהלט אייך ? האט דער דאקטאר איהם געפרעגט.

— עפ־ס פיהל איך די לעצטע צייט שטארקע קאפשמערצען, האט זיך געבעלס פאר איהם געקלאגט.

— קאפ־בעהעדער האט איהר שוין פראבירט זיך צו מאכען ?.. האט דער דאקטאר געפרעגט געבעלס'ן.

— ניין, ענטפערט איהם געבעלס, ווי אזוי זאל איך זיי מאכען ?

— איהר דארפט נעמען, ערקלערט איהם דער דאקטאר — א וואנע וואסער און אונטערטינקען דעם קאפ 5 מאל און ארויסנעמען איהם צוריק 4 מאל. א. רעלעם.

וואס וועלען יודען פארלירען ?

די דייטשע רעגירונג האט ארויסגעגעבען א אמוניציע צו די יודישע פליטים, אויב זיי וועלען זיך נישט אומקעהרען צוריק, וועלען זיי פארלירען די דייטשע בירגערשאפט און וועלען נישט האבען קיין רעכט צו געניסען... פון די גומענע פאל־קעס.

א טשיקאווע געשיכטע

ברעקלעך פון לעבען ● פון ב. קאווענער

דערציילט א יוד :

דאס לעבען איז ריך אין פאסירונגען. ווען איך וועל אייך איבערגעבען, אין קורצען, א פאר בלעטלעך פון מיין לעבען, וועט איהר זיכער האבען פאר אייער ציילונג א געשיכטע וואס וועט זיין אינטערעסאנט.

„איך שטאם בין איך פונקט דרייסיג יאהר. די גאנצע צייט בין איך א שניידער ביי מענער־ארבייט. איך קום אויס פון שניידער.

„אין די דרייסיג יאהר, האב איך 24 מאל געשטרייקט. פון די אלע 24 שטרייקען, האב איך 18 געוואונען, און זעקס פארלוירען.

געשטרייקט האב איך די גאנצע צייט ביי 18 באלעבאטים, פון די 13 לעבען נאך 8; 5 זענען שוין אויף דער אמת'ער וועלט.

„ פון די 8 וואס לעבען נאך, זענען דא פיר וואס מוטשען זיך מיט'ן טויט ; זיי געהען ממש אויס פאר א ביסען ברויט ; זיי זענען שוין לאנג אויס קאפיטליש מאכער'ס.

„איינער האט זיך פער'סמ'ט, איינער האט זיך אויפגעהאנגען אין קעלער, א דריטער איז גע'הרג'עט געווארען און דעם פינפטען האט אן אויטאמאביל איבערגעפאהרען אויף טויט.

„איינער וועל איך אייך איבערגעבען דעם צופאל פון מיינע דירות : אין די דרייסיג יאהר, וואס איך געפין זיך דא, האב איך געהאט פיר באלעבאס־עס וואס איך בין געווען א סובלאקאטאר. מיט דריי האב איך נישט גוט געלעבט

„ אמת'ע יענטעס“!

„אבער איין באלעבאסטע האב איך געהאט זעהר א שעהנע און א וואוילע און אנטעליגענטע זי פלעגט זיך האלטען זעהר ציכטיג ; דאס הויז האט געשמעקט און אלע ווינקעלעך. זי פלעגט אפט געהן מיט מיר אין קינא. איהר מאן איז אויך געווען א וואוילער מענש, אן איידעלער, אבער א נישט־געזונטער. זיינע לונגען זענען געווען נישט קיין פויגעלדיגע.

און ער איז טאקע געשטארבען, ווען איך בין געווען דארט א סובלאקאטאר.

א שטיקעל צייט איז אוועק און איך האב טאקע חתונה געהאט מיט דער באלעבאסטע, מיר זענען מאן און ווייב ביז'ן היינטיגען טאג.

„קיין קינדער האבען מיר נישט ; אבער מיר בענקען נישט נאך זיי ; מיר זעהען די גרויסע גליקען וואס עלטערען האבען היינט פון קינדער.

„אט מיט דער פרוי מיינער האב איך שוין געוואוינט אין א וואסערע צעהן דירות. פון די צעהן האט מען מיך, סך הכל, ארויסגעשטעלט אין גאס זעקס מאל. איך האב פשוט נישט געהאט קיין געלד אויף דירה־געלד. פון די 6 מאל, וואס מען האט מיר ארויסגעשטעלט אין גאס, איז געווען פינף מאל ווינטער אין די גרעסטע פרעסט און איין מאל — זומער אין די גרויסע היצען.

„פון די זעקס ווירטסלייט, וואס האבען מיר ארויסגעשטעלט די זאכען לעבען נאך צוויי. פיר זענען שוין „אויסגעווען די צייט“ ; איינער איז ארונטער פונ'ם זיבען ; ער איז געשטארבען אין א משוגעים־הויז ; א צווייטער איז אראפגעשפרונגען פון א בוידעם און מעהר נישט געזעהן די אויגען ; א דריטער האט זיך געשאסען בשעת ער האט פארלוירען זיינע הייזער און דער פערטער איז בעגאנגען עפעס א שווינדעל, האט מען איהם ארייגעזעצט אין „חד־גדיא“, און דארטען איז ער געשטארבען.

„און די צוויי ווירטסלייט, וואס לעבען נאך זענען איצט מיינע לאקאטארען איהר פערשטעהט מיך נישט ? אט וועל איך אייך דאס קלאהר מאכען, ווען איהר פערשטעהן : מיט פיר יאהר צוריק איז געשטארבען מיין פרוי'ס מוטער, מיין שוויגער, הייסט עס, און איז איבערגעבליבען פון איהר אכט טויזענד דאלאר אין באנק. (איהר באנק האט זיך אבנים, פערגעסען צו פער־מאכען..). און אזוי ווי מיין פרוי איז דאס איינציגע קינד געווען, האט זי בעקומען דאס געלד. האבען מיר דאך נישט געוואלט, אז דאס געלד זאל זיך צוקריכען, האבען מיר געקויפט א הויז זעהר ביליג, א הויז פון פיר וואוינונגען.

„מיר האבען עס געקויפט און פערדונגען די וואוינונגען און אויסגערעכנט, אז מיר זאלען ארויסקריגען נישט מעהר ווי אונזערע הוצאות, האבען מיר באלד פערדונגען אלע וואוינונגען.

צווישען די פאמיליעס, וואס וואוינען דארטען געפינען זיך אויך די צוויי געוועזענע ווירטסלייט מיינע, וואס האבען מיך מיט יאהרען צוריק ארויסגעשטעלט מיט מיין ביסעל ארימקייט אין גאס אין די גרויסע פרעסט.

„זעהט איהר שוין, מיין פריינד, ווי עס פיהרט זיך אונזער וועלטעל? האבען זיך די צוויי גרויסע ווירטסלייט וואס האבען געברענט א וועלט אין פערשידענע טויזענטער'ס אין קארטען און [illegible]

„ווייסט איהר גלייכער, אז מען זאל זיי לאזען זיצען. און יוישעל אין ביי אונז טאקע ווערט, וואס מיר האבען די מעגל־קיום צו היילען די צוויי געוועזענע ווירטסלייט, אז מיר האבען מענש־ליכע הערצער, אז מיר בעווייזען מעהר יושר ?

„אט א דאס, מיין פריינד, איז דאס לעבען. עס איז נישט מעהר ווי א וואגשאל : איינער געהט ארויף און איינער אראפ.

„איז דאס נישט אינטערעסאנט ?

„פאלגט מיך און פערצייכענט די געשיכטע און דרוקט עס אפ אין „קונדס“.

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאג : ווי געהען די געשעפטען, פאניע שבת הגדול ?

שבת הגדול : ס'איז ביטער מ'לייזט נישט א גראשען, מ'האט אויפגעהערט צו קויפען, אפילו די וואס בעצאהלען נישט, קויפען אויך נישט.

עפעס פעהלט

ווייב (בוים שפיגעל) : וואס זעהסטו אין מיין קלייד ?

מאן : אלץ זעה איך — נאר קיין קלייד נישט.

צייט־מאטיוו

רבותי, ס'וועלטעל
איז געווארען פערדרייט,
ווינטער רעגענט
און זומער שנייט.

פאבריקאנטען זיצען אין „טשורמע“
די קאסעס זענען פוסט,
—חכמה און בילדונג
איז אריין אין די פיס.

ווייבער פיהרען ס'רעדעל (גייען אין די הויזען)
מענער צערעווען שטרימף
עפעס איז ס'וועלטעל
אריין אין א זומפ . ש. רעלעם,

אמען ווערען געזוכט

אין א היגער ביליגער קוך

אין א היגער ביליגער קוך, נאכ'ן עסען ווענדעט זיך איינער פון די עסער'ס צום קעלנער :

— פאניע קעלנער ! דא אין דער קוך וואלט מען אייגענטליך געדארפט צונעמען א צווייטען דריי אמען,

— צו וואס ? — האט דער קעלנער געפרעגט.

— נאכ'ן עסען זאלען זיי די עסער'ס אביסעל צו בעהרען.

זאשקא און מאניושא

שמועס צווישען 2 קינדער

זאשקע : דו ווייסט מאניושא, איך קריג איבעריג 20 גראשען פון דער מאמעשי, איך זאל אכטונג געבען אויף מיין שוועסטער'ל.

מאניושא : און איך קריג איבעריג א זלאטע פון מיין שוועסטערס חתן, או איך זאל נישט אכטונג געבען.

צווישען ווייבער

— וואס איז איהגס מאן ?
— א מעלעפאניסט.
— ?
— ער האלט איין, אין טעלע־פאן
— און איהגס ?
— מיינער איז א דערדיקער
— ?
— ער שפילט טאג און נאכט א רעדע
רעלעם

אין א היגען רעסטאראן

— קעלנער (צו א גאסט וואס האט אפ־געווישט ס'מעסער אין טישטעך) :

— וואס ווישט איהר עפעס אפ דאס מעסער אין טישטעך ? ערשטענס איז דאס מעסער ריין, צווייטענס מאכט איהר דאך שמוציג דאס טישטעך. רעלעם.

היינטיגע צאהלערס

— קען מען נישט רעדען מיט אייער מאן ?
— ער איז יעצט נישט אין דערהיים — ער איז געגאנגען מאהנען א חוב.
— און א צוואה האט ער איבערגעלאזט ?

א ביסעל לאדזשיש

ווי מען שמועסט, האט מען לעצטענס צווישען די פראטאקאלען, וואס מען האט געמאכט יודען פאר האנדלען אן זונטאג אויך געמאכט א פראטאקאל א טערק.

— ארימער טערק, מ'האט דיר נעבעך אנגע־טון אויף טשיקיש !

אמאל איז געוועזען א קארנאוואל היינט איז א וואל־קארנע..

דריי מאל „K“

היטלער האט געזאגט, אז פרויען דארפען בעשטעהן פון דריי ק. : קיכע, קירכע און קינדער.

—אונזערע ווייבער בעשטייו אויך פון דריי מאל ק. :

קריניצע, קאכאנעק, קארטען. רעלעם..

מיט אונזערע אפליקאנטען

האלט עם זעהר שמאל

מיט די אפליקאנטען אין פוילען איז זעהר שלעכט, אזא געוואלדיגע איבערפראדוקציע, זיי דרעהען זיך ארום אהן א שטאך־ארבייט.

איצט איז די צרה נאך גרעסער : ס'איז קיין ווינטער נישטא, מ'זעהט נישט קיין טראפ שניי, וואלט כאטש געפאלען א שניי, ס'וואלטען פער־שיט געווארען די וועגען, די באהן־ליניעס זאל־טען זיי נאך געהאט עפעס א בעשעפטיגונג...

פונקט ווי א דעפוטאט

שמועס צווישען צוויי ווייבער

יודענע (צו דער שכנ'טע) : זי ווייסט, גי־טעלע, מיין מאן איז פונקט אזוי ווי א סיים.דעפוטאט

צווייטע : מיט וואס נאפשיקלאר ?

— ער איז נישט קיין גרויסער חכם, טוט נישט די האנד אין קאלטען וואסער, רעדט פאר פייער און וואסער און איז אויף דיעטע.

א שונא ווינשט ער דאס נישט

— ווייסט בעריל, עס האט מיר פאסירט א פאל, וואס איך וואלט עס נישט מיין גרעסטען שונא .

— דהיינו ?

— איך האב געווינען 10000 זלאטעס אויף דער לאטעריע זאל איך דאס ווינשען א שונא ?

דעם מאנס טרייסט

דאקטאר : איהר מוזט זיין שטארק, אייער ווייב וועט נאך אויסהאלטען דעם היינטיגען טאג.

מאן : אויב איך האב מיט איהר אויסגע־האלטען 40 יאהר, וועל איך דעם טאג אויך אויס־האלטען. רעלעם.

ענדליך איז זי זיין !

מאן : ווייסט פערעלע, היינט ווייס איך, אז דו ביזט מיינע.

ווייב : ס'טייטש ? מיר זענען דאך שוין א גאנץ יאהר נאך דער חתונה!

מאן : יא, אבער היינט האב איך אויסגע־צאהלט די לעצטע ראטע פאר'ן חופה־רייפעל.

רעלעם.

„דאס נייע ארץ=ישראל"

גרויסער ארץ=ישראל=פילם אין „פילהארמאניע"

אונטערן פראטעקטאראט פון דער פויליש=פאלעסטינישער האנדעלס=קאמער.

היינט פרייטאג, מארגען שבת און זונטאג ווערט אין דער היגער „פילהארמאניע" נארוטאוויטשא 20 דעמאנסטרירט ווערען א פילם א. נ. „דאס נייע ארץ=ישראל".

דער אויטאר פון דעם דאזיגען פילם, ד"ר יאקעל האט זיך געגעבען די מיה צו ווייזען אין משך פון א צווייי-שעה'דיגען סעאנס אלץ, וואס איז שוין ביז-איצט געשאפען געווארען אויפ'ן ווירטשאפטליכען און קולטורעלען געביט אין ארץ-ישראל.

דער יודישער צושויער, פאר וועלכען ארץ-ישראל איז היינט נישט בלויז א סענטימענטאלער חלום, נאר א לאנד, וואס גיט יעדען איינעם פון אונז די האפנונג זיך איינצואורדענען בכבוד, צו ארבייטען און צו פיהרען א רוהיג און גליקליך לעבען — קען זיך פון דעם דאזיגען פילם מאכען א גענויען בעגריף וועגען די פרנסה-מעגליכקייטען, וואס עס שטעלט מיט זיך פאר דאס נייע ארץ=ישראל.

מען זעהט פאר זיך אלע אינדוסטריע-אונטערנעהמונגען פון לאנד, די פאבריקען און האנדווערקער-ווארשטאטען אין און ארום תל-אביב, די מעכטיגע אינדוסטריע-אונטערנעהמונגען אין דער יונגער פארט-שטאט, חיפה.

בליהענדע פעלדער און גערטנער פון עמק און שרון, דאס אלטע און נייע ירושלים, מיט איהרע נייע זידלונגען און אלטע היילינגטימער, הכלל, אלץ, וואס עס קען פעראינטערעסירען אין דער איצטיגער צייט יעדען יוד אין פוילען.

עס ווערען געגעבען גענויע שילדערונגען פון די פערשידענע ווירטשאפטליכע אונטערנעהמונגען, און גלייכצייטיג ווערט מיט דער גענויעסטער פינקטליכקייט געוויזען, וואס עס פעהלט נאך אין לאנד און וועלכע פרנסה-צווייגען עס קענען דארט ענטוויקעלט ווערען, וועלכע אינדוסטריען עס קענען נאך דארט געשאפען ווערען און וואס פאר א ווארשטאטען מען נויטיגט זיך איצט אמייסטען אין לאנד.

די 2 שעה פערברענגען אין „פילהארמאניע", האלטען דעם צושויער געשפאנט און געבען איהם גלייכצייטיג א גענויע און אלזייטיגע אינפארמאציע וועגען דעם, ווי אזוי און ביי וואס מען קען זיך איצט איינארדנען אין לאנד.

אזא אביעקטיווער און אלזייטיגער פילם איז נאך ביז-איצט נישט געוועזען און ער איז פאקטיש דער איינציגער פילם, וואס קען מיט רעכט בעצייכענט ווערען אלס דער ערשטער פילם פון נייעם ארץ-ישראל.

נישט אומזיסט האט די פראנצויזישע און דייטשע פרעסע זיך אזוי גוט אנגערופען וועגען דעם דאזיגען פילם און זיך ארויסגעזאגט, אז מיט זיין רייכען און שעצבארען מאטעריאל, שטעלט ער מיט זיך פאר א וואוילטאט פאר'ן יודישען פאלק.

די פויליש-פאלעסטינישע האנדעלס-קאמער, אלס ווירטשאפטליכע אינסטיטוציע, וועלכע פארשטעהט די ברענענדע נויטווענדיגקייט פון א געוויסענהאפטער, עהרליכער און אלזייטיגער בעלויכטונג, וועגען אלע פרנסה-מעגליכקייטען אין ארץ-ישראל, האט איבערגענומען דער פראטעקטאראט איבער דעם פאלעסטינע-פילם אין „פילהארמאניע" און זיך געשטעלט דעם ציל צו געבען די לאדזער יודען א גענוי אנשוליך בילד וועגען דעם אלעם, וואס אינטערעסירט יעצט אמייסטען יעדען יוד אין פוילען — ווי אזוי זיך איינצואורדענען אין ארץ-ישראל.

די פויליש=פאלעסטינישע האנדעלס=קאמער אפטיילונג אין לאדז.

נאר 3 טעג! זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20

אונטערן פראטעקטאראט פון דער פויליש-פאלעסטינער האנדעלס-קאמער פון היינט פרייטאג, ביז זונטאג, ד. 16 דעצעמבער ווערט דעמאנסטרירט א גרויסער פילם א. נ.:

„דאס נייע ארץ=ישראל"

מיט דער בעטייליגונג פון כאר פון דער „העברעאישער סטודיע".

אנהייב פון די סעאנסען: פרייטאג 6, 8 און 10 אווענט; שבת און זונטאג 4, 6, 8 און 10 אווענט.

פרייז פון די בילעטען פון 54 גר. —::— דער פילם „דאס נייע ארץ-ישראל" איז נאך נישט און וועט נישט זיין דעמאנסטרירט אין קיין אנדער קינא.

הילף פאר די ארימסטע פון אונזער שטאט

קאמיטעט מיט'ן וואיעוואדע ה' האוקע נאוואק און סטאראסטע ד"ר ווראנע אין דער שפיץ

אויף דער איניציאטיווע פון לאדזער וואיעוואדע האוקע-נאוואק, איז אונטער'ן פראטעקטאראט פון סטאראסטע דר. ווראנע געגרינדעט געווארען א פראפאגאנדע-קאמיטעט ביים ארבייטס-פאנד פאר די ארימסטע פון אונזער שטאט. אין דער שפיץ פון קאמיטעט שטעהט פולק. פאגעל.

אין דעם קאמיטעט געהען אריין די ה"ה: פאליצייי-קאמענדאנט ביעדזשעלסקי, באטשעלניק וויסלאוסקי און דער לייטער פון ארבייטס-פאנד פיוואקאוסקי.

דער קאמיטעט האט זיך געשטעלט די אויפגאבע צו הילף צו קומען די ארימסטע בעפעלקערונג פון אונזער שטאט און צו פעראינטערעסירען די ברייטסטע שיכטען פון דער בעפעלקערונג, צו דער אקציע. צו דעם צוועק האבען זיך אנגאזשירט די קא מיסארען פון אלע פאליציי-קאמיסאריאטען, וועלכע וועלען אין זייערע ראיאנען ארגאניזירען ראיאן- און הויז-קאמיטעטען. די ראיאן-קאמיטעטען וועלען פיהרען א רשימה פון די וואס בויטיגען זיך אין שטיצע און פון די, וואס זענען גרייט צו שטיצען די אקציע.

די מיטגלידער פון די קאמיטעטען זענען פעריזעהען מיט בעפולמעכטיגונגען און לעגיטימאציעס אונטערגעשריבען פון סטאראסטע דר. ווראנע. איך 13-טען און אין 14-טען ראיאן ווערען געעפענט צוויי קוכען, די פריזיערס פון 10-טען ראיאן האבען זיך מתחייב געווען צו שערען אומזיסט אין משך פון 6 חדשים.

ס'איז צו דערווארטען אז די אקציע וועט פון דער בעפעלקערונג ווארעם אונטערשטיצט ווערען.

ווערען חנוך ספר=התורה אין „בית מחסה לזקנים"

וואס האט אונז געלערנט דער חנוך ספר-התורה וואס דער בית מחסה לזקנים האט געפייערט זאת חנוכה און וועלכע רעזולטאטען האט ער אונז געגעבען? נישט קיין מאראלישע און נישט מאטעריעלע.

מיר האבען בעשלאסען צו שרייבען א ספר-תורה, געצילט האבען מיר 3 זאכען: ראשית דעם „כבוד התורה", דאן די הכנסה און הויפטזעכליך צו ווייזען דעם עולם, דעם בית מחסה לזקנים, אז דאס איז נישט סתם אן אינסטיטוציע, אז מיר דארפען אויסהאלטען כמעט 250 נפשות.

מיר האבען דעם עולם געוואלט ווייזען, זאס מיר האבען געשאפען, די צוויי נייע בנינים, די שעה גע שוהל און בית המדרש. די מאדערנע קוך, די צוויי שעהנע שפייז-זיילען, די צוויי שעהנע שפייז-זאלען פאר שוואכע מענשען, כדי דער עולם זאל אונז מעהר אויפמערקזאמקייט שענקען און אונז מעהר שטיצען אין דעם שווערען קריזיס.

צו דעם צוועק האבען מיר גאנץ חנוכה בעלויכטעט די שוהל און געווארט אויף בעזוכער צו שרייבען אותיות און נייען ידיעות. אלע מיטגלידער האבען בעקומען איינלאדונגען און ווער איז געקומען? א חרפה אויסצוזאגען.

פרעגט זיך: ווער איז די לאדזער פני? וואו איז דער חסידישער פרומער עולם וואס ליבען דעם בית מחסה לזקנים און טאג אריין און שיקען אונז תמיד צו פראטעקציעס צוצונעהמען דעם און יענעם — וואס שטעהט איהר פון ווייטענס בשעת מיר זענען אין אזא צרה?

אין צוזאמענהאנג דערמיט שיקען מיר ארויס איינקאסענטען. אריינמאהנען שפענדען לכבוד דעם חינוך ספר התורה און האפען אז דער עולם וועט אונז ווארעם אונטערשטיצען.

אין נאמען פון דער פערוואלטונג

ב. א. גליקסמאן

זאל פילהארמאניע. איבערמארגען זונטאג, ד. 16 דעצעמבער ד. י. 12 בייטאג

ווידערהאלונג פון קאנצערט פון 7-יעהריגען פענאמען פיאניסט=קאמפאזיטאר

ANTOŚ WASERMAN

אין פראגראם: Bach, Beethoven, Mozart, Chopin און אייגענע שאפונגען

די איבערגעבליבענע בילעטען צום פרייז פון 1 זל. ביז 3.50 צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

„דער ראדני וואל-ענטי" פאדערט אויף אלע יודישע ראדנעס

אויף דער דיסקוסיע אין „בערל-שמערל-טעאטער צו דער 25. יובל=פארשט.

היינט פייערט דער „בערל-שמערל-טעאטער" די 25-טע יובל-פארשטעלונג. ביים היי-יאהריגען טעאטער-סעזאן איז לאדז דאס א רעקארד-ציפער.

די 25 פארשטעלונגען זענען בעזוכט געווארען פון אלע קרייזען און שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג, אזוי אז דער „בערל-שמערל-טעאטער" איז ביים היינטיגען טאג דאס איינציגע פערוויילונגס-ווינקעל, וואו דער עולם פערברענגט גוט און ווערט אריינגעפיהרט אין א הייטערע שטימונג.

דער עולם ווערט מיטגעריסען מיט די געלונגענע טעקסטען פון אונזערע בעקאנטע לאדזער גדולים, יערען אווענד שטעהען זיי אונזערע רעדנערישע און זינגענדיגע ליאלקעס, שמועסען זיך אויס מיטן עולם יערער אויף זיין שטייגער.

היינט און מארגען וועט אונזער וואלענטי ראדני האלטען זיין עקספאזע, און וועט האבען א דיסקוסיע מיט די יודישע ראטמענער אויף זיין עכט ראטמענישער סטרוזשאצקע לשון.

ס'וואלט טאקע געווען א יושר, אז אלע אונזערע יודישע ראטמענער (אזוי ווי זיי זענען געבאקען) זאלען קומען אין „בערל-שמערל-טעאטער" וואו זיי ווערען אויפגערופען צום ברעטעל. די ליאלקעס האט געשניצט דער יונגער טאלאנטירטער שמואל טאבאק.

צוליב דעם גרויסען ערפאלג ווערט היינט, פרייטאג געשפילט 2 מאל, 8 און 10 אווענד, און מארגען שבת — דריי מאל: 6, 8, און 10 אווענד. אלע זעהען מיר זיך אין „בערל-שמערל-טעאטער" אין קאפע „אידעאל" (פעטריקאווער 48).

א קליין יודיש יונגעלע — א גרויסער קינסטלער

געשפרעך מיט דעם 7-יעהריגען קינסטלער אנטאש וואסערמאן

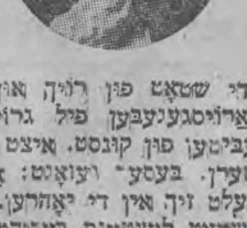

לאדז, די שטאט פון רויך און מאנופאקטור, האט שוין ארויסגעגעבען פיל גרויסע קינסטלער אויף אלע געביטען פון קונסט. איצט איז צוגעקומען א נייער שטערן. בעסער געזאגט: א שטערענדעל. אויב ס'האנדעלט זיך אין די יאהרען. דאס איז דער אין אונזער שטאט לעצטענס בערימט געווארענער 7-יעהריגער געניאלער פיאניסט און קאמפאזיטאר אנטאש וואסערמאן.

אנטאש'ל איז זיצענדיג ביים קלאוויר א גרויסער קינסטלער, און אויסער'ן קלאוויר איז ער א ליבליך, פריהליך יונגעלע ווען ער שפילט זיך מיט זיינע זאבאווקעס, בעריהרט ער מיט זיינע דינע פינגערלעך די קלאווישען, ווערט ער ערנסט, גראבט אין זיינע אייגעלעך אין די באטען און דער קליינער אנטאש'ל וואקסט אויס פאר אייערע אויגען אין א גרויסען געניאלען מייסטער, וועלכער ענטציקט די צוהערער, איהר גלייבט נישט אייערע אויגען. אז די געטליכע טענער ברענגט ארויס פון קלאוויר א 7 יעהריג קינד.

אנטאש וואסערמאן איז געבוירען אין לאדז, שטאמט פון דער אין לאדז גוט בעקאנטער יודישע פאמיליע זשיטביצקי, שטודירט האט ער אין לייפציג וואו ס'איז אין איהם ענטדעקט געווארען דער געטליכער פונק, וועלכער צעפלאקערט זיך אין דעם יונגען קינד פון טאג צו טאג.

צו האבען א שמועס מיט א 7 יעהריג קינד, הגם ער איז שוין א גרויסער קינסטלער, איז נישט פון די קלייניגע אויפגאבען, קודם כל דארף מען געווינען צוטרוי, איך האב דערום מיט אנטאש'לען גענומען שמועסען וועגען זאכען, וואס זענען איהם ליב, מיר גיבען דעם געשפרעך:

— זאג מיר, אנטאש'ל, האסטו ליב זאבאווקעס?

— יא, איך האב זעהר ליב זאבאווקעס.

— זעהר גוט! איך האב מיך אויך ליב צו זאבאווען. און וועלכען קינסטלער האסטו אמייסטען ליב?

— בעטהאווענען, און אמליבסטען האב איך די „סאנאטע קשענזשיצאווא" און דעם „מארש זשאלאבני".

— און דו אליין האסט שוין א סך זאכען בעשאפסט?

— א, א סך, אמבעסטען געפעלט מיר „נאקטורן" און די „איבערזונגען פון דער פעטשארבערנע באבע".

אנטאש'ל יעדיט וועגען מוזיק מיט אויסערגעוועהנליכער ליבע, מיט פיל וויסען. ער דערמאנט זיך אבער באלד אז אין די פרייע שעה'ן איז בעסער צו שפילען זיך ווי צו רעדען מיט א פרעמדען מענש וועגען מוזיק. איך נעהם מיך דעריבער צו בעטראכטען זיינע זאבאווקעס ווי: די עלעקטרישע באהן, דעם עראפלאן און אנד. דעריבער שטעל איך איהם די לעצטע פראגע:

— ווען ביזטו צום ערשטען מאל אויפגעטרעטען?

— מיט א יאהר צוריק אין לייפציג. איך האב דעמאלט פון קאנסול ד"ר בזשעזשינסקי בעקומען א שעהנעם „פאדארונעק", — האט אנטאש'ל מיט א צופרידען מינעלע געזאגט.

דער קליינער אנטאש'ל קען נאך נישט שרייבען, ער האט מיר דעריבער געגעבען זיין פאטאגראפיע אהן אויטאגראף. איך האב דעם ליבען יונגעלע געדאנקט, געדריקט זיין פוכיג הענטעלע און איהם פערשפראכען צו גריסען אין זיין נאמען די לעזער פון „נייעם פאלקסבלאט" און צוגעזאגט צו קומען אויף זיין צווייטען קאנצערט וואס קומט פאר קומענדיגען זונטאג דעם 16-טען ד.ח. 12 פארמיטאג אין „פילהארמאניע".

א. בער

ראטעוועט אייער געזונד

קראנקע אויף רופטורעז (ברוך-קראנקהייטען)

ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך-באנדאזשען.

אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטען אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטאפעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.

ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען, אויף זשילאסעס. — גומי-זאקען לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס

ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל=ארטאפעדיע

Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אוים לעמבערג

לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא

(פראנט פארטער), טעל. 177-09 נאהנט פון לאדזער פאבריקס-באהנהויף

בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איזאונבעדינגט נויטיג. צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק=בריף.

(אין זגערזש אויף סלאמאצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג און ספעקטועלע בעראטונג.

נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אווענד.

זונטאג פון 9–1 פארמיטאג.

רעפרעזענטאנץ-טעאטער „ראזמאיטאשטשי"

ציגעל-גאס 27, טעל. 112-25
דירעקציע: דוד צעלמייסטער

פאזיטיוו לעצטע גאסטשפילען
פון גרויסען יודיש-דייטשען שוישפילער און רעזשיסער

קורט קאטש

3 הנחה- און פאלקס-פארשטעלונגען 3

דער גאנצער פארטער 1 זל.

היינט, פרייטאג, 7.30 (האלב 8) אוונט און מארגן, שבת, 4.30 נאכמ.

צום לעצטען מאל! די סענסאציאנעלע ענגליש-כינעזישע פיעסע

מאנדארין וואו
MANDARYN WU

אין 3 אקטען פון ווערני'ן.
יודיש: ס. קארן-טייער.
די טיטעל-ראלע „מאנדארין וואו" — קורט קאטש.

מארגען, שבת, 7.30 (האלב 8) אוונט צום לעצטען מאל!
קורט קאטש אין זיין גרויסען שלאגער אלס

„סערזשאנט גרישא"

אנאנס! מאנטאג, ד. 17-טען
פייערליכער
אבשידס- און עהרען-אוונט
— פון —
קורט קאטש

ווידער לעבעדיג! ● ווידער פרעהליך!
● פאפולערע פרייזען! ●

לאנג-ערווארטעטע גאסטשפילען
פון דער טאנצענדיגער, זינגענדיגער, פלאם-פייערדיגער קאסקאדנער סוברעטין

רעגינא צוקער

היינט, פרייטאג, ד. 14 און מארגען, שבת, ד. 15 דעצעמבער 9:30 אוונט

פרעמיערע! פרעמיערע!

קארל צימבאליסט'ס גרויסע אויפפיהרונג צום ערשטען מאל אין לאדז!
ני"ער פרעכטיגער מוזיקאלישער שלאגער

„די קאמעדיאנטקע"

די הויפט-ראלע „די קאמעדיאנטקע" — רעגינא צוקער.

20 הערליכע געזאנגס-נומערן! פרעכטיגע דעקאראציעס און עפעקטען!

אין „קאמעדיאנטקע" ווערען געזונגען די פאלגענדע שלאגער-לידער, וועלכע גאנץ לאדז וועט מיטזינגען:
„די קאמעדיאנטקע" ▬ „א קינדער-שפיל" ▬ „האלט מיך צו" „זיי פרעהליך, יונה" ▬ „לאדזער יאטען" ▬ „הויבט די פיסלעך" ▬ „זאלסט נישט פארגעסען" ▬ „אין דרויסען גיסט א רעגען" און פיל אנדערע.

עס נעמט אנטייל דער גאנצער קינסטלערישער אנסאמבל.

גרויסער כאר און ארקעסטער.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 14-טען דעצעמבער

6.45 פריהמארגען-אודיציע, 6,48 פליטען, 6,52 גימנאסטיק, 7,07 פליטען, 7,15 פליטען, 7,50 רעקלאמע-קאנצערט, 11,57 צייט-סיגנאל, 12,03 ידיעות, 12,05 פרעסע-איבערזיכט, 12.10 קאנצערט, 12,45 א שמועס פאר פרויען, 1 ידיעות פון טאג, 1,05 קאנצערט, 3,30 עקספארט-ידיעות, 3.35 בערזע, 3,45 קאמעראלער קאנצערט, 4,45 אודיציע פאר קראנקע, 5,05 סאליסטען קאנצערט, 5,50 פערלאג איבערזיכט, 6 פליטען, 6,10 רע פערטואר פון די טעאטערן, 6,15 פליטען, 6,45 רעפעראט, 7 געזאנג רעטשיטאל, 7,20 אקטועלער פעליעטאן, 7.30 דזשעז-מוזיק, 7,50 ספארט-ידיעות, 8,05 מוזיק. שמועס, 8,15 סימפאנישער קאנצערט, אין דער פויזע — אוונט ידיעות, 10,30 פאעזיע-רעציטאציעס, 10,40 רעקלאמע קאנצערט, 11 ידיעות, קאמוניקאטען, 11,05 טאנץ מוזיק.

שבת דעם 15-טען דעצעמבער

6,45 פריהמארגען אודיציע, 6,48 פליטען, 6,52 גימנאסטיק. 7,07 פליטען, 7,25 פליטען, 7,50 רעקלאמע קאנצערט, 11,57 צייט-סיגנאל, 12,05 ידיעות, 12,05 פרעסע-איבערזיכט, 12,10 קאנצערט, 1 ידיעות פון טאג, 1,05 פליטען, 3,30 עקספארט ידיעות, 3,35 בערזע, 3,45 פליטען, 4,30 הערשפיעל, 5 סאגאסען, 5,50 „הויז און פאמיליע", 6 פליטען, 6,10 רעפערטואר פון די טעאטערן, 6,15 לייכטע מוזיק, 7 געזאנג-קאנצערט פון אבערקאנטאר משה קוסעוויצקי 7,20 רעפעראט, 7,30 פליטען, 7,50 ספארט ידיעות, 8 לייכטע מוזיק, 8,45 אוונט-ידיעות 9 פאפולערער קאנצערט, 9,45 ליטערארישע סקיצע, 10 רעקלאמע קאנצערט, 10,15 קאנצערט זשיטשען, 11 ידיעות, 11,35 „הומאר פיאצקי" 11,35 קאנצערט זשיטשען.

Dr. H.Rakowski
אינערליכע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
האט זיך איבערגעצויגען פון זאוואדזקא 8 אויף טראוגוטא 5, טעל. 137-34.

Dr. med.
B. Robinson
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
Piotrkowska 10, tel. 131-86
נעמט אן פון 2—4 נאכמ. און פון 6—9 אוו.

א שלעכטע שטאף-ווערקסלונג קען מען אויסבעסערן
פרינקענדיג אבשטאט די שעדליכע קאווע און טעה, די בעקאנטע און רעגולירענדע די שטאף-ווערקסלונג קרייטעכצער-געמישעכץ פון

Oskar Wojnowski HERBACIANKA

פערלאנגט אין די אפטייקען און סקלאד-אפטעקנעס.
Skład główny: Warszawa, Al. Jerozolimska 75, tel. 857-25 פרייז פון א שאכטעל 2.50 זל.
אויף דער פראוינץ ווערט ארויסגעשיקט פאר פאסט דורך נאכנאהמע אמוועניגסטענס 2 פעקלעך.

ווידערהאלונג פון קאנצערט
פון 7-יעהריגען פענאמען, פיאניסט — קאמפאזיטאר, אנטאש וואסערמאן

צוליבן גרויסען סוקצעס און אויפ'ן אלגעמיינעם פערלאנג פון פובליקום קומט פאר זונטאג, דעם 16 ד. מ. 12 א זייגער בייטאג ווידערהאלונג פון קאנצערט פון אנערקענטען פענאמענאלען פיאניסט — קאמפאזיטאר אנטאש וואסערמאן.

דאס מוזיקאלישע לאדז וועט האבען די מעגליכקייט צו בעוואונדערען אין פילהארמאניע-זאל דעם גרויסען קינסטלער. אין פראגראם די בעסטע שאפונגען.

פון דער געז. „פראצא"

די געז. „פראצא" וואלטשאנסקא 21. וועמענס פרוכטבארע און לאנגיעהריגע טעטיגקייט צו פראפאגירען פאך-ארבייט צווישען פרויען. האט זיך שוין לאנג קונה שם געווען אין אונזער שטאט, ארדענט איין אויפ'ן קערמאש פון וו.י.ז.א. שענקעוויטשא 26 פון זונטאג דעם 16-טען דעצ. אן ביז מיטוואך דעם 19 דעצ' ד. י. איינשליסלעך אנ'-אויסשטעלונג פון די ארבייטען פון איהרע שילערינס. עס וועלען רעפרעזענטירט ווערען פערשידענע אפטיילונגען.

די עקספאנאטען פון דער געז. „פראצא" דארפען פעראינטערעסירען די ברייטע קרייזען פון דעם לאדזער פובליקום.

קלאנג-קינא-טעאטער
Zachęta
זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג!
דאפעלטער פראגראם
— I —
די גרעסטע וועלט-סענסאציע א. נ.
דער אונזיכט-בארער מענש
אין די הויפט-ראלען:
Gloria Stuart, Klaude Rajns.
— II —
דער פרייליכער פילם עסטרייכישע פראד.
א. נ.
„פרינץ ארקאדיא"
דיאלאגען און לידלעך אין דער דייטשער שפראך. אין די הויפט-ראלען:
Ljana Hayd און Willy Foerst.

אנהויב פון די סעאנסען: שבת און יום-טוב 12 א זייגער. געוועהנליכע טעג 4 נאכמ.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון הויזבעזיצער-פעראיין
(פיעטריקאווער 10)

קומענדיגען זונטאג 7 אוונט קומט פאר אין אייגענעם לאקאל (פיעטריקאווער 10) די אלגעמיינע יערליכע פערזאמלונג פון די מיטגלידער, אויפן טאג ארדנונג געפינען זיך. וויכטיגע פראגען, וועלכע זענען זעהר וויכטיג פאר די הויזבעזיצער.

נדבות זאמלער
דארף מען קאנטראלירען די פולמאכטען

אין שייכות דערמיט, וואס פערשידענע אינסטיטוציעס און פריוואטע פערזאנען זאמלען איצט גדבות פאר ארימע קינדער אויף די חנאות, מאכט מען פון דער סטאראסטווע אויפמערקזאם, צו קאנטראלירען ביי די זאמלער די בעפולמעכטיגונגען און לעגיטימאציעס. אויב ס'וועט זיך ארויסווייזען, אז דער זאמלער האט נישט די געהעריגע פולמאכט, מיטצוטיילען דערוועגען דעם סטאראסטווע.

דער לייטער ה' וואצלאוו לוטאמסקי פערלאזט לאדז

ווי מיר דערוויסען זיך פערלאזט אין די נאהענטסטע טעג לאדז דער לאנגיעהריגער לייטער פון דער זיכערהייטס-אפטיילונג ביי דער לאדזער וואיעוואודזטווע, ה' וואצלאוו לוטאמסקי, וועלכער גייט אריבער אויף אנ'אנאלאגישען אמט אין דער וואיעוואודזטווע.

Dr. med.
R.Zalcwasser
כירורג
ציגעל-גאס 19, טעל. 125-17
נעמט אן פון 1—2 און פון 4—6 נאכמ.

Dr. med.
P. KOTOK
אינערליכע קראנקהייטען
ZEROMSKIEGO 44, telef. 114-25
נעהמט אן פון 5 ביז 7 נאכמיטאג.
נעהמט אן אין דער לעטשניצע בושעזשינער 11 מעגליך פון 4—5 נאכמ.

ניע מטבעות
מיט'ן בילד פון מארשאל פילסודסקי

(2) לויט ווי עס אינפארמירט אונז די היגע אפטיילונג פון דער „באנק פאלסקי", האט די מלוכה'שע געלד-מינצעריי שוין אויסגעשלאגען די ערשטע טראנספארטען פון נייע זילבערנע מטבעות אין דעם ווערט פון 2, 5 און 10 זלאטעס מיט'ן בילד פון מארשאל פילסודסקי.

די דאזיגע נייע מטבעות וועלען די נייע וואך געלאזט ווערען אין גאנג אין לאדז.

הנחה-פעסער נאך עסטרייך

די היגע אפטיילונג וואגאן-לי-קוק, פיעטריק. 64 מאכט בעקאנט, אז זי נעהמט אן איינשרייבונגען אויף הנחה-פעסער נאך עסטרייך אויף איין חודש. ביים איינשרייבען דארף מען ביילעגען פאלגענדע דאקומענטען:
א פאס מיט א בירגערשאפט-בעשייניגונג, 2 פאטאגראפיעס און א מיליטער-ביכעל.

דאס רעזערווירן שלאף-פלעצער

אין צוזאמענהאנג מיטן דערנעהנטערן זיך פון טערמין פון די חנאות, האט די היגע אפטיילונג וואגאן-לי-קוק, פיעטריק. 64 ווענדעט זיך מיט דער ביטע וואס פריהער זיך צו רעזערווירען מיט שלאף-פלעצער אין אלע ריכטונגען.

אין אינטערעס פון אלע פאסאזשירען, אז די פלעצער זאלען זיין וואס פריהער רעזערווירט צו ליב דער גרויסער פרעקווענץ.

רעפעראט פון פראפ. וועגמייסטער

מוצאי שבת קומט פאר אין „תרבות" א רעפעראט פון פראפ. י. וועגמייסטער א.ד.ט. „חסידים און חסידות".

Casino

היינט און טעגליך:
די וועלט לאכט
(Wesołyje rebjata)
ווי אויך אימפאנירענדער רעפארטאזש פון די ווינטער-ספארט-רעוויעס אין לענינגראד

פרייזען פון די פלעצער אויף אלע סעאנסן זענען פערקלענערט.
אנהויב 4 נ"מ, שבת און זונטאג 12 בייטאג

דעלעגאט פון פינאנץ-מיניסטעריום

פיהרט דורך אַן׳אינספּעקציע אין שטעמפּעל-אָפּצאָל-אַמט

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, איז עהערגעסטערן ביינאַכט געקומען קיין לאָדז אַ דעלעגאַט פון פינאַנץ-מיניסטעריום, אינספּעקטאָר סטאַשיניעוויטש.

דער אינספּעקטאָר סטאַשיניעוויטש וועט אַדורכפיהרען אַן׳אינספּעקציע פון דער 5-טער אָפּטיילונג פון דער לאָדזער פינאַנץ-קאַמער. ד.ה. פונ׳ם שטעמפּעל אָפּצאָהל-אַמט.

שפּעטער וועט ער אַוועקפאָהרען אין פּערשידענע שטעטלעך, אַרום לאָדז, וואו ער וועט אַדורכפיהרען אַן׳אינספּעקציע פון די פינאַנץ-אַמטען.

אין לאָדז וועט דער אינספּעקטאָר סטאַשיניעוויטש פערברענגען ביזן 20 ד.ח.

צוגעאייגנעט זיך 300 זלאטעס

און חיים הייסט חיל׳ן שרייען חי וקים...

(2) איינער חיל עפּשטיין (וואָלטשאַנסקאַ 15) האָט געמאָלדען אין דער פּאָליציי אַז ער האָט אָנפּערטרויט איינעם חיים אַרגאַנעקן (קאָמינגאַ 3) 300 זלאָטעס אויף איינצוקויפען סחורה, און ער זעהט ניט — ניט די סחורה און ניט דאָס געלד צוריק.

די פּאָליציי האָט פערפיהרט אַן׳אויספאָרשונג.

זיך ארונטערגעווארפען פון דריטען שטאק

(2) נעכטען אין אָוונט האָט זיך אויף פּעטריקאָווער 103 אַרונטערגעוואָרפען פון 3-טען שטאָק אַ געוויסע העלענאַ קהיל און איז דערהרגעט געוואָרען אויפן אָרט.

די סיבה פונ׳ם זעלבסטמאָרד איז ענטוישונג אין ליבע.

א זעלבסטמארד

(2) אין דער וואוינונג פון אַ געוויסער אָלימפּיאַ טיראַ (זשיטניע 16) האָט זיך נעכטען פערסמט מיט זאַלץ-זויער איהרע אַ פריינדין, זאָפיאַ סטאַשיאַק.

אין אַ האָפנונגסלאָזען צושטאַנד האָט מען זי אָפּגעפיהרט אין ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל.

די סיבה פונ׳ם זעלבסטמאָרד איז ניט פעסטגעשטעלט געוואָרען.

הײנט — פרעמיערע פון „קאָ-מעדיאנטקע“ מיט רעגינא צוקער

אין „ראָזמאַיטאָשטשי“ טרעט היינט אויף די סובּרעטין רעגינאַ צוקער, וועלכע איז אין לאָדז זעהר בעליבט.

צו איהר ערשטען אויפטריט ווערט געגעבען די פּרעמיערע פון דער אויסגעצייכענטער קאָמעדיע „די קאָמעדיאַנטקע“. אונטער דער לייטונג פון קאַרל צימבאַליסט.

די דאָזיגע פּיעסע, אין וועלכער רעגינאַ צוקער שפּילט די טיטול-ראָלע פערמאָגט צוואַנציג געזאַנגס-נומערען, די „קאָמעדיאַנטקע“ ווערט געשפּילט היינט און מאָרגען שבת 9.30 אָוונד.

לעצטע פארשטעלונגען פון קורט קאטש

אויפן אַלגעמיינעם פערלאַנג זענען די גאַסטשפּילען פון בעריהמטען שוישפּילער און רעזשיסער קורט קאַטש פערלענגערט געוואָרען נאָך ביז מאָנטאָג.

קורט קאַטש טרעט אויף היינט פרייטאָג האַלב 8 אָוונד און מאָרגען שבת 4.30 נאָכמיטאָג אין דער סענסאַציאָנעלער פּיעסע „מאַנדאַרין וואָ“.

מאָרגען שבת האַלב 8 אָוונד ווערט געשפּילט אַרנאָלד צוויגס בעקאַנט שטיק „סערזשאַנט גרישאַ“ מיט קורט קאַטש אין דער טיטול-ראָל.

פון דער לאדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי	—	—	—	4.75
3 פּראָצענטיגע	בודאָוולאַנע		—	46.00
4 „	דאָלאַרובקאַ		—	53.25
7 „	סטאַביליזאַציע (אמ.)			68.75
5 „	וואַרשאָווער ש.ב.		1934	60.00
5 „	לאָדזער „			51.75
ענגלישער פונט	—	—	—	26.16
דאָלאַר אָפיצ.	5.29	ניט אָפיצ.	—	5.27
גאָלד-דאָלאַר	—	—	—	8.91.50
גאָלד-רובל	—	—	—	4.59
דייטשער מארק	—	—	—	2.00

מעלדונגען

קאָמוניקאַט פון זש.ט.ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35 טעל. 121-53).

די באַהענטסטע אויספלוגען שבת דעם 15 קיין פּאַביאַניץ, זונטאָג אין די קלאַנג-פילם אַפּאַראַטור „לובאַ“. איינשרייבונגען אין סעקרעטאַריאַט ביזן 14 איינשליסליך, מיטוואָך דעם 19 אין די ראַד-אָ-סטאַציע. איינשרייבונגען ביזן 18. אימפּרעזעס, פרייטאָג דעם 14 ד.ח. 9 אָוונד קומט פאָר אַ פּאָרלעזונג פון ה. איבזש. עהרליכאָף, א.ד.טן. „דאָס פּאַפּיר און די אַרט פון זיין אויסאַרבייטע“, איינגאַנג פריי. שבת און זונטאָג דעם 15 און 16 קומען פאָר „חברישע טי-אָוונטען“, איינגאַנג פאַר מיטגלידער און געסט.

טוריסטישע ווינטער-אָפּרוה קאָלאָניעס אין זאַקאָפּאַנע. לויטן מוסטער פון די פאָריגע יאָהרען ווערט אויך אין איצטיגען סעזאָן איינגעאָרדענט פון 22 ה.ח. אַ טוריסטישע אָפּרוה-קאָלאָניע אין זאַקאָפּאַנע. די קאָלאָניע געפינט זיך אין די שענסטע געגענטען פון די טאַטרען, די בנינים זענען בעקוועמע, די צימערען 2, 3-פּערזאָניגע. עס זענען פאָראויסגעזעהען אַ רייהע אויספלוגען און סקי קורסען פאַר אַלע אַנטיילנעהמער. אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען אין סעקרעטאַריאַט.

עס ווערען נאָך אָנגענומען איינשרייבונגען אויף שפּראַך-קורסען פון יודיש, שפּראַך און ליטעראַטור, העבּרעאיש, ענגליש, פאַר אָנפאַנגער און אַוואַנסירטע אויך איז צו בעקומען אין סעקרעטאַריאַט פון דער געז. טעגליך (פון 10-1 און 5-10) הנחה-בילעטען גילטיג אָהן אויסנאַהם אין די קינאָס: „לונאַ“, „ראַקעטאַ“, „אייראָפּע“, און טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי“. די ביבליאָטעק איז טעטיג 2 מאָל וועכענטליך, מאָנטאָג און מיטוואָך, דער לעזעזאַל טעגליך אין די ביוראָ-שעה׳ן.

געז. „קולטור - ליגע“.

אָפּן-פאָרום, — היינט פרייטאָג האַלב 9 אָוונט „מט פאַר אַן אָפּן-פאָרום, רעפערירען וועט ח׳ סערגיי. אויסער פּאָליטישע אַקטועליעס אַן׳אָפּהאַנדלונג וועגען שאָלאָכאָווס בוך: דער שטילער דאָן, געוואַנג מיט דער אווידיטאָריע — ח׳ זשעזשיבסקי.

4 גרויסע פריהמאָרגען-סעאַנסען אָרדענט איין די געז. קולטור-ליגע שבת דעם 15 און זונטאָג דעם 16 ד.ח. אויף די צוויי בעריהמטע סאָוו. פילמען 1) אין קינאָ „אייראָפּע“ די טשעלוסקין קאַטאַסטראָפע“; 2) אין קינאָ „קאַסינאָ“ „די וועלט לאַכט“.

„דאָס וועזען פון קינאָ“ א.ד.ט. וועט שבת דעם 15 דעצ. 8 אָוונט ח׳ לאַזאָווסקי רעפערירען אין לאָקאַל פון קולטור-ליגע.

אויספלוג אין זאַקאָפּאַנע. די געז. קולטור-ליגע אָרדענט איין אַ 4-טאָגיגען אויספלוג אין זאַקאָפּאַנע פון 22 ביזן 26 ד.ח. פּרייז 45 זל.

הנחה-בילעטען אויפן קאָנצערט פון 7-יאָהריגען וואַסערמאַן. די קולטור-ליגע גיט אַרויס הנחה-בילעטען אויפן זונטאָגדיגען קאָנצערט פון בעריהמטען 7-יאָהריגען וויטאָ אַנטאָש וואַסערמאַן. די הנחות זענען בעדייטענדיגע.

אויספליגע: שבת דעם 15 דעצ. 10 פריה אַני אויספלוג אין דער אויספאַרטיג-אָפּט. פון עטינגאָנס פאַבריק. דעם זעלבען טאָג 11 פריה -- אַן׳אויספלוג אין מלוכה-אינסטיטוט צו פּרובען לעבענס-מיטלען. די טעאַטראַל-אַרט. אָפּטיילונג גיט אַרויס הנחה-בילעטען אין קינאָס. אויף קאָנצערטען, אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי“ און אויף דער פּוילישער רעוויי-פאָרשטעלונג „באַנדע“. בילעטען און אינפאָרמאַציעס צו בעקומען אין סעקרעטאַריאַט זאַכאָדניע 68 יעדען טאָג פון 10—2 און 4—10 אָוונט.

Telefon
123-33
Prywatne
Pogotowie Lekarskie
czynne w dzień i w nocy
Legjonów 6 (Zielona)

DR. MED
H. Różaner
הויט, וועגערישע און מענער-שוועכעקראנקהייטן
NARUTOWICZA 9, tel.8-98.
נעמט אן פון 8–10 און פון 5–8 אוו.

טראדיציאנעלער
קיערמאש פון „וויזא“ א. נ.
„לעוואנטינישע ירידים אין לאדז“ א.ג.
ווערט ערעפענט שבת, דעם 15-טען דעצעמבער 1934 10 א זייגער אָוונד אין אייגענעם לאָקאל שענקעוויטשא 26 און וועט דויערען ביז׳ן 19-טען דעצעמבער 1934.
פאנטאזיע לאטעריע / טישלעך צו ברידזש / אטראקציעס / אַרטיסטישע אויפטריטען / דער קערמאש איז רייך פערזעהען מיט אלערליי סחורות און נאהרונגס-מיטלען / ביליגע איינקויפס-קוועלע

CORSO
דאס ערשטע מאל אין לאדז! — אונזער קאנקורענצלאזער פראגראם! — דאס ערשטע מאל אין לאדז!
1) „בלוטיגע פערל“
גרויסע סענסאַציאָנעלע דראַמע פון לעבען פון די פערלזוכער.
אין די הויפּטראָלען: RICHARD ARLEN און FAY WRAY
2) „שטורם“
דאָס גרעסטע ווערק פון סאָוויעטישע פּראָדוקציע
א. נ.
אין די הויפּטראָלען: A. K. TASAROW i M. J. ŻAROW
בעמערקונג !!! אויסערן פּראָגראַם: ספּאָרט-פּאַראַדע אויפן רויטען פּלאַץ אין מאָסקווע ביים אנטייל פון 130.000 אַנטיילנעמער אין אַנוועזענהייט פון סטאַלין, וואָראָשילאָוו, קאַלינין, ליטווינאָוו, גאָרקי. | ד. 15 און 16 דעצעמבער פאַראַנקעס „בוסטער קאַכט ביר“. איינטריט 25 גר.

רעווי-טעאטער
„BANDA“
סילינסקיעגא 124, טעל. 240-38
הײנט און טעגליך
7.45 און 9.45, שבת און זונטאָג
3 פארשטעלונגען 3
5.45, 7.45 און 9.45 אָוונד
„די באנדע לאכט“
מיט LEO FUKS און Irena Rożyńska, Aleksander Suchcicki אין דער שפּיץ פון אַנסאַמבל.
פּרייזען פון די פּלעצער פון 75 גראָשען אָן. — צופאָהר מיט די טראַמוואַיען: 0, 4, 6, 10 און 17.

קינא-רעוויע AMOR
פּאַמאַרסקאַ 89 טעל. 248-05
דער ביליגסטער טעאַטער אין לאָדז!
דעקאָראַטאָר, פרייטאָג, שבת און זונטאָג. קליוב-פּרייזען פון 54 גר. ביז 1,09 דער זאַל מיט שטאַרק ווענטילירט. אַנהויב פון די סעאַנסן 6 וואָכענטאָג, זונטאָג און יום-טוב 3 נאָכט.
דאס ביליגסטע טעאטער אין לאדז! — פון הײנט פרײטאג, דעם 14 דעצעמבער ביז זונטאג, דעם 16 דעצעמבער איינשליסליך
פערבאנד פון די פוילישע ארטיסטען, אונטער דער לייטונג פון JERZY JUNOSZA פּרעזענטירט די פּראַכטיגע רעווי אין 14 בילדער א. ג.
„Co w trawie piszczy“
גרינע לאַנקע אין 14 בילדער. ס׳נעמען אנטייל: R. Markiewiczówna, Vica Cari, Cenia, J. Szymański, J. Leński, J. Lasota, J. Junosza
אויפן עקראן! די גרעסטע ים-עפּאָפּיי א. נ.: „ים-בעסטיע“, אין דער הויפּטראָלע JOHN BARRYMORE

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראָמסקיעגאָ 74/76
(ווינ. קאָפּערניקא)
הײנט און פאלגענדע טעג

ווילסט דו הערען הערליכע לידער? ווילסט דו הערציג לאַכען? ווילסט מיט פערגעניגען פערברענגען אַן׳אָוונט? אייל זיך צום פילם
„פאריזער הולאנקעס“
אין די הויפּט-ראָלען: CHARLES FARREL, CHARLES RUGGLES i MARGUERITE CHURCHILL
אונזער יום-טוב-פּראָגראַם: „צי איז לוצינא א מעדעל?“ אין די הויפּט-ראָלען: Jadwiga Smosarska i Eugenjusz Bodo
שבת, דעם 15-טען, 12 א זייגער און זונטאָג, דעם 16-טען, 11 א זייגער א פריהמארגען פאר יוגענד: א. נ.
„דער מאדערנער העלד“ מיט האראלד לאיד אין דער הויפּט-ראָל.

קלאנג-סינא-טעאטער
„CZARY“
2 צעגעלניאַנאַ 2
גרויסער דאפּעלט-פּראגראם
גרויסע רעוואָלוציע פאַר דער גאַנצער וועלט! צום ערשטען מאָל אין פּוילען! אויסערגעוויינליכע געלעגענהייט צו בעזוכען פּאַלעסטינאַ אָהן סערטיפיקאַטען
„ארץ-ישראל 1934-1935, תל-אביב“
הערליכע ענטוויקלונג פון אונזער לאַנד. דאָס אַמעריקאַנער אַרבייטס-טעמפּאָ. דער תל-אביב׳ער ירידה. דורכ׳ן עקראַן גהען מערביי די געשטאַלטען פון א״י-יורענטום ווי: סאָקאָלאָוו, פּראָפ. וויצמאַן, מאיר דיזענגאָף, בן-גוריון און אַנדערע.
— הײנט אנהויב 4 א זייגער נאָכמ. —
„דער טייוועל פון קאנזאס“
אין די הויפּט-ראָלען: BUCK JONES i Schirley Grey

Teatr Literacko-Artystyczny
ALHAMBRA
פּיעטריקאָווער 34
הײנט צום לעצטען מאל די פּראַכטיגע רעווי א.ג.
„ווי קען מען אייך צופרידענשטעלען“
אונטער דער לייטונג פון Aleksander Aleksy
מיט דעם באַלעט פון ANNA ZABOJKINA און Aleksy אָן דער שפּיץ.
מארגען, שבת, גרויסע פּרעמיערע פון דער פּראַכטיגע רעוויע
„מיר זוכען שטערנס“
אכטונג! צום ערשטען מאָל אין לאָדז! גרויסער עפענטליכער קאָנקורס פון אַרטיסטען-אַמאַטאָרען.
די קאַסע בעהאַנדט אָן איינשרייבונגען אויפ׳ן קאָנקורס. די געווינער פון פּריזען וועלען אַנגאַזשירט ווערען אין רעווי-טעאַטערס.

צו פערלאנגען איז אלע ווייסוואַרג-געשעפטען

גאראנטירטע
א הויכע קוואליטעט
פאר
א נידריגען פרייז

ווייסע סחורות
K. Scheiblera i L. Grohmana

METRO
פושעיאזד 2

היינט און פאלגענדע טעג! פילם איבער פילמען

Markiza Jorisaka

אין דער הויפטראלע: די וואונדערבארע ANNABELLA

ADRIA
גלובנא 1

היינט פרעזענטירען מיר
די וואונדערבארע עפאפעי פון
די העלדען פון דער פארשטאדט,
רעזשי: RAUL WALCH

„פארשטאדט"

דראמע פון טרערען און סענטימענטען.

עס נעהמען אנטייל: Wallace Beery. Fay Wray, Jackie Cooper, George Raft

אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבען און אקטואליטעטען פון PAT אנהויב: 1-טער סעאנס 4.30, לעצטער 10.15. שבת און זונטאג: 1-טער סעאנס 12.30, לעצטער 10.15

קלאנג-קינא
CAPITOL
זאוואדזקא 16

היינט רעווע לאציאנס-פרעמיערע! פון ריזיגען מייסטערווערק פון דער סאוויעטישער פראדוקציע „Sojuzfilm Moskwa" 1935 r.

דער לעצטער פון די גאלאוולעווס

לויט דער פענאמענאלער ערצעהלונג פון Sałtykowa-Szczedryn — גאנגרענע פון פאר'מלחמה'דיגען רוסלאנד — אויסנעלאסענקייט
אין דער הויפטראלע פון W. GARDIN געניאלער אקטיאר פון די מאסקווער טעאטערס, בעקאנט פון פילם „50.000 טורבינא"
אויסגעלאסענעם און קמצן אין די הויפט-ראלען: Korczagina, Aleksndrowska, T. Bułach, N. Łatonina
רעזשי A. W. Iwanowski מוזיק. קאמפאז. A. F. Paszenko – אויסערן פראגראם: אקטואליטעטען פון Fox-פאטפארטוס און הנחה-בילעטן א חוץ אמטליכע אונגילטיג.

קלאנג-קינא
„PALACE"
פיעטריקאווער 108
אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג.

היינט און פאלגענדע טעג! צי האט א דאקטאר רעכט צו ליבע און גליק. דעם פראבלעם וועט לעזען דער פילם פון אומנעוועהנליכען אינהאלט

„מענשען און ווייסען"

אין די הויפט-ראלען: CLARK GABLE, MYRNA LOY i ELIZABETH ALLAN

נעכסטער פראגראם: „געלער פירשט" מיט Ramon Novaro, Helen Hayes — אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.

קינא-טעאטער
„SZTUKA"
לאדז, קאפערניקא 16.
דער זאל איז גוט בעהייצט.

דאס הערליכע מוזיק-מייסטערווערק פון קאראל האסלער

„די קעניגין פון דער באהעמע"

אין דער הויפט-ראלע דער בעריהמטער טענאר ANTON NOWOTNY און די פראכטפולע JARMILA MARTONOWA

קלאנג-קינא-טעאטער
RAKIETA
שיענקיעוויטשא 40.

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי

Zaginiony został kwit kaucyjny z Elektrowni Łódzkiej za Nr. 43643 z dn. 19/5 1927 na zł. 5 – na imię Dr.a H. Różanera.

א סאלידער יונגערמאן, בעקאנט אין מאנופאקטור און נאך בעסער אין קאנפעקציע, וויל צוטרעטען מיט 2000-1000 זלאטעס און ענערגישער מיטארבייט צו א געשעפט עווענטועל צו אן ארטיקעל אלס שותף. בעקאנט מיט היגע סוחרים און קונדשאפט פון פאמערן, פיזען און שלעזיען. בראנזשע גלייכגילטיג. אפערטען אונטער „גלייכגילטיג" אין אדמיניסטראציע.

אכטונג 1 זל.
א רוטינירטע לעהרערין ערטיילט לעקציעס פון דער פוילישער שפראך פאר דערוואקסענע מיט א ספעציעלער סיסטעם קירצטער מעטאדע, גרופענווייז און אליין. פארטשריטען גערזיכערט. פיעטריקאווער 17, 1-טע אפיצינע לינקס, 2-טער שטאק, וואוינונג 17.

צו פערקויפען סוויטער מאשינען בעסטען צושטאנד 7/80, 8/70, 8/90 פילסודסקיעגא 57 וו. 59.

צוליב אברייזע צו פערקויפען א קאמפלעט כעמיגיצער שטאהל בענדער רונד-זשאקארד אין בעסטען ארבייטענדען צושטאנד צו זעהר א מעסיגען פרייז. ביי א. רוב, פולנאצנא 12, פראנט 1-טער שטאק.

פרנסה קען האבען ווער עס וועט דינגען אין מיין איינגעפירט מאנופאקטור געשעפט אין בעסטען פונקט. אויך געוועזענע מאנופאקטור-בראנזשע אדער שניידער דאטעו. אפערטען אונטער „פרנסה".

א שותף ווערט געזוכט צו מיין איינגעפיהרט מאנופאקטור געשעפט אין בעסטען פונקט מיט א סומע פון 10 ביז 15 טויזענד זל. אפערטען אונטער „שותף".

לעהרערין גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטערריכט פאר ערוואקסענע אין פויליש יודיש און דייטש שפראכען צו ביליגע פרייזען, זאמען, בזשעזשינער 15.

Dla Palestyny korzystny zawód elektrotechnika, kreślarza i technika budowlanego. Udziela wykwalifikowany inżynier. Dzwonić 201-36.

Niezbędne dla przemysłowca i handlowca. Buchalterja podwójna włoska i amerykańska udziela rutynowany buchalter. Kurs skrócony 25 zł. Dzwonić 201-36.

Zaginiony został weksel na zł. 50— z wystawienia L. Pasternak, żyro S. Epsztajn, pł. 15/4.34 Weksel unieważnia się. Marja Klaperzak.

Radjo Aparat, 4 Lampowy do sieć elektr. okazyjnie do sprzedania, Wiadomość Pomorska 11 m. 12, w podwórzu poprz. of. 1 piętro.

פאקען=פאלטענס און זשרעבאק-פאלטענס ווי אויך סקונקס קרעגען ביליג ביי
Najtańsze źródło wyrobów futrzanych Brzezińska 25/27
(פראנט געוועלב)

וויכטיג פאר סוחרים. א בוכאלטער בילאנסיסט פיהרט איין און פירט האנדל-ביכער, מאכט בילאנסען א. ד. גל. פאר אנערקענען דורך דער שטייער-מאכט און געריכטס-מאכט גאראנטירט. פרייזן צוגענגליך. אינפארמאציעס: נאווראט 39 וואוינונג 2, פון 2 ביז 4 נאכמיטאג און פון 7 ביז 8 אין אוועבד.

עס ווערט געזוכט איין פרויליין וואס קען מיטנעהמען איין בחור נאך ארץ-ישראל, אפערטען אונטער „P" אין אדמינ. 5347

איין גוט קוואליפיצירטער פערקויפער און בראנזשיסט פון שיך און גומי-אויסארבייטונג זוכט איין פאסטען ביי וואס ס'זאל גאר נישט זיין, איך קען אויך איינפיהרען אין שיך געשעפט, אפערטען אונטער „בראנזשיסט".

ס'איז פערלוירען געווארען א טאשען-ביכעל פון דונקעל-ראזע קאליר, אפצוברענגען געגען בעלוינונג אויף פולנאצנא 7 אין פאפיר-געוועלב.

רונדמאשינען וויל איך קויפען אין גוטען צושטאנד 24 פיין 26 צאל, ווי אויך 26 פיין 24 און 26 צאל. אפערטען אין אדמ. אונטער „רונדמאשינען".

Lekcje hebrajskiego i angielskiego. Postępy gwarantowane. Ceny przystępne. Narutowicza 11 m. 4, front. Zgłoszenia 5–6 popoł.

ס'ווערט געברויכט א קוואליפיצירטער און טיכטיגער פערקויפער צו דאמען- און הערן-קאנפעקציע. אפערטען אונטער „L. T. 40" אין אדמ.

Złoty – tygodniowo: polski, hebrajski, angielski, francuski, niemiecki, włoski, hiszpański' wyuczają dyplomowani. Parzęczewski, Piotrkowska 59 m. 28, poprzeczna oficzna II p.

אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 פרייליינס אדער יונגעלייט פאמארסקא 3, וו. 69 רעכטע אפיצינע ערשטער איינגאנג 2 שטאק. 5357

צו פערמיטען א לאקאל געאייגנעט אויף א צוקערניע מיט איינריכטונגען אויך צו פערדינגען א קעלער פון דריי ליכטיגע צימערן פאר א ווערקשטעל און אויך א וואוינונג פון 4 צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען. צו ערפאהרען פילסודסקיעגא 69 ביים וועכטער. 5355

א בעקוועהם ארט צו שלאפען פאר 2 ארענטליכע יונגעלייט איז אבצוגעבען. פאמארסקא 14, אין אפיצינע, 2. שטאק, ביי לאסקי.

פערשידענעם

צו פערקויפען א האלב הויז א שטוב מיט א קיך און א טייל פלאץ, צוגענגליכער פרייז, פאלנא 9 אין זובארד.

אנ'18-יעהריג יונגעל זוכט ארבייט ביי וואס עס זאל נישט זיין איך קען געבען 100 זל. קויציע. אפערטען אונטער „X 2." 5344

פערלוירען געגאנגען א טשעק אויף פ.ק.א. סומע 50 זל. צאהלבאר 15/12 1934 אויסשטעלער שעפס, די בעוואָרענישען זענען געמאכט געווארען, אפצוגעבען געגען בעלוינונג ביי מ. שעפס, מאגיסטראצקא 16. 5361

א פאס איז פערלוירען געווארען אויפן נאמען Rachela Neufeld Koniecpol אפצוברענגען אין אדמינ. פון „נייעם פאלקסבלאט".

פרייע פאסטענס

ס'ווערט געזוכט א לערן-יונגעל פון אנשטענדיגע עלטערן צו א מענער-בעשטעלטען שניידער פיעטריקאווער 31, וו. 35, ווענדען זיך פון 7–9 אוועגד.

לאקאלען

לאזשי קענען בעקומען 2 פרייליינס אדער פרויען. דרעוונאווסקא 23, וו. 30. 5358

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר א סאלידען יונגערמאן, זאכאדניא 39, וו. 5, פראנט, ערשטער שטאק.

צו פערמיטען א געוועלב מיט 1 שטוב און קיך נאווראט 39 ביים וועכטער.

איבערצוגעבען אנ'ענצעלנע שטוב אהן אפטרעט-געלד ביליג דירה-געלד אויף נאוראמיעסקא 17, צו ערפאהרען ביי מ. שטארק.

צוליב אפפאהרען גיב איך איבער פון דאפארט אנ'איינגעפיהרטע מלעטשארניע מיט א פיליע פון געבעקס אנדזשעיא 30, ערפאהרען אויפן ארט. 5756

צו פערמיטען 4 צימער און א קיך מיט אלע בעקוועמליכקייטען 2 שטאק, פילסודסקיעגא 64, וו. 20.

ס'איז אפצוגעבען אנ'ארט פאר אַ ביים פון קליינעם פערנעם קאן אויך זיין צו שלאפען דארט אין א פראנטאווע געוועלב לייכטע בעדינגונגען, ערקינדיגען פראנציסקאנער 6 פראנט געוועלב ביים שילדענמאלער.

Za Wydawnictwo „Majer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Majer Folksblat", Piotrkowska 28.